

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ TŘETÍ ROČNÍK

10

Mravní výchova vojáků spojených ozbrojených sil

Marxistické strany zemí socialistického společenství věnují ve svých hospodářských a sociálních programech pozornost jak ekonomickým a materiálním problémům společenského života, tak i duchovním činitelům, které ovlivňují individuální i společenský život.

V duchovní oblasti společenského života socialistické společnosti zaujímají trvalé a nezastupitelné místo i morální jevy a procesy, které významně ovlivňují vědomí, postoje, hodnotové orientace, rozhodování jednotlivců i sociálních kolektivů.

Pokusme se proto o vyvození aktuálních úkolů mravní výchovy příslušníků armád členských států Varšavské smlouvy, obsažených ve sjezdových dokumentech komunistických a dělnických stran zemí socialistického společenství.

Naše zamyšlení nad aktuálními úkoly mravní výchovy příslušníků socialistických armád vychází z faktu, že: "... v období rozvinutého socialismu se dovršuje přestavba všech společenských vztahů na zásadách kolektivismu... Tato přestavba zahrnuje materiální a duchovní sféru, celý způsob našeho života." (XXVI. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály, Praha 1981, s. 58.)

V životě socialistické společnosti i v životě socialistické armády působí v dialektické jednotě faktory materiální a duchovní povahy. Mezi faktory duchovní povahy — politickými, právními, vědeckými,

estetickými a filozofickými idejemi, teoriemi a názory — zaujímají nezastupitelné místo i ideje, teorie a názory mravní povahy.

Mravní ideje a cítění, mravní normy a hodnoty, mravní postoje a jednání, mravní rozhodování a hodnocení provázejí individuální a společenský život od nepaměti. Přitom je nutné vidět dějinnou tendenci, která zvýrazňuje sociální funkce a úlohu mravních jevů a procesů v třídně rozděleném světě v závislosti na dosaženém stupni sociálního pokroku, včetně mravního pokroku, v neposlední míře i na historickém stupni humanismu.

V tomto smyslu současný dosažený stupeň uskutečněných socialistických revolučních proměn zemí socialistického společenství činí mravní problematiku života socialistické společnosti ve zvýšené míře předmětem teoretického a praktického zájmu.

Tuto skutečnost mj. výstižně vyjadřuje i Program Jednotné socialistické strany Německa: „Rozvinutá socialistická společnost — to znamená dále zvyšovat socialistické uvědomění širokých mas, aktivně utvářet jejich marxisticko-leninský světový názor a komunistickou morálku, důsledně překonávat egoismus, individualismus a ostatní projevy měšťácké ideologie.“ (Program Jednotné socialistické strany Německa. In: IX. sjezd Jednotné so-

cialistické strany Německa. Praha 1976, s. 404.)

Zamýšlíme-li se nad faktory, které podmiňují v určující míře zvýšený zájem o problematiku socialistické morálky, socialistických mravních vztahů, norem, ideálů, hodnot, mravních aspektů volby, rozhodování, hodnocení, jednání a mravní odpovědnosti, v neposlední řadě i výchovy pozitivních mravně charakterových vlastností socialistické osobnosti, můžeme mezi nimi nalézt mj. takové determinující faktory, jako je nutnost formování socialistického způsobu života všech občanů socialistické společnosti i překonávání pozůstatků a přežitků, se socialistickou morálkou neslučitelných projevů buržoazní, maloměstácké i náboženské morálky, vytváření všestranně, harmonicky rozvinuté socialistické osobnosti – budovatele a obránce socialistických národních i internacionálních revolučních vymožeností.

Socialistický způsob života má svou neododdělitelnou mravní stránku, která se projevuje mj. v existenci socialistických mravních vztahů mezi lidmi a sociálními skupinami, v existenci pravidel a norem socialistické morálky, regulující vzájemné vztahy, rozhodování a jednání jednotlivců a sociálních kolektivů; v mravní hodnotové orientaci lidí a mravní stupnici hodnot socialistické morálky, v mravním životě jednotlivců a sociálních kolektivů atd. Hloubka soudobého světového sociálního antagonismu vyvolává hluboké sociálně ekonomicky a třídně politicky podmíněné difference ve způsobech života lidí soudobých sociálně ekonomicky a sociálně politicky protikladných civilizací. Na druhé straně v zemích socialistického společenství, v podmínkách sociálně homogeních společenských systémů dochází k postupnému sblížování způsobu života lidí v socialistické společnosti v internacionálním měřítku.

Již na XXV. sjezdu KSSS se hovořilo o tom, že: „... probíhá proces sblížování socialistických států. Tento proces se dál rozvíjí. Přitom nestírá národní specifitu a historické zvláštnosti socialistických zemí. V rozmanitosti forem jejich společenského života a organizace ekonomiky je třeba vidět to, co fakticky existuje: bohatství cest a metod vytváření socialistického způsobu života.“ (XXVI. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály. Praha 1981, s. 12.)

Není proto nikterak náhodné, že v popředí pozornosti ideologického zápasu mezi socialismem a kapitalismem stojí mj. i ideová konfrontace v otázkách socialis-

tického a buržoazního i maloburžoazního způsobu života.

Ve sjezdových dokumentech komunistických a dělnických stran zemí socialistického společenství je věnována trvalá pozornost teoretickým i praktickým otázkám formování socialistického života lidí.

„Smyslem veškerého našeho výchovného úsilí je utvářet všestranně se rozvíjející osobnost člověka, formovat jeho myšlení a čtení v duchu našich socialistických ideálů, morálních norem a životních hodnot.“ (Sborník hlavních dokumentů XVI. sjezdu KSC. Praha 1981, s. 36.)

V jistém smyslu můžeme říci, že prakticky všechny otázky ekonomického, politického, sociálního a kulturního rozvoje zemí socialistického společenství, řešené na sjezdech bratrských komunistických stran, se týkají a bezprostředně vztahují k jednotlivým prvkům a stránkám socialistického způsobu života lidí. Marxisticko-leninské strany zemí socialistického společenství vycházejí z toho, že existuje vzájemná závislost a podmíněnost mezi aktivním podílem každého příslušníka socialistické společnosti na jejím rozvoji a celkovým způsobem jeho života.

Jak ukazují sjezdové dokumenty bratrských komunistických stran, nejtěžším neblahým dědictvím, které nám zanechal kapitalismus a se kterým je nutné svést zápas, je maloměstáctví a maloměstácké recidivy způsobu života lidí, s nimiž se můžeme v zemích socialistického společenství setkávat.

V dokumentech XXVI. sjezdu KSSS se v této souvislosti uvádí: „... sovětský člověk je svědomitý pracovník s velkým politickým rozhledem, vlastenec a internacionalista. Je odchován stranou, hrdinnými dějinami naší země, celým naším zřízením... To však neznamená, že jsme už vyřešili všechny problémy spojené s formováním nového člověka. Na tomto poli nás čeká ještě mnoho práce.“ (XXVI. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály. Praha 1981, s. 64.) Na jiném místě se k tomu dodává: „Sovětské lidi ve své většině pracují poctivě a se zaujetím, ... ale vyskytují se i jedinci, kteří se snaží co nejméně dát a co nejvíce od státu urvat. Taková psychologie plodí egoismus a maloměstáctví, chamtivost a lhostejnost ke starostem a práci lidí.“ (Tamtéž, s. 64.)

Obdobně hovoří i závěry XII. sjezdu Maďarské socialistické strany: „... převážná většina maďarské mládeže je pro socialismus. Považujeme ji za záruku své budoucnosti. Naše mládež svou připraveností a skutky dokazuje, že je na ni možno spo-

léhat ve studiu i v práci, že čestně splní své povinnosti při obraně vlasti a aktivní úlohu ve společenském životě. Zároveň se nelze nezmínit o tom, že i mezi mládeží jsme svědky negativních jevů, jako je lhostejnost, u některých cynismus a sklon k liskomyslnému životu.“ (XII. sjezd Maďarské socialistické dělnické strany. Praha 1980, s. 50.)

Na základě této skutečnosti jsou formulovány i úkoly mj. pro oblast mravní výchovy. „Je třeba soustředit pozornost na ideologické a morální otázky, které jsou z hlediska rozvoje společnosti nejdůležitější; na zvýšení účty k práci, na respektování zájmů společnosti a službu těmto zájmům, na posílení kolektivismu, prohloubení socialistického vlastenectví a proletářského internacionalismu, na překonávání ideologicky škodlivých a socialistickému zřízení nepřátelských zpátečnických názorů, které jsou v rozporu se socialistickými zásadami.“ (XII. sjezd Maďarské socialistické dělnické strany. Praha 1980, s. 73.)

Stejnými problémy se zabývá i Jednotná socialistická strana Německa: „Socialistické společnosti jsou bytostně cizí způsoby jednání, jak se projevují v egoismu a ziskuochotnosti, v šosáctví nebo ve snaze obohacovat se na účet společnosti. Strana se rozhodně staví proti necitlivosti a bezohlednosti v lidských vztazích, proti pokrytectví a cynismu, proti nedůstojnému chování vůči druhému pohlaví. Vyzývá

k rozhodnému boji proti porušování zákonů, proti asociálnímu chování, proti chuligánství a opilství.“ (Program Jednotné socialistické strany Německa. In: IX. sjezd Jednotné socialistické strany Německa. Praha 1976, s. 436.)

Ani problémy mravní výchovy v Československu nečiní výjimku pokud jde o překonávání maloměstských mravních přezítků. „Vést mladého člověka ke skromnosti, k účtě k práci, k tomu, aby chápal, že nemůže přicházet jen s požadavky, ale musí sám přispívat ke společnému dílu, to není moralizování. To je nezbytná součást výchovy mladého člověka.“ (Sborník hlavních dokumentů XVI. sjezdu KSČ. Praha 1981, s. 32.)

Na základě současné situace závěry XVI. sjezdu KSČ zdůrazňují: „Proto zůstává základním příkazem veškeré naší ideologické činnosti vést lidi k třídní bdělosti a k nesmiřitelnosti s buržoazní ideologií. Trvalým úkolem je principiální boj proti pravicovému oportunismu a všem odrůdám revizionismu, proti různým projevům maloměstství a přezítkům ve vědomí lidí.“ (Tamtéž, str. 36.)

Studium sjezdových dokumentů komunistických a dělnických stran zemí socialistického společenství ukazuje, že v těchto zemích existují do značné míry obdobné úkoly, pokud jde o překonávání přezítků a recidiv maloměstské mentality a způsobu života.

Formování socialistického způsobu života představuje integrální, celospolečenský proces. V plné míře se vztahuje i na příslušníky socialistické armády, jejichž způsob života, i přes některé zvláštnosti podmíněné charakterem, posláním a sociálními funkcemi socialistické armády, se nemůže podstatně a zásadně odchylovat od socialistického způsobu života společnosti.

Armády zemí socialistického společenství představují v současných podmínkách třídní antagonismy rozděleného světa nedílnou součást socialistické společnosti. Netvoří žádnou výlučnou, od socialistické společnosti izolovanou instituci, která žije jen svým vlastním životem a problémy. Naopak, žijí problémy svých národních a státních pospolitostí a svými specifickými možnostmi a prostředky se spolupodílejí na řešení řady vnitřních i vnějších zahraničněpolitických problémů a úkolů.

V tomto smyslu ani problémy mravního rozvoje socialistické společnosti a jejich členů, mravní výchovy občanů socialistické společnosti nejsou a nemohou být cizí socialistickým armádám.

Obsah mravní výchovy příslušníků armád členských států Varšavské smlouvy vychází z dvojího úlohy socialistické armády — přípravy obránce i budovatele socialistické společnosti. „Musí nám jít stále o to, aby si mládež byla vědoma své odpovědnosti před budoucností, aby svou lásku k rodné zemi vyjadřovala prospěšnou prací pro socialismus, ... aby byla připravena k budování a obraně socialistické vlasti.“ (Sborník hlavních dokumentů XVI. sjezdu KSČ. Praha 1981, s. 32.)

Na formování mravní složky socialistického způsobu života a mravního profilu socialistické osobnosti se podílejí prakticky všechny socialistické společenské instituce — strana, stát, rodina, výchovné

vzdělávací instituce, společenské zájmové a kulturní organizace i pracovní kolektivy. Mezi nimi zaujímá významné místo i socialistická armáda.

Službou v socialistické armádě prochází periodicky plná polovina příslušníků mladé populace, pro něž je vojenská služba v pravém slova smyslu školou života. Socialistická armáda se tak stává mj. i výchovně vzdělávací institucí, která přebírá vedle rodiny, školy i pracovních kolektivů a společenských organizací nemalý podíl na všestranném, harmonickém rozvíjení socialistické osobnosti — příslušníka socialistické armády.

Úkolem mravní výchovy, uskutečňované v socialistických armádách, je spolupodílet se na formování mravní složky socialistického způsobu života příslušníků armády, zejména na vštěpování norem, pravidel a zásad socialistické morálky, formování socialistického mravního vědomí, mravní hodnotové stupnice a mravního hodnotového vědomí, pěstování pozitivních mravně charakterových vlastností, mravní zdatnosti, odolnosti při řešení, rozhodování a jednání v mravně závažných individuálních i společenských situacích.

Složitost procesu formování mravní složky socialistického způsobu života příslušníků socialistické armády vyplývá z nutnosti vést boj se zakoreněnými přezítky a pozůstatky mravního vědomí a jednání neslučitelnými s normami, principy, hodnotami a postoji socialistické morálky. Na nutnost tohoto sociálního zápasu upozorňoval za svého života i V. I. Lenin: „Budeme usilovat o vymýcení zločinné zásady »Každý za sebe, jenom bůh za všechny« ... Budeme usilovat o to, abychom masám vštípli, aby jim přešla do krve, do jejich každodenního života zásada »Všichni za každého a jeden za všechny.« [Lenin, V. I.: Spisy, sv. 31. Praha 1955, s. 120.]

Mravní výchova příslušníků socialistických armád musí kromě obecně závazných, celospolečenských mravních požadavků a potřeb sledovat i požadavky a potřeby specificky vojenské povahy.

Vojenství, jeho instituce, mírová i válečná praxe vždy představovaly a i dnes představují prvotně nástroje v rukou ekonomicky a politicky vládnoucích tříd.

Soudobý ozbrojený zápas vyžaduje požadavky na politické a mravní kvality vojáků. Je tomu tak mimo jiné i proto, že v bojovém potenciálu armády vystupuje do popředí morálně politický faktor.

Každý vojenský jev nebo proces má svou neoddělitelnou mravní stránku, mravní aspekt. Plným právem se v této souvislosti v závěrech XXVI. sjezdu KSSS při-

pomíná: „Bojový potenciál sovětských ozbrojených sil tvoří těsné spojení dokonalé technické vybavenosti s vojenským mistrovstvím a nezlomnou morálkou.“ (XXVI. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály. Praha 1981, s. 66.)

Mravní výchova příslušníků armád členských států Varšavské smlouvy, která se vztahuje k mravní složce socialistického způsobu života příslušníků socialistických armád, nemůže brát v úvahu jen socialistický způsob života v mírových, neválečných podmínkách. Musí brát v úvahu i možné proměny obsahu socialistického způsobu života příslušníků socialistické armády při vynuceném přechodu společnosti z mírových podmínek na válečné podmínky.

Historické zkušenosti z vývoje předsozialistických společensko-ekonomických společenských řádů i zkušenosti socialistických zemí z období, kdy byly nuceny angažovat se při vojenském odražení agrese imperialistických států, kdy byly nuceny řídit se kategorickým imperativem: „Vše pro frontu“, „Vše pro vítězství nad nepřítelem“ ukazují, jak výrazně tyto společensky mimořádné situace zasáhly do života jednotlivců i společnosti jako celku.

Války totiž vždy hluboce zasahovaly do individuálního i společenského života lidí. Vždy byly náročnou, dramatickou prověrkou životaschopnosti společenských zřízení, prověrkou fyzické i duchovní, morálně politické pevnosti, odolnosti obyvательства i příslušníků armády.

Úkolem mravní výchovy příslušníků socialistických armád je spolupodílet se na přípravě lidí i pro tyto možné extrémní životní situace vyvolané válkou, která zpravidla pronikavě snižuje hmotnou a kulturní úroveň lidí, snižuje spotřebu základních existenčních prostředků na hranici i pod hranici biologicky opodstatněného existenčního minima, která přináší nesmírné strádání, destrukci a ničení lidského zdraví, lidských životů, rodin a rodinného soužití, která přináší s sebou mimořádnou psychickou a mravní zátěž.

Je nutné připomenout, že: „Soudobá armáda a její úkoly ... přináší i nové nároky na morální pevnost, psychické a fyzické zocelení.“ [Celoarmádní stranický aktiv k rozpracování a realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ v ČSLA. Praha 1981, s. 25.]

Velitelé a političtí pracovníci armád členských států Varšavské smlouvy, kteří vycházejí ze současné, vinou imperialistických států krajně vyhrodené situace, jsou nuceni přijímat včasné opatření v procesu komunistické výchovy k přípravě při-

slušníků socialistických armád mj. i ve směru vypěstování mravní zdatnosti a schopnosti zvládnout a obstát v možných mravně konfliktních situacích, na které válka nikdy nebyla příliš chudá.

Jen tak je možné preventivně předcházet vzniku různých deziluzí a selhání člověka a včas formovat fyzickou, psychickou, politickou a mravní odolnost vojáků socialistických armád pro životní zkoušky, jimž by je podrobila válka, kdyby se ji našim třídním nepřátelům přece jen podařilo rozpoutat.

Mravní výchova příslušníků armád členských států Varšavské smlouvy vychází z poznání, že v současnosti „... boj za upevnění míru a za další uvolňování mezinárodního napětí... je problém vskutku celosvětového významu, neboť dnes neexistuje pro žádný národ podstatnější, důležitější úkol, než je udržení míru, než je zajištění nezákladnějšího práva každého člověka — práva na život.“ (XXVI. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály. Praha 1981. s. 7.)

Jinými slovy řečeno, nemalé úkoly vyplývají pro mravní výchovu příslušníků armád členských států Varšavské smlouvy ze sociálního zápasu, vedeného za odvrácení světové termonukleární války a udržení spravedlivého trvalého světového míru.

V současné třídně rozděleném světě dochází vinou imperialistických států, podporovaných reakčními silami a režimy, velmi často ke vzniku nových a nových ohnisek vnitropolitického a zahraničněpolitického napětí a nezdolná k propuknutí ozbrojených konfliktů, v nichž proti sobě stojí progresivní revoluční síly a síly sociální reakce a kontrarevoluce.

Za této situace vstupují do centra pozornosti mravní výchovy příslušníků armád členských států Varšavské smlouvy i mravní aspekty socialistického vlastenectví a proletářského internacionalismu.

Všechny komunistické a dělnické strany zemí socialistického společenství se na svých posledních sjezdech jednomyslně přihlásily k socialistickému vlastenectví i proletářskému internacionalismu, které nepředstavují pouze politickou hodnotu, ale i hodnotu mravní a hodnotu socialistického humanismu.

Věrní Leninově odkazu a požadavku, je nutné naučit se být internacionalistou skutky, a „... aby byl někdo ... internacionalistou, nesmí myslet jenom na svůj národ, ale musí nad něj stavět zájmy všech, jejich všeobecnou svobodu a rovnoprávnost.“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 22. Praha 1957, s. 373.) Naše země poskytují

nemalou politickou, morální, materiální i vojenskou pomoc druhým národům.

Výmluvně a nedvojsmyslně o tom hovoří materiály XXVI. sjezdu KSSS: „Kdykoli to vyžadují zájmy bezpečnosti země, zájmy obrany míru, kdykoli je třeba pomoci obětem agrese, projevuje se sovětský voják před světem jako nezištný a odvážný vlastenec, internacionalista, odhodlaný překonávat všechny překážky.“ (XXVI. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály. Praha 1981, s. 66.)

Na nejednom místě sjezdových dokumentů komunistických dělnických stran zemí socialistického společenství můžeme nalézt přihlášení se k proletářskému internacionalismu. „Bojujeme za spravedlivý mír a bezpečnost národů, za zájmy pracujících.“ (Tamtéž, s. 12.) Na jiném místě se k tomu dodává: „Společně s dalšími bratrskými zeměmi pomáháme státům, které se osvobodily, zvyšovat jejich obrannou schopnost, jestliže se na nás s takovou žádostí obrací... Jsme proti vývozu revoluce, ale nemůžeme souhlasit ani s vývozem kontrarevoluce.“ (Tamtéž, s. 14.)

V dokumentech XII. sjezdu Maďarské socialistické dělnické strany se připomíná: „Vyjadřovali jsme zájmy naší země a lidu, dodržovali zásady proletářského internacionalismu a mírového soužití a snažili jsme se tak přispět k dalšímu uvolňování napětí, upevnění míru, k posílení sil národní nezávislosti, socialismu a společenského pokroku.“ (XII. sjezd Maďarské socialistické a dělnické strany. Praha 1980, s. 41.) „Svou práci musíme konat s vědomím, že dobrá služba národním zájmům je neodlučitelná od internacionalismu, stejně jako je podpora mezinárodního pokroku neodlučitelná od služby zájmům našeho lidu.“ (Tamtéž, s. 74.)

„Rozhodující je přátelství a spojenectví se SSSR, příslušnost ke společenství socialistických zemí, účast ve Varšavské smlouvě, spolupráce s RVHP a solidarita se všemi pokrokovými silami ve světě,“ zdůrazňují dokumenty IX. mimořádného sjezdu Polské sjednocené dělnické strany. (Tribuna ludu ze dne 15. 7. 1981, s. 3.)

V materiálech XII. sjezdu Bulharské komunistické strany se v této souvislosti uvádí: „Bulharská lidová armáda a orgány ministerstva vnitra budou i nadále stejně obětavě, bezvýhradně a statečně sloužit lidu, naší socialistické vlasti a komunistickému ideálu.“ (Ze Zprávy o činnosti ÚV BKS a dalších úkolech strany, přednesené na XII. sjezdu BKS. Rudé právo ze dne 1. dubna 1981, s. 6.)

Stejná slova zazněla i z tribuny X. sjezdu Jednotné socialistické strany Němec-

ka: „Nejvyšším zákonem našeho jednání je a zůstane proletářský internacionalismus, mezinárodní solidarita se všemi národy, které bojují za svobodu. Všechny národy, které bojují za národní a sociální osvobození, za nezávislost, demokracii a pokrok, mohou i v budoucnosti vždy počítat se solidaritou NDR.“ [Ze Zprávy ÚV SED, přednesené na X. sjezdu jednotné socialistické strany Německa. Rudé právo ze dne 13. dubna 1981, s. 5.]

Obdobně se uvádí v závěrech XII. sjezdu Rumunské komunistické strany: „Rumunská komunistická strana se bude i v budoucnu důrazně snažit o rozvoj vztahů se všemi komunistickými a dělnickými stranami, se všemi revolučními, demokratickými a pokrokovými silami a plnit s pevným odhodláním svou úlohu revolučního bojového oddílu při prosazování politiky pokroku, míru, uvolňování, bezpečnosti, ozbrojení a překonávání ekonomické zaostalosti.“ [XII. sjezd Rumunské komunistické strany, Rudé právo ze dne 20. 11. 1979, s. 7.]

Na jiném místě se k tomu dodává: „Rumunská socialistická republika přikládá mimořádný význam vztahům s členskými zeměmi Varšavské smlouvy, vojenské součinnosti s těmito zeměmi při obraně proti imperialistické agresi a při prosazování uvolňování napětí a míru.“ [Tamtéž, s. 7.]

V tomto smyslu stojí před mravní výchovou příslušníků armád členských států Varšavské smlouvy takové úkoly, jako je např. objasňování mravní hodnoty vojenské služby v socialistické armádě; mravní hodnoty koaličního obranného společenství armád Varšavské smlouvy; mravní hodnoty obrany trvalého, spravedlivého světového míru; mravní hodnoty internacionální podpory národů bojujících za své sociální a národní osvobození; mravní hodnoty sociálně spravedlivé války, formování mravně charakterových vlastností osobností vojáků socialistických armád; pěstování morálně politické odolnosti a morálně politického stavu příslušníků socialistické armády jako jednoho z činitelů spolupůsobících na průběh a konečný výsledek války atd.

Mravní výchova příslušníků armád členských států Varšavské smlouvy pamatuje na výše uvedené, mimořádně politicky a vojensky i eticky závažné situace, především objasňováním mravního aspektu proletářského internacionalismu, mravního ospravedlnění politické, ekonomické a za určitých okolností i vojenské pomoci společenstvím třídám, národům i státům, které vedou sociálně politicky i mravně spravedlivý sociální zápas. Současně s tím

mravní výchova formuje odpovídající politické i mravní postoje příslušníků socialistických armád. Do vědomí příslušníků socialistických armád je nutné vstoupit ideu, že socialistická morálka je „plně podřízena zájmům třídního boje proletariátu“ a její nejvyšší hodnotou je to, „co pomáhá zničit starou vykořisťovatelskou společnost“. [Lenín, V. I.: Spisy, sv. 31. Praha 1955, s. 289.]

Nové mírové návrhy, které tlumočil L. I. Brežněv z tribuny XXVI. sjezdu KSSS a k nimž se jednoznačně připojily marxistické strany zemí socialistického společenství, jsou výrazným projevem socialistického humanismu i socialistického mravního přístupu k realitě současných mezinárodních vztahů.

Marxisticko-leninská teorie a komunistické hnutí považuje spravedlivý mír nejen za politickou, ale i za jednu z významných mravních hodnot a její obranu za politickou a mravní povinnost. Mravní výchově příslušníků socialistických armád připadá v tomto smyslu úkol pěstovat vědomí osobní mravní odpovědnosti příslušníků armády za vytvoření všech materiálních a duchovních předpokladů zachování spravedlivého trvalého světového míru.

Marxismu-leninismu a mezinárodnímu komunistickému hnutí je však současné cizí abstraktně humanistický a pacifistický přístup k válce, který nerozlišuje mezi spravedlivými a nespravedlivými válkami, který paušálně odsuzuje všechny války bez ohledu na jejich sociálně politický obsah, sociální úlohu a smysl.

V marxisticko-leninském duchu prováděná mravní výchova příslušníků bratrských armád plní v tomto smyslu úlohu předcházení abstraktně humanistickým a pacifistickým, netřídním přístupům a postojům k současným zahraničněpolitickým jevům a procesům, k sociálnímu zápasu za udržení spravedlivého světového míru a odvrácení světové termonukleární války.

Závěrem je nutné zdůraznit, že mravní výchova příslušníků socialistických armád členských států Varšavské smlouvy se spolupodílí i na

— zabezpečování zahraničněpolitických úkolů zemí socialistického společenství,

— vytváření nejprůzračnějších mezinárodních podmínek pro výstavbu socialismu a komunismu,

— upevňování jednoty, semknutosti a všestranné spolupráce socialistických států,

— podpoře boje dělnické třídy, komunistických a dělnických stran v kapitalistických zemích,

— solidární podpoře sociálních a národně osvobozenecých hnutí ve světě.

— prosazování mírového soužití ve vztazích s kapitalistickými zeměmi,

— energickém čelení agresivním silám imperialismu,

— zabezpečení spravedlivého, trvalého světového míru a uchránění lidstva před novou světovou válkou.

„V zájmu zachování míru a příznivých podmínek pro výstavbu socialistické společnosti uděláme v těsném spojení se Sovětským svazem a dalšími státy socialistického společenství vše, co je v našich silách, aby se upevnila bezpečnost socia-

listického společenství, aby imperialistické agresivní síly nemohly zvrátit nynější vojenskostrategickou rovnováhu.“ (Sborník hlavních dokumentů XVI. sjezdu KSČ. Praha 1981, s. 52.)

Na základě závěrů XVI. sjezdu KSČ bylo na celoarmádním stranickém aktivu ČSLA opětovně zdůrazněno, že: „... ČSLA může své vlastenecké a internacionální poslání plnit jen v jednotě a úzké součinnosti s armádami členských států Varšavské smlouvy, zejména se Sovětskou armádou.“ (Celoarmádní stranický aktiv k rozpracování a realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ v ČSLA. Praha 1981, s. 26.)

Požadavky na psychologickou odolnost operátorů-vojáků z povolání

Současný vědeckotechnický rozvoj PVOS, jehož předmětným výrazem je zavádění automatizovaných systémů velení (dále ASV), staví před velitelské a politické orgány kvantitativně a kvalitativně nové úkoly. Vedle řešení vyložené odborných technických problémů vystupují do popředí i problémy v oblasti sociálně politické výchovy a přípravy lidí.

Je tomu tak proto, že praxe u PVOS znovu potvrzuje známý fakt, že kvalitativně nová technika úlohu subjektivního faktoru při vedení bojové činnosti nesnižuje, spíše naopak. Navíc k tomu přistupuje celá řada organizačních změn ve struktuře orgánů velení, v dislokaci vojsk a jejich života, které na lidi také bezprostředně působí a reálně ovlivňují jejich jednání.

Nejvýznamnější využívání ASV ovlivnilo formy, metody a obsah vojenské práce, která zabezpečuje řízení bojové činnosti. Při dominující úloze člověka, který obsluhuje nebo využívá technický prostředek, je nutné vidět, že ASV má pevně stanovené tempo a algoritmy činnosti, nabízí variantní řešení zadáných úkolů a tím nutí v tomto směru člověka, aby se těmto požadavkům přizpůsoboval. Jinak není složité technika efektivně využita.

Z této skutečnosti vyplývá řada aktuálních požadavků nejen na profesionální, ale i osobnostní profil velitelů, náčelníků a operátorů obsluh ASV.

Na předním místě je požadavek tvůrčího taktického, operačního a technického myšlení. Zvyšují se nároky na schopnost reálného předvídání vývoje bojové situace a schopnost zadávat a vést dialog se systémem. S tím souvisí požadavek variantně promýšlet způsoby plnění úkolů i v těch nejsložitějších podmínkách, v relativně krátkém času. A to nejen v závislosti na možnostech proti nám stojícího, konkrétního nepřítele, ale i v rámci širokých součinnostních vztahů, které překračují díky možnostem techniky hranice systému PVO jedné země.

Zavedením ASV se tak setkáváme s kvalitativně novým, avšak vnitřně rozporným procesem. Vytvoření ASV umožňuje bojovým směnám řešit na vyšší úrovni složité bojové situace, znásobuje jejich možnosti tím, že na sebe přebírá řešení konkrétních úkolů, a tak zjednodušuje jednotlivé kroky rozhodovacího procesu. Na druhé straně však neklesají, spíše naopak se zvyšují nároky na počet a kvalifikaci velitelů, náčelníků a operátorů, spolu se zatížením, které intenzivnější a přesnější činnost za specifických podmínek při obsluze zařízení přináší.

O rozporu hovoříme proto, že na první pohled by mělo docházet ke snižování nároků na člověka (nejde o snižování jeho úlohy), protože jak bylo již řečeno část úkolů za něho přebírá stroj. Přesto tomu

tak není. Proč? V první řadě proto, že složitost techniky, z toho vyplývající nutnost dlouhodobé přípravy k výkonu funkce a vzrůstající specializace již nemožnou, aby vojáci základní služby v plné míře obsluhovali systémy velení. Mění se tedy profesionální struktura obsluh, jejíž páteř tvoří vojáci z povolání. Vysoká míra internacionální odpovědnosti a politické závažnosti splnění úkolu obrany vzdušného prostoru klade vysoké nároky na všestrannou, především morálně politickou a psychologickou připravenost příslušníků bojových směrů.

Neméně závažným faktorem, který působí, je věcné prostředí, ve kterém se vede bojová činnost, jako jsou sály bojového velení, objekty a kabiny automatizovaných systémů velení i samotných bojových prostředků.

Z těchto činitelů vyplývá, ačkoli se tomu doposud nevěnuje dostatečná pozornost, že ne každý jedinec má všechny předpoklady k tomu, aby mohl být úspěšným při obsluze a využívání ASV. Jde o to, že nestačí pouze vysoké politické, morální a odborné kvality, nezbytností je i psychologická připravenost. Z toho pak vyplývá již v současnosti aktuální úkol hlouběji a komplexně charakterizovat profil příslušníků PVOS. Doposud jsme na počátku tohoto procesu exaktnějšího vymezení nosných vlastností a rysů specialisty ASV v jednotlivých druzích vojsk a odbornostech. Stavění být přibližných požadavků na psychologické kvality osobnosti (tak jak je tomu např. u řidičů) by umožnilo zkvalitnit obsluhu a zvýšit efektivnost využití ASV ve prospěch kvalitnějšího splnění úkolu.

Ukazuje se potřeba hlouběji charakterizovat alespoň tři typy příslušníka PVOS.

Operátora — velitele, který vedle „klasických“ velitelských schopností musí být velmi technicky zdatný, dokonale ovládat obsluhu aparatury ASV. To mu umožňuje nejen od stroje informace přijímat, ale také jeho prostřednictvím velet. Operátor — velitel bezprostředně rozhoduje o kvalitě vydávaných rozhodnutí.

Naproti tomu **operátor — technik** o výsledku bojové činnosti rozhoduje zprostředkovaně. Tím nechci říci, že by nároky na něho kladené byly menší. Do ASV vstupuje cestou přípravy a zabezpečování bezporuchového provozu technické aparatury. Nehledě na to, že musí být schopen kdykoli zastoupit funkci operátora — velitele.

Poslední kategorií, nikoli co do důležitosti, je funkce **operátora.** V podmínkách PVOS vojáka z povolání (převážně pra-

porčíka), který zabezpečuje zavádění potřebných dat do systému na základě reálné situace a vydávaných rozkazů. Do obsahu jeho práce nespádají rozhodovací procesy, avšak zejména na jeho psychologických kvalitách záleží plynulost, přesnost a pevnost velení.

K tomuto problému zaujala stanovisko teoreticko-praktická konference na téma „Proces vědeckotechnického rozvoje u PVOS a jeho aktuální sociálně politické a ideově výchovné stránky“ v říjnu 1981. Byl přijat závěr, že nejde o to vytvořit „nějaký“ model příslušníka PVOS jako kvalitativní soubor především kladných, velmi obtížně měřitelných vlastností a rysů osobnosti, ale spíše hledat **funkční** model specialisty. To znamená **vymezit jej** s důrazem na projev těchto kvalit v praxi, jako soubor požadavků na žádoucí **chování a jednání** v konkrétní funkci a v možných situacích. Tyto požadavky jsou vzhledem ke složitosti struktury a systému PVOS velmi diferencované a přesahují rámec možností je být jen vyjmenovat.

Bylo již řečeno, že nedílnou součástí celkové připravenosti operátora — velitele je i jeho psychická připravenost, která je vymezována jako komplex, který svým regulujícím vlivem na jedné straně účinně potlačuje nežádoucí psychické stavy, vyplývající z působení záťažových situací ve vojenských činnostech, na druhé straně zajišťuje aktivní a přiměřené jednání v těchto situacích a tím i splnění stanoveného úkolu. Do struktury tohoto komplexu patří i psychická odolnost.

S odvoláním na hlubokou diferenciaci požadavků na konkrétní jednání operátora — velitele je možné říci, že i obsah psychické odolnosti se mění podle místa a úlohy funkce, kterou v systému zastává, a vymezuje determinanty jeho jednání.

V podmínkách PVOS je možné determinanty chování, které ukazují na obsah psychické odolnosti, rozdělit nejméně z hlediska těchto požadavků:

— které na operátora — velitele klade vedení bojové činnosti vůči reálnému nepříteli,

— vlastní obsluhy a využívání techniky ASV a

— věcného prostředí, ve kterém je bojová činnost vedena.

Je zřejmé, že toto vymezení není vyčerpávající, ale přesto je potřebné z hlediska prvotního utřídění požadavků na psychickou odolnost.

Z hlediska vedení reálné bojové činnosti klade na operátora — velitele velké nároky především fakt doslova internacionální **odpovědnosti za splnění úkolu** obra-

ny vzdušného prostoru, a to bez ohledu na to, zda jde o taktický či operační stupeň. I když míra odpovědnosti v závislosti na stupni je rozdílná, nesmí při plnění úkolů psychiku operátora nadměrně zatěžovat, musí být na ni zvyklý. Na druhé straně však nesmí vést k přehnané suverenitě a rutinérství, k podceňování závažnosti i té nejjednodušší situace. Mimo vypjaté situace dlouhodobě vedené činnosti je specifikou, zejména pohotovostního systému PVOS, že vyžaduje udržovat vysokou pohotovost psychických procesů. To znamená dosáhnout prakticky z klidové maximální koncentrace a výkonu v relativně krátkém čase při plnění složitých úkolů a vysokém tempu stanoveném možnostmi ASV.

V těchto souvislostech požadujeme od operátora — velitele schopnost v maximální míře využít možnosti, které mu ASV poskytuje, k analýze bojové situace a přijetí rozhodnutí.

Dalším faktorem, který odráží požadavky na psychickou odolnost operátorů — velitelů, spojeným s vedením bojové činnosti, je **kvalita techniky nepřítel, kterou je systém PVOS schopen ničit**. Bez nadsázky je možné říci, že v současnosti nemá nepřítel takovou kvalitu, se kterou bychom byli v extrémních podmínkách nemohli vést účinný boj. A to at jde o takticko-technická data a bojové možnosti průzkumných či bojových typů letounů SR-71, U-2, AWACS, F-4, F-15 C, Alpha-Jet, F-104 G, Tornado, které stojí v pásmu proti ČSSR. Charakteristiky, jakými jsou maximální rychlost, praktický dostup, manévrovací schopnosti a výzbroj. Tedy o nárocích na operátory — velitele nerozhoduje jen kvalita techniky nepřítel, ale i vlastních vojsk — aktivních prostředků. Neboť o splnění úkolu nerozhoduje často optimální, ale **maximální** využití parametrů vlastní bojové techniky. Taktika průzkumu a překonávání systému PVOS, která vytváří dynamickou a složitou vzdušnou situaci, vyžaduje vysokou intenzitu vlastní bojové činnosti i po dlouhou dobu. Proto důvěra ve vlastní techniku, síly a schopnosti umožňuje překonávat tento nepříznivý faktor. **Vlastní obsluha a využívání ASV** při vedení bojové činnosti požaduje od operátora — velitele **systémový přístup**. Z hlediska psychické odolnosti to znamená, že se neobejde bez takového **systému vědomostí a schopností**, který umožňuje přijímat na základě hluboké znalosti funkčních spojení systémů správná rozhodnutí. Nepodléhat panice, především v těch případech, kdy je nutné oddělovat nahodilé chyby (z viny práce systému nebo lidské-

ho činitele) od skutečných poruch a hledat variantní řešení k ověření správnosti výsledků. Systémový přístup tak zabezpečuje vysokou stabilitu rozhodovacích procesů, neboť umožňuje nacházet plnohodnotná náhradní řešení, které systém ASV svými parametry dává. V této souvislosti vystupuje do popředí významná psychologická kvalita, jakou je **rys kolektivismu** v jednání operátora. Jak technika, tak i lidé tvoří relativně uzavřený systém. Kolektivnost v práci musí tedy mít zákonitě vyšší hodnotu; záleží proto na tom, jací lidé se ve směně sejdou. Byť každý operátor plní relativně samostatný úkol, plní jej v celostátním systému. Význam rysu kolektivismu roste např. při odstraňování poruch, kde svalování odpovědnosti na druhého bez jistoty, že chyba není u mne, může ohrozit i splnění úkolu. Tomu také napomáhá znalost **algoritmů**, tj. logických kroků, **jakými jsou úkoly** v zařízení, např. v počítači **řešeny**. Z hlediska psychické odolnosti je však důležitější, že operátor si musí být schopen tato spojení kdykoli vybit, což předpokládá vysokou **úroveň představivosti a abstraktního myšlení**. Bez znalosti těchto postupů totiž není možná komunikace s počítačem, kterou řešení bojové situace vyžaduje. Nejde ani tak o technické znalosti operátora — velitele, jako o to, aby věděl co má od stroje žádat, jaké údaje do něj zavést a v jaké formě. Dosavadní zkušenosti z využívání ASV ukazují, že z psychologického hlediska je to proces velmi náročný. Po zadání úkolu stroji již nemá operátor většinou čas přesvědčit se o tom, zda jednal správně. Po obdržení výsledku může díky empirickým zkušenostem, pod vlivem únavy, či jiných faktorů podlehnout pochybnosti o správnosti výsledku řešení, nebo i v tomto případě dokonce panice. Je tedy potřebné, aby operátor — velitel měl plnou důvěru ve své schopnosti a vědomosti.

Tento požadavek je aktuální u operátorů — velitelů, kteří se na ASV přeskolili, tedy měli silně vypěstované dovednosti a návyky z klasického způsobu řešení bojových situací.

I když není možné v jednom článku rozebrat všechny požadavky na psychologickou odolnost z **hlediska vedení bojové činnosti**, je zřejmé, že se týkají především operátorů — velitelů, v menší míře pak velitelů — techniků a operátorů. V ještě obecnější rovině bychom mohli říci, že jsou kladeny na všechny operátory, kteří se podílejí na rozhodovacím procesu. Abstrahujeme-li od míry odpovědnosti, platí tyto požadavky na všech velitelských stupních. Suma požadavků není kvantitativně

ani kvalitativně omezena a byly rozebrány jen ty nejpodstatnější požadavky na psychickou odolnost z hlediska vedení bojové činnosti, což není v rozporu s logikou. Názvy a charakteristika funkcí jsou předmětem utajení zvláštní důležitosti a tudíž o nich nelze psát.

K větší diferenciaci požadavků na psychologickou odolnost dochází při **obsluze a využívání techniky ASV**.

V první řadě významně zatěžuje psychiku operátorů **charakter přijímané informace**. Je většinou přetržitá v **číslicové podobě**, část informace získává operátor — velitel pomocí hlasitého velení. Nemá tedy obvyklou logickou podobu, na jakou jsme běžně zvyklí. Z toho vyplývá, že k rozšiřování informací musí být použito více psychických funkcí. Zejména jsou vyšší nároky na abstraktní myšlení, představivost, paměť, svou roli hraje i asociace apod. Podobný charakter mají i výsledky, které operátor — velitel od stroje obdrží a které mu slouží pro rozhodování. Pro porovnání: Dříve představovala dráhu letounu nepřetržitá čára, ze které bylo možné při využití základní psychické funkce získat potřebné údaje o kursu a vůbec celém průběhu letu, výšce, rychlosti, včetně stručné charakteristiky. U ASV ji představuje bod, v nejlepším případě úsečka. Ostatní údaje jsou zakódovány a uloženy v paměti počítače.

Z toho vyplývá, že přetržitost informace představuje zátěž na psychiku operátora — velitele především tím, že klade zvýšené nároky na

- paměť operátora,
- jeho pozornost a

— to, že mu neumožňuje vybavit si na úrovni základních psychických funkcí minulou činnost bez pomoci stroje; ztěžuje se představa o průběhu bojové činnosti.

Další charakteristický rys obsluhy ASV představuje požadavek **velení pomocí technického prostředku**, nikoli jako dříve hlasem. Operátor — velitel musí po zvážení variant řešení, které systém vypracoval, přijmout rozhodnutí. Buď akceptuje návrh, nebo volí své řešení. Tuto informaci musí předat stroji. Tento fakt vyžaduje od operátora — velitele vysokou úroveň vědomostí, dovedností a návyků **obsluhy pracoviště ASV**. Proto také spojujeme s pojmem velitel příslušek operátor, kterým chceme vyjádřit rozšíření jeho profesionálních kvalit. Operátor — velitel je tedy zatěžován ve dvou směrech — jako velitel a jako obsluha ASV. Předávání informace systému je náročné, o čemž svědčí skutečnost, že při vedení intenzivní bojové činnosti se přibližně po dvou hodi-

nách zvyšuje počet chyb, že je obtížné udržet potřebnou koncentraci pozornosti. Přesto je však operátor postaven před požadavek vedení dlouhodobé činnosti.

Specifickým způsobem ovlivňuje požadavky na psychologickou odolnost operátorů — velitelů **věcné prostředí, ve kterém vykonávají službu** a vedou bojovou činnost. Patří k němu rozmístění aparatury ASV v prostoru, charakteristika pracovišť, zvukové světelné a tepelné podmínky. Ačkoli je věcné prostředí vytvářeno s chledem na optimální podmínky pro práci obsluh, je zde řada faktorů, které psychiku operátorů zatěžují. A hovoříme o nich proto, že je s nimi v přípravě lidí k vedení boje nutno počítat.

Aparatura ASV je rozmístěna buď na **vybudovaných** (ústřední velitelské stanoviště, velitelská stanoviště svazků) nebo **zodolněných velitelských stanovištích**, kde část aparatury je v kabinách. To samozřejmě determinuje prostorové možnosti kontaktu operátorů mezi sebou.

Velký prostor vyvolává subjektivní pocit, že je operátor stále na očích, že nemá možnost s nikým komunikovat, obtížněji se soustřeďuje. Při rozmístění aparatury v kabinách je naopak prostoru málo, každý má přísně vymezené místo, prostor je výrazně omezen. Existuje bezprostřední kontakt mezi operátory. I v tomto případě jsou vyšší nároky na koncentraci psychiky, ukázněnost a pořadovost po celou dobu vedení bojové činnosti.

Dalším faktorem, který stanoví požadavky na psychickou odolnost, je již zmíněná **charakteristika pracovišť**. V této souvislosti zdůrazňujeme skutečnost, že **stroj určuje pracovní polohu operátora**, kterou není možné z objektivních důvodů (sledované aparatury, projekčního plátna, planšetu, umístění spojovacích prostředků apod.) měnit. Vezmeme-li v úvahu dlouhodobý charakter činnosti, je zřejmé, že udržet si v tomto směru vysokou pracovní schopnost vyžaduje často velké volní úsilí, ukázněnost a schopnost překonávat únavu, a to nejen psychickou, ale i fyzickou.

Velkou zátěží pro nepřipraveného operátora jsou **zvukové podmínky**, které jsou charakteristické zvýšenou úrovní hluku. To platí pro ASV umístěné jak na velitelských stanovištích, tak v kabinách. Úroveň hluku vyvolává nesoustředěnost, často pocity únavy a monotónnosti. Závažné je, že se prakticky od něj nelze v průběhu vedení činnosti odreagovat (na velitelském stanovišti se na něm podílí i klimatizace).

Při zvyšování psychické odolnosti operátorů musíme brát v úvahu i **světelné**

podmínky. I když ze zátežových faktorů nejsou rozhodující, dlouhodobý pobyt při umělém osvětlení, šero, sledování obrazovek a sledování údajů v číslkové podobě přináší zvýšenou únavu zraku, která může mít i dlouhodobější následky, vyvolávat bolesti hlavy a různé nálad. Získat odolnost vůči tomuto faktoru je obtížné a není možné jej prakticky eliminovat.

Další faktor, který klade své požadavky na psychickou odolnost, vyplývá z toho, že technika potřebuje **stabilní tepelné podmínky** bez ohledu na roční období. Na tuto skutečnost se lidé poměrně obtížně adaptují, což se projevuje v tom, že při stabilní teplotě mají subjektivně v zimě pocit chladu a v létě naopak pocit zvýšené teploty prostředí. Je to tedy další činitel, který musí operátor pomocí psychologických procesů překonávat.

V úvodu jsem zdůraznil, že obsluha a využívání ASV má zvláštnosti, které kladou zvýšené nároky na jejich operátory — velitele. Tyto činitele jsem rozdělil do tří skupin při vědomí, že jde o dělení nutné z metodologického hlediska, že tyto faktory jsou dialekticky spjaté, vzájemně se ovlivňují a jeden z druhého vyplývají. Při vedení bojové činnosti je může účinně překonávat jen psychicky odolný operátor. Při určité abstrakci můžeme říci, že za normálních okolností je operátor schopen jednotlivé nároky zvládnout bez problémů. Obtížné je vyrovnat se s jejich komplexem, ve kterém právě při činnosti vystupují.

Zároveň je nezbytné upozornit, že cílem zkoumání podmínek, které zvyšují nároky na psychiku operátorů, je především jejich hluboké poznání a nikoli získání argumentů pro to, že služba se v současnosti stává složitější. Vytváří totiž předpoklady pro to, aby proces upevňování psychologické odolnosti byl cilevědomý, aby operátoři — velitelé byli připraveni k tomu co potřebují v reálné bojové situaci.

V tomto směru máme u PVOS pozitivní zkušenosti. Např. teoreticko-praktická konference „Za další upevňování morálně politického stavu velitelů PVOS“ v říjnu minulého roku svými závěry vytvořila základnu i pro další upevňování psychické odolnosti příslušníků PVOS. Naznačila možnosti jak kvalitativně nové požadavky na příslušníka PVOS, mezi něž patří i vysoká psychická odolnost operátorů — vojáků z povolání, realizovat. Zdůraznila především formování pozitivního vztahu ke službě PVOS, nezbytnost pečlivého výběru obsluh ASV nejen z hlediska odborných, ale i psychologických kvalit, nutnost průběžného vzdělávání, zvyšování kvalifikace technické zdatnosti. Ukázala potřebu hlouběji se zabývat všestrannou připraveností vojáků z povolání — specialistů. Velké možnosti se v tomto směru rýsují pro vědeckovýzkumnou frontu v ČSLA, která je v této oblasti spíše zaměřena na vojáky základní služby. Vzhledem k tomu, že podobné kvalitativní změny se týkají též lidí, kteří působí v ASV jiných druhů vojsk, např. RVD, letectva, PVOV a průzkumu.

K některým metodologickým otázkám získávání vědeckých poznatků prognostického charakteru

Jedním z důležitých požadavků na společenskovědní výzkumnou frontu je, aby poskytovala vědecké poznatky prognostického charakteru. To znamená, aby nové vědecké poznatky získané cestou společenskovědní výzkumné činnosti se vyznačovaly takovou efektivností, aby svými závěry napomáhaly řešit perspektivní cíle budování rozvinuté socialistické společnosti, a to v oblasti ekonomie, ideologie, politiky i kultury.

Chceme-li tento důležitý a aktuální požadavek naší strany všestranně realizovat i v podmínkách naší armády v souvislosti s řešením úkolů, vyplývajících pro uplatňování vedoucí úlohy strany z celoarmádního aktivu zemědělského k rozpracování a realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ, pak je nutné zaujmout stanovisko k některým metodologickým, obsahovým a organizačním otázkám, které jsou spojeny s takto realizovanou vědeckovýzkumnou činností.

Předně musíme vycházet z toho předpokladu, že chceme-li docílit toho, aby vědecké poznatky společenskovědní výzkumné činnosti v ČSLA byly nápomocny při řešení perspektivních úkolů bojové a politické přípravy naší armády, pak musíme získávat takové vědecké poznatky, které by s vysokou pravděpodobností umožňovaly perspektivně řešit základní otázky vojenské politiky strany, obsahové problémy uplatňování vedoucí úlohy strany v pod-

mínkách naší armády i perspektivní požadavky na obsah, prostředky a formy stranickopolitické práce. K zabezpečení tohoto cíle musíme vycházet jak z obecných zásad marxisticko-leninského chápání společenského předvídání, tak v dialektické jednotě obecného a zvláštního (dáno specifikou výstavby socialistické armády i formou uplatňování vedoucí úlohy strany v podmínkách socialistické armády) řešit i místo společenskovědní výzkumné činnosti při získávání vědeckých poznatků prognostického charakteru.

Zároveň musíme vycházet z toho, že společenskovědní výzkumná činnost jako nedílná součást poznávací činnosti strany nejenom zobecňuje nejnovější poznatky vojenské praxe, ale odhalováním vývojových tendencí, včetně všech objektivních příčin, které tyto tendence vyvolávají, může přímo nebo zprostředkovaně být nápomocna při plnění složitých otázek společenského předvídání v ČSLA.

K tomu, aby se tato reálná možnost však stala skutečností, musíme přesně vymezit celou řadu metodologických problémů, které s touto formou vědeckého poznání jsou spojeny a které se přímo musí promítnout do dialekticko-logické struktury vojenskovědecké činnosti. Především pak musí nacházet svůj odraz ve formě interpretace získaných výsledků, které by měly mít takovou podobu, aby svým obsa-

hem a rozsahem zabezpečovaly požadavky na poznatky prognostického charakteru. V této souvislosti musíme vycházet z předpokladu, že předvídaní v rámci společenského vývoje se vyznačuje některými zvláštnostmi, z nichž nejvýznamnější je to, že marxisticko-leninská teorie odmítá ve společenském vývoji fatalistický přístup, a že je nutné správně chápat a ve vědeckém poznání plně uplatňovat požadavek dialektickomaterialistického determinismu a jeho důsledného promítnutí do celé struktury vědeckého poznání.

Je samozřejmé, že i při takto zvýrazněných obsahových problémech metodologického charakteru, které jsou spojeny s dialektickomaterialistickou strukturou vědeckého poznání v ČSLA z hlediska požadavku prohloubit jeho význam pro prognostickou činnost, je nutné v celém rozsahu důsledně uplatňovat veškerá teoretická a metodologická východiska marxisticko-leninské teorie a marxisticko-leninského učení o válce a armádě.

Především je nutné dosáhnout toho, aby v celém procesu vědeckého poznání byly důsledně uplatňovány jednotlivé metodologické principy vědeckého poznání se zvýrazněným principem komunistické stranickosti. Právě princip komunistické stranickosti vytyčuje základní metodologické požadavky, a to jak pro uplatňování systému metod ve vědeckém poznání tohoto obsahového zaměření, tak i při formování vědeckých poznatků. Předpokládá hluboké a všestranné proniknutí do podstaty sledovaných společenských jevů a procesů, spojených s bojovou a politickou přípravou, včetně pochopení vývojových tendencí v ČSLA jako celku. Vyžaduje uplatňovat celou řadu dalších metodologických principů (jako je např. princip objektivnosti, vývoje, komplexnosti, především pak princip jednoty teorie a vojskové praxe).

Nemůžeme však přehlédnout, že právě tyto metodologické principy vědeckého poznání je nutné v tomto případě správně obsahově modifikovat tak, aby vědecké poznatky mohly s vysokou pravděpodobností předvídat dosud nerealizované společenské procesy a jevy, které se vztahují k bojové a politické přípravě v naší armádě.

Abychom správně modifikovali tyto obecně platné principy vědeckého poznání, jsme povinni v první řadě vycházet z předpokladu, že dialektika společnosti není vymezena jen aplikací obecných zákonů dialektiky na společenský vývoj, ale má i svou specifiku. Ve sféře sociálně politických jevů a procesů se obecné zákony společenského vývoje realizují přes kon-

krétní činnost jednotlivců, sociálních skupin, společenských tříd a politických stran. To znamená, že společenské jevy, procesy a činnosti, které se realizují v podmínkách socialistické armády a které jsou spojené s upevňováním její bojové a politické přípravy, jsou vždy výsledkem konkrétní činnosti velitelů, politických orgánů, stranických a mládežnických organizací a promítají se do úrovně sociálně politické a vojenskoodborné aktivity všech příslušníků.

Především však nesmíme ve vědeckém poznání zapomínat, že každá nová etapa budování ČSLA přináší také změny ve struktuře činitelů, které zabezpečují její úroveň bojové pohotovosti. K nim vždy přistupuje vliv měnících se subjektivních a objektivních podmínek uplatňování vedoucí úlohy strany.

Do popředí vystupuje i správné uplatňování celé šíře metodologických funkcí přírodních, technických a společenských věd při komplexním zkoumání aktuálních otázek perspektivního rozvoje sociálně politických a vojenskoodborných procesů v podmínkách naší armády. Tento požadavek je zvýrazněný tím, že celá řada společenských jevů a procesů, které vznikají a vyvíjejí se v podmínkách naší armády, je výsledkem vzájemné interakce člověk — technika.

Významné místo při realizaci vědecko-výzkumné činnosti, která by svým obsahovým zaměřením napomáhala získávat vědecké poznatky prognostického charakteru, plní metodologický princip vývoje. Požaduje zkoumat minulost v zájmu současnosti a budoucnosti, přihlížet k působení protikladných možností společenského vývoje, podmíněné protikladnými stránkami sledovaných jevů a procesů.

Vyžaduje zkoumat specifičnost určitých etap a období, kterými prochází sledovaný společenský jev nebo proces, a zároveň analyzovat specifické místo jednotlivých činitelů, které determinují sledovaný společenský proces v určitých etapách vývoje. Z hlediska vědeckých poznatků, potřebných pro prognostické závěry, je totiž potřebné nejenom odhalit vývojové tendence a zákonitosti, které jsou spojeny s bojovou a politickou přípravou v naší armádě, ale postihnout i vývoj rozhodujících determinant sledovaného společenského jevu a procesu, a to jak v jeho kvantitativní, tak kvalitativní podobě. Např. prognostické závěry k systému přípravy kandidátů a mladých členů strany v ČSLA by se měly opírat o zdůvodněné předpoklady budoucího vývoje členské základny strany v armádě i v celé společnosti a

poukázat na to, jaká opatření je nezbytné přijmout, aby se členská základna strany v armádě utvářela v souladu s jejím vývojem v celé straně a s úkoly, které před armádou a stranickými organizacemi v ČSLA v nastávajícím období vystanou.

Vždy je nutné komplexně sledovat všechny příčiny a činitele, které jak v současnosti, tak i perspektivně mohou být rozhodujícími determinanty objektu naší pozornosti, a to v odpovídajících časových relacích a rozsahu. Proto do metodologických problémů vědeckovýzkumné činnosti, zaměřené k získání poznatků prognostického charakteru, vystupuje významně do popředí otázka komplexního přístupu.

Společenské jevy a procesy, které se realizují v podmínkách budování rozvinuté socialistické společnosti a které mají svůj odraz i v podmínkách naší armády anebo které jsou výsledkem vzájemné interakce člověk a technika v podmínkách naší armády, není možné pro svůj vysoký politický význam zkoumat bez širšího pohledu, to znamená ekonomických, společenskotřídních a ideologických souvislostí, neboť všeobecné zákonitosti společenského vývoje se přes tyto souvislosti promítají do konkrétních společenských vztahů. Jestliže navíc vycházíme z předpokladu, že cílem poznávací činnosti strany ve všech rovinách i formách její možné realizace je odhalovat takové sociálně politické zákonitosti a zákonité tendence, které jsou výsledkem vzájemné interakce objektivních podmínek a subjektivní činnosti, uplatňování principu komplexnosti v této souvislosti vyžaduje:

1. Postihnout všechny činitele objektivního a subjektivního charakteru, které umožňují komplexně sledovat objekt našeho poznání cestou systémového přístupu, a to v jednotě strukturální, funkcionální a kauzální analýzy.

2. Zkoumat objektivní podmínky, které vyvolávají konkrétní společenské jevy a procesy v podmínkách ČSLA a zároveň s vysokou pravděpodobností v časovém posunu postihnout, nakolik se tyto objektivní podmínky ve své kvalitativní a kvantitativní podobě budou perspektivně měnit.

3. Na vysokém stupni pravděpodobnosti vymežit, v jakém rozsahu se tyto změněné objektivní podmínky mohou promítnout do obsahu činnosti jednotlivců a vojenských kolektivů v podmínkách naší armády a jaký odraz musí nacházet v činnosti velitelů, politických orgánů, stranických a mládežnických organizací z hlediska dosahování trvalé bojové pohotovosti.

Při naplňování aktuálního požadavku na společenskovědní poznání v ČSLA z hlediska postižení vědeckých poznatků prognostického charakteru, včetně požadavku na předkládání alternativních forem řešení sledovaného vědeckého problému, vystupuje do popředí i správně uplatňovaný systém metod vědeckého poznání.

I v tomto případě všechny využívané metody musí být uplatňovány na základě dialektickomaterialistické metody. Zvláštní význam pro získávání vědeckých poznatků prognostického charakteru i v podmínkách ČSLA má metoda extrapolace. Je založena na sledování vývoje objektu naší pozornosti. „Vychází se přitom z předpokladů, že sledované jevy se budou vyvíjet stejným směrem, popřípadě stejnou intenzitou.“ (Holcr, K.: Metodologické problémy předvídání vědeckotechnického poznání ve vojenství. In: Práce VPA KG, Bratislava 1978, č. 2, s. 66.)

Podmínkou uplatnění této metody je přesný nebo s vysokou pravděpodobností vymezený vývoj sledovaného společenského jevu a procesu, včetně činitelů, které jej determinují. Zároveň při uplatňování metody extrapolace vystupuje do popředí místo předpokládaného času, kdy získané vědecké poznatky mají být uplatněny ve vojenské praxi.

Zkušenosti z realizace společenskovědní výzkumné činnosti v ČSLA však potvrzují, že uplatňování metody extrapolace není vždy zcela jednoduchou záležitostí. Ve společenském poznání vždy vystupuje do popředí význam pravděpodobnosti, která je vyjádřením objektivního vztahu nutnosti a nahodilosti. Tato skutečnost omezuje extrapolaci pro prognostické závěry a zároveň nás staví před požadavek, abychom s vysokou pravděpodobností stanovili časovou relaci extrapolovaného období, tzn. kdy získané poznatky mají na požadované úrovni ještě objektivní platnost.

Marxisticko-leninské předvídání vychází z významného předpokladu, že je aktuální docílit odpovídající časový předstih předpovědi, aby se získané poznatky mohly plně promítnout do společenské praxe. Tento požadavek v oblasti vojenství je navíc zvýrazněn urychlováním uplatňování vědeckotechnických poznatků ve vojenské praxi. Zároveň je známo, že čím je větší časový předstih předpovědi, tím je menší pravděpodobnost přesnosti předpovědi, a naopak čím je menší časový předstih, tím je pravděpodobnost větší.

Právě význam řešení objektivního rozporu z hlediska času ve vědeckém předvídání neustále vyvolává podněty k širší

mu uplatnění matematických metod ve vědeckovýzkumné činnosti tohoto obsahového zaměření.

Zaručeně nikdo dnes není na pochybách, že využití matematiky a matematické logiky právě nám napomáhá nejenom ke zkracování časové relace pro získávání odpovídajících vědeckých poznatků, ale do určité míry i řešení rozporu mezi požadovanou časovou relací vědeckého předvídání a snižování pravděpodobnosti vědeckých prognóz dalším vývojem. Uplatnění matematiky je však spojeno s jednoznačným odmítnutím takového přístupu, který přehlíží význam marxisticko-leninského chápání determinismu ve společenském vývoji a cestou matematického vyjádření funkcionálních závislostí řeší i složité otázky příčinných souvislostí vzniku a vývoje společenských jevů a procesů. Zejména je nutné v této souvislosti odmítnout takový přístup, který po vzoru pozitivismu se místo vědecké analýzy snaží pomocí matematiky postihnout všechny rozhodující činitele společenských procesů a jeho vývoje (tzn. jednotlivých determinant jeho vzniku, vývoje a působení) a sociálně politické procesy se snaží zobrazit pomocí geometrických obrazců.

Právě kritická analýza krajního empirismu potvrdila, že žádné vzorce tohoto druhu nemohou přispět ke komplexnímu objasnění vývoje sociálně politických procesů. Extrémní hypertrofie principu operacionalizace a kvantifikace sociálně politických procesů nevede k objektivním poznatkům, ale ve svém důsledku k nedocenění těch možností, které skutečně poskytuje současný stav matematických metod i možností využití moderní výpočetní techniky.

K tomu, aby vědeckovýzkumná činnost svým obsahovým zaměřením, ale především cestou vědeckých poznatků, mohla být nápomocna při prohlubování prognostické činnosti v podmínkách naší armády, cestou postihování vývojových tendencí a nových zákonitostí, které jsou spojeny s dalším prohlubováním její bojové pohotovosti v celku, je nutné řešit i některé organizační a obsahové otázky. Z nich jako nejaktuálnější vstupuje do popředí, aby vědecké poznání bylo realizováno především u těch útvarů a svazků, které jsou doplňovány nejmodernější bojovou technikou a kde vědeckotechnická revoluce naráží svůj plný odraz ve vojenské činnosti.

Kvalita a efektívnosť — vel'mi aktuálna požiadavka na vedeckovýskumnú činnosť

Závery XVI. zjazdu KSČ výrazne podčiarkli strategickú orientáciu rozvoja národného hospodárstva prostredníctvom kvality, efektívnosti a cestou intenzívneho rozvoja. Táto požiadavka sa predovšetkým vzťahuje na oblasť vedeckotechnického rozvoja, ktorý je materiálnym základom všetkých rozvojových procesov spoločnosti. Sme v etape, keď sa veda stáva hlavnou výrobnou silou a nie náhodou je preto aj pozornosť našich najvyšších straníckych a štátnych orgánov zameraná práve na túto kľúčovú oblasť. Svedčia o tom, jednotlivé zasadania ÚV KSČ, nevyjímajúc ani posledné, 8. zasadanie ÚV KSČ. V podmienkach ČSEA sa týmito otázkami zaoberalo aj Predsedníctvo ÚV KSČ v máji r 1981. A taktiež nie náhodou XVI. zjazd našej strany povýšil úlohy v tejto oblasti na revolučné úlohy, čo znamená, že sa k týmto úlohám bude pozornosť našej strany neprestajne obracať.

Analýzy súčasného stavu vedeckovýskumnej práce ukazujú, že i cez určité pozitívne javy, je práve na tomto úseku dosť nedostatkov, ktoré spomaľujú regresívnejší postup vpred, v duchu strategickkej línie KSČ. Jednou z príčin tohto stavu je aj nekomplexný pohľad a zúžené chápanie otázok kvality a efektívnosti výskumu, ktoré ovplyvňuje celý rad faktorov. Chceli by sme preto poukázať aspoň na tie hlavné, ktoré môžeme odstrániť našimi silami za predpokladu, že ich nebudeme v riadiacej a organizátorskej práci podceňovať, či dokonca zanedbávať.

Predovšetkým treba vziať do úvahy, že kvalitu a efektívnosť vedeckovýskumnej činnosti **ovplyvňujú tak riadiace ako aj výkonné stupne riadenia**, a to podielom rovnakým a nedeliteľným. Tak napr. riadiace stupne koncepčného charakteru organizujú spracovanie prognostických, koncepčných, normotvorných, plánovacích a iných rozhodujúcich dokumentov na úseku vedy. Perspektívnosť z hľadiska potrieb, vedeckosť a realnosť ustanovení týchto dokumentov, na ktorých spracovávaní sa účastnia aj výkonné články, vytvára základ pre dosahovanie kvality a efektívnosti z nich vyplývajúcich výskumov. Ak sa podarí vysoko kvalitatívne spracovať dlhodobé smery výskumu v ČSEA, potom aj z nich vyplývajúce päťročné a ročné plány vedeckej práce budú do určitej miery garantovať kvalitu a efektívnosť výskumov v prospech zvyšovania pripravenosti a bojovej pohotovosti ČSEA. Alebo správne vypracované a uplatňované zásady pre dopĺňovanie VVZ kádrmi a účelný systém ich prípravy a štimulácie zabezpečí vysokú kvalifikáciu vedeckých pracovníkov v základni, čo je jedným z najdôležitejších predpokladov vysokej kvality a efektívnosti výskumu.

Z tohto teda vyplýva, že spracovaniu kľúčových dokumentov musí byť zo strany veliteľov, náčelníkov, politických orgánov a ďalších pracovníkov venovaná mimoriadna pozornosť, lebo tu sa už nejedná len o odbornú záležitosť, ale i o politickú úlohu, vyplývajúcu zo záverov zjazdu na-

šej strany. Pri vedomí vážnosti a významu takýchto dokumentov treba do procesu ich spracovania zapojiť široký aktív tvorivých pracovníkov tak z riadiacej, ako aj výkonnej sféry, aby sa maximálne využili kolektívny prístup bez škodlivého subjektivismu.

Vedeckosť týchto rozhodujúcich dokumentov nebude možno zabezpečiť bez využitia prognóz rôzneho druhu, bez komplexného prístupu, bez zabezpečenia interdisciplinárnosti predovšetkým v prospech vojenskovednej oblasti a vojensko-technickej problematiky, bez skutočného previazania spoločenských vied s prírodnými a technickými vedami, bez zabezpečenia potrebného predstihu teórie pred potrebami praxe výstavby a prípravy ČSĽA. Obsah a rozsah dlhodobého výhľadu výskumu v ČSĽA by mal byť odrazom nielen našich rozhodujúcich potrieb, ale i síl a prostriedkov výskumu tieto potreby reálne zabezpečiť v nadväznosti na preberanie výsledkov výskumu od spojeneckých armád, najmä od Sovietskej armády.

Tieto skutočnosti si treba znova pripomenúť v súčasnosti keď bol začatý proces tvorby dlhodobého výhľadu v oblasti vedy v ČSĽA do r. 2000 a keď sa pripravuje aj novelizácia niektorých normotvorivých dokumentov pre riadenie vedy v ČSĽA, aby oni maximálne napomáhali trvalému rastu kvality a efektívnosti na úseku vedy v ČSĽA.

Okrem vedecky zdôvodnenej spoločenskej objednávky na výskum, ktorá sa konkrétne odrazí v päťročných a ročných plánoch vedeckej práce, ovplyvňujú kvalitu a efektívnosť výskumu — **zadania vedeckých úloh a zámysly ich riešenia**, ktoré by mali byť všestranne posúdené na úvodných oponentských konaniach.

Skúsenosti ukazujú, že práve tomuto začínajúcemu kroku pred vlastným výskumným procesom, nie je venovaná náležitá pozornosť zo strany niektorých riadiacich stupňov velenia. Zadaná sú často poznamenané prílišnou všeobecnosťou, nekonkrétnosťou, širokým záberom, nepresným stanovením limitujúcich podmienok, hmlistou predstavou o tom, čo má výskum priniesť v prospech ďalšieho skvalitňovania praxe. Preto sa nie nadarmo hovorí, že aké je zadané, také sú aj výsledky výskumu. Zo zle zadanej úlohy nevytvorí ani najkvalifikovanejší vedec ký pracovník nič užitočného, iba ak potvrdenie tejto známej skúsenosti! Tieto skutočnosti podčiarkujú kľúčový význam úvodných oponentských konaní. Na ich vysokej úrovni by mal mať eminentný záujem predovšetkým zadávateľ vedeckej

úlohy ako budúci užívateľ výsledkov jej riešenia.

Akékoľvek podceňovanie tejto úvodnej etapy výskumného procesu môže mať za následok nízku kvalitu a efektívnosť dosiahnutých výsledkov výskumu, ako ukazujú niektoré skúsenosti z minulých rokov. K tomu by nemuselo dôjsť, ak by sa príslušní náčelníci do tohto procesu od samého začiatku zaangažovali a nenechávali záležitosť podriadeným, ktorí ani nemôžu disponovať takou sumou znalostí a príslušných informácií akú táto etapa vyžaduje. Inými slovami povedané: ak uznávame, že veda sa stáva hlavnou silou zvyšovania bojuschopnosti armády, potom jej treba venovať zo strany veliteľov, náčelníkov a politických orgánov aj náležitú pozornosť v každodennej riadiacej a organizátorskej práci.

Na kvalitu a efektívnosť výsledkov výskumu má značný vplyv aj **komplexnosť rozpracovania vedeckej úlohy a z toho odvodená požiadavka na skladbu riešiteľského tímu** na čele s vedeckým vedúcim, ktorý by mal predstavovať špičkovú osobnosť v danej problematike. Vo výskumnom tíme by mali pracovať nielen teoretickí pracovníci — nositelia vedeckých hodností, atestačných kvalifikačných stupňov, vedecopedagogických titulov — ale i ľudia z praxe s bohatými skúsenosťami v riešenej problematike. Zastúpenie vedných odborov a úsekov by malo zabezpečiť požadovaný stupeň komplexného spracovania výsledkov výskumu. Dodržať by sa mali aj ďalšie požiadavky kladené na jednotlivé metódy tímovej práce.

Skúsenosti ukazujú, že nie všade sa k tomu takto pristupuje. Do výskumných tímov sú často určovaní ľudia, ktorí sú momentálne pracovne menej zafixovaní, ba dokonca aj takí, ktorí k tomu majú len malé predpoklady. Vedecké princípy výberu odborníkov do pracovných tímov sa buď neznajú alebo nerešpektujú. Málo sú zvládnuté súčasné poznatky teórie tímovej práce vôbec. Táto skutočnosť sa potom priamo odráža v podpriemerných až nízkych výsledkoch výskumu. Málo sa premýšľa o takých organizačných opatreniach, aby sa najkvalitnejší ľudia uvoľňovali aspoň na určitý čas do výskumných tímov, a to i za cenu prenesenia časti ich pracovnej náplne na iných pracovníkov.

Samotná skladba výskumných tímov je slabou stránkou organizačného zabezpečenia výskumu, a to dokonca aj v niektorých výskumných ústavoch. Niekedy sa zdá, akoby organizačné štruktúry tvorili neprekonateľnú prekážku pri určovaní ľudí do výskumných tímov bez ohľadu na to,

na ktorom oddelení (skupine) pracujú. Na druhej strane sú však aj také prípady, kde sa požiadavka tímovosti vo výskume úplne neguje a úlohy sa riešia „metódou“ čo pracovník — to riešiteľ vedeckej úlohy (prítom nemáme na mysli výchovu vedeckých aspirantov). V takýchto prípadoch nemôžeme hovoriť o vytváraní predpokladov pre dosahovanie vyššej kvality a efektívnosti vo výskume, lebo na danom pracovisku prevažuje kvantita vedeckých úloh na úkor kvality. Je tu súčasne negovaná aj požiadavka koncentrácie úsilia síl a prostriedkov na rozhodujúce úlohy, ktoré podstatným spôsobom prispievajú ku skvalitňovaniu praxe.

Cieľavedomé riadenie, vyhodnocovanie a kontrola samotného výskumného procesu tak zo stupňa zadávateľa ako aj riešiteľa má priamy dopad na kvalitu a efektívnosť výsledkov výskumu. Sú nesprávne tie praktiky, keď sa riešiteľovi zaslal len zadanie a ostatné činnosti, spojené s riadením výskumného procesu, jeho kontrolou a vyhodnocovaním sú opomínané a dokonca sa považujú mnohými zadávateľmi za príťaž v ich bežnej riadiacej práci.

Preto nie náhodou sa kladie dôraz aj na priebežné oponentské konania, ktoré usmerňujú priebeh výskumu pre splnenie stanovených cieľov. Je v záujme samotného zadávateľa, aby sa týchto konaní aktívne zúčastňoval a kvalifikovane ovplyvňoval ďalší priebeh výskumu.

Povinnosť cieľavedomého riadenia výskumného procesu spočíva aj na riešiteľskom pracovisku. Náčelník pracoviska spolu s vedeckým vedúcim riešiteľského tímu sú povinní priamo a bezprostredne ovplyvňovať riešenie vedeckej úlohy, odstraňovať vznikajúce prekážky a problémy, ktorých riešenie je nad ich sily a prejednávať ich s príslušnými zložkami. Organizujú priebežné oponentské konania, pravidelné rozborly plnenia harmonogramu, kontroly jednotlivých etáp výskumu a usmerňujú celé riešenie pre splnenie stanovených cieľov. K tomu využívajú aj poradný vedecký orgán, vedecké semináre, vedecké konferencie a pod.

Kvalitu a efektívnosť výsledkov výskumu veľmi významnou mierou ovplyvňuje **výber a použitie vedeckých metód riešenia**, za čo by mal byť zodpovedný riešiteľský tím a predovšetkým jeho vedecký vedúci. Veď vedecká metóda je hlavným pracovným nástrojom riešiteľa. Skúsenosti ukazujú, že kvalitné výsledky boli dosiahnuté vtedy, keď okrem použitia základnej výskumnej metódy — marxistickej dialektiky — boli umne využívané aj ostatné všeobecné a špeciálne metódy výskumu

s ohľadom na charakter vedeckej úlohy. Komplexné využitie a vzájomné prepojenie vedeckých metód výskumu dáva záruku, že výsledky výskumu budú spracované na vedeckom základe.

Komplexné využívanie vedeckých metód výskumu, ako aj ich výber, by sa mali stať predmetom kontrolnej činnosti, čo sa zatiaľ málo realizuje. Prítom je známo, že nevhodný výber vedeckých metód výskumu značne snižuje úroveň dosiahnutých výsledkov výskumu, alebo neumožňuje riešenie úlohy vôbec. Správny postup v tomto smere vyžaduje teoretické aj praktické ovládnutie vedeckých metód výskumu nielen výskumnými pracovníkmi, ale i riadiacimi orgánmi na tomto úseku činnosti.

Kvalita a efektívnosť výsledkov výskumu sa zvyšuje aj prostredníctvom **overovania výsledkov v praxi**. Mala by platiť zásada, že čím zložitejšia a nákladnejšia bude realizácia výsledkov výskumu v praxi, tým dôkladnejšie overovanie by malo prebiehať pred ich zavedením do praxe. K tomu treba plne využívať skúšobné a výskumné, ako i obyčajné operačno-taktické a taktické cvičenia, vojskové skúšky a pod.

Pri overovaní výsledkov výskumu v praxi je dôležité vytvoriť také podmienky, ktoré sa maximálne približujú skutočným bojovým podmienkam. Prítom treba vziať do úvahy aj určité percento skreslenia v porovnaní so skutočnou situáciou. Overovanie výsledkov výskumu v praxi by malo prebiehať za účasti zadávateľa a riešiteľa s prizvaním ďalších skúsených odborníkov z praxe vojsk.

Osobitný význam pre posúdenie kvality a efektívnosti výsledkov výskumu má **záverečné oponentské konanie a najmä zodpovedný výber vysoko kvalifikovaných kriticky náročných oponentov**.

Záverečné oponentské konanie musí zodpovedne a všestranne posúdiť prínos riešenia vedeckej úlohy v prospech skvalitňovania praxe alebo rozvoj teórie. Dosiahnuté výsledky treba hodnotiť spravodlivo, zásadovo a kriticky. Falošné kamarátstvo a kolegalita, nekritičnosť a ďalšie nezdravé javy, ktoré sa niekedy prejavujú pri oponentských konaniach tu nemajú miesto. Zadávatel by mal mať osobitný záujem na tom, aby dosiahnuté výsledky výskumu boli hodnotené maximálne objektívne, lebo on ich bude mať za povinnosť realizovať v praxi.

Nemalý vplyv na kvalitu a efektívnosť výsledkov výskumu má **intenzívne využívanie služieb systému vedeckých, technických a ekonomických informácií ČSLA a**

sústavy VTEI ČSSR. Týka sa to hlavne riešiteľov.

Dobré služby systému VTEI umožňujú lepšie postihnúť posledný stav riešenej problematiky, vylučovať duplicity vo výskume, neriešiť to, čo už bolo niekedy vyriešené a prípadne aj konfrontovať dosiahnuté výsledky so špičkovými výsledkami výskumu danej problematiky vo svete.

Je samozrejmé, že pritom treba dodržiavať etiku vedeckej práce, neprisvojovať si cudzie výsledky na svoje konto a starostlivo uvádzať vyťažovanú bibliografiu.

Zásadný význam pre zlepšovanie kvality a efektívnosti výskumu má rozvoj **medzinárodnej, spojeneckej vedeckej spolupráce**, preberanie skúseností a výsledkov výskumu od spojeneckých armád, najmä Sovietskej armády, organizovanie spojeneckých výskumných tímov, najmä pri spoločných cvičeniach a pod.

V súlade so závermi XVI. zjazdu KSC treba trendy spolupráce aktívne rozvíjať, najmä náš podiel v tejto spolupráci, a to podľa našich reálnych možností. To do budúcnosti umožní účelnú integráciu a špecializáciu v oblasti výskumu v súlade so spojeneckými a národnými potrebami.

V súčasnosti prebieha táto spolupráca po línií dvojstranných dohôd s jednotlivými armádami členských štátov Varšavskej zmluvy a po línií mnohostrannej spolupráce koordinovanej štábom Spojených ozbrojených síl prostredníctvom päťročných plánov vojenskovedeckej práce, vo-

jenskovedeckých konferencií, porád a zhromaždení.

Nezanedbateľným faktorom, ktorý má vplyv na zvyšovanie kvality a efektívnosti výsledkov výskumu je **morálne a hmotné oceňovanie vynikajúcich výsledkov výskumu**.

K tomu je možno využívať udeľovanie vyznamenaní, štátnych a iných cien, povýšovanie, odmien podľa disciplinárneho poriadku a pre určité skupiny vedeckých úloh (štátne, koalíčné) aj odmien z vyčlenených finančných položiek.

Svoj význam má aj **popularizácia a všeobecné skúseností najlepších výskumných tímov a vynikajúcich jednotlivcov** v hromadných oznamovacích prostriedkoch, na zhromaždeniach, konferenciách, pri hodnotení výcvikového roka a pod.

Skúsenosti ukazujú, že práve na tomto úseku činnosti sa pomerne málo využíva rozvoj aktivity, iniciatívy a socialistického súťaženia.

Len malé percento socialistických záväzkov smeruje k zvyšovaniu kvality a efektívnosti výskumu, aj keď ostatné činnosti sú záväzkami hojne pokryté. Preto sa žiada práve na tomto úseku v ďaleko väčšej miere rozvíjať aktivitu a iniciatívu pre dosahovanie vyššej kvality a efektívnosti.

Zvyšovaním kvality a efektívnosti výskumu by sa mali pravidelne zaoberať aj stranícke a zväzové organizácie, ROH v duchu prijatých uznesení.

Z tohto je vidieť, že problematika zvyšovanie kvality a efektívnosti na úseku výskumu nie je jednostrannou a jednoduchou záležitosťou. Dotýka sa tak riadiacej ako aj výkonnej sféry, a to sa plne vzťahuje aj na kritiku a odstraňovanie nedostatkov na tomto úseku činnosti.

Nechceli sme rozoberať všetky faktory, ktoré majú vplyv na kvalitu a efektívnosť, uviedli sme len tie, ktoré sú podľa nášho názoru hlavné, aj keď existujú ďalšie (vytváranie tvorivej klímy, zvyšovanie tvo-

rivej spôsobilosti, modernizácia materiálovno technického zabezpečenia výskumu a pod.).

Ďalší obrat k lepšiemu môžeme dosiahnuť prostredníctvom skvalitňovania riadiacej a organizátorskej práce, na úseku výskumu, tesnej spolupráce riadiacej sféry s výkonnou sférou, dôsledným a premysleným naplňovaním všetkých činností, ktoré majú vplyv na dosahovanie vyššej kvality a efektívnosti výsledkov výskumu v prospech zvyšovania bojovej pohotovosti a pripravenosti ČSLA.

K ÚKOLŮM VÝCVIKOVÉHO ROKU 1983—1984

Soudruh ministr národní obrany, ČSSR armádní generál Martin Dzúr vyhodnotil výsledky, které dosáhly štáby a vojska v minulém výcvikovém roce, a vytýčil úkoly v přípravě ČSLA na výcvikový rok 1983—1984.

Z rozboru vyplynulo, že štáby a vojska ČSLA intenzivní prací při plnění úkolů rozkazu ministra národní obrany dosáhly převážně dobrých výsledků a přispěly k dalšímu plnění závěrů XVI. sjezdu KSČ v otázkách prohlubování internacionální jednoty a družby s armádami členských států Varšavské smlouvy, především se Sovětskou armádou a v dalším upevňování obranyschopnosti ČSSR.

Spolu s tím bereme v úvahu, že do nového výcvikového roku vstupujeme za nesmírně složité a napjaté mezinárodně politické situace. Vinou vládnoucích kruhů Západu v čele s prezidentem USA Reaganem a jeho administrativou došlo v průběhu r. 1983 k výraznému zpomalení procesu prohlubování mezinárodní důvěry a spolupráce států s různým společenským zřízením. Naopak vyhrotily se rozpory a prakticky už teď můžeme hovořit o novém kole zbrojení v oblasti raketové jaderné výzbroje a v klasických zbraních.

USA se stále více prosazují jako hlavní opora a zástita světové reakce a neváhají použít své ozbrojené síly kdekoli ve světě, kde se národy pozvednou k boji za národní a sociální osvobození. Tak tomu je v současné době na Střední Americe, v Africe a nejvýrazněji v konfliktu na Středním východě.

Stále zřetelněji se rovněž projevuje snaha imperialismu o ideologickou a politickou diverzi uvnitř socialistického společenství cestou diferencovaného přístupu k jednotlivým socialistickým zemím v závislosti na pevnosti jejich postoje a uplatňování třídních principů ve vnitřní i mezinárodní politice.

Naproti tomu pevné stanovisko, rozvaha a úsilí Sovětského svazu a dalších socialistických zemí v boji za uklidnění situace a udržení světového míru se setkává s pochopením lidových mas v zemích socialistického společenství i v samotných kapitalistických státech včetně USA a NSR, se sympatiemi je přijímána a podporována zeměmi z tábora nezúčastněných států.

Přesto zůstává v platnosti a v daných podmínkách dále vzrůstá význam skutečnosti, že síle je třeba čelit silou a že tedy, ať si to přejeme nebo ne, musíme

nadále vynakládat nutné prostředky a úsilí na zvyšování obranyschopnosti socialistického společenství a bojeschopnosti našich armád. Z tohoto pohledu je třeba hodnotit úkoly, které stanoví rozkaz ministra národní obrany pro přípravu ČSLA v novém výcvikovém roce a s plnou odpovědností přistupovat k jejich kvalitnímu plnění.

Přitom je třeba vidět, že probíhající vědeckotechnický rozvoj ve vojenství, který se bezprostředně projevuje ve výrobě a zavádění vždy ničivějších a přesnějších prostředků vedení ozbrojeného zápasu, klade stále nové požadavky i na vlastní vojenské umění, které musí včas a správně reagovat na novou situaci a dát odpověď na otázku, jak organizovat a vést operace a boj v těchto nových složitých podmínkách.

Stavíme-li za těchto okolností vědeckoteoretické pracovníky i zkušené velitele a funkcionáře štábů všech stupňů před úkol zabezpečit kvalitní splnění úkolů nového výcvikového roku, znamená to především, že je třeba usilovně studovat nové prostředky a způsoby vedení soudobého ozbrojeného zápasu a získané poznatky tvůrčím způsobem rozpracovávat do konkrétních podmínek přípravy a vedení operací a boje.

První oblastí, které chceme věnovat v teoretické i praktické činnosti pozornost, je další zkvalitnění stále bojové pohotovosti orgánů velení a vojsk. To znamená nejen materiálně technicky a organizačně zabezpečit současný stav, ale neustále hledat další možnosti a cesty zkrácení lhůt a zvýšení spolehlivosti systému uvádění armády do plné bojové pohotovosti k plnění bojových úkolů za nejsložitějších podmínek. Při cvičení „Sojuz-83“ jsme se přesvědčili, že způsoby uvádění vojsk do bojové pohotovosti a zabezpečení mobilizace mohou být různé a ani zde nemůžeme uplatňovat jediný neměnný princip. Měli bychom být více připraveni kdykoli zvolit způsob, který nejlépe odpovídá konkrétním podmínkám situace.

Další úkoly na poli teoretickém i v praktické činnosti velitelů a štábů před námi stojí i v otázkách přípravy a vedení soudobých operací.

V souvislosti se stále více se prosazující úlohou a podílem letectva (včetně bojových vrtulníků) ve výzbroji vojsk a v plnění bojových úkolů při ničení nepřítele, se v soudobé teorii vojenského umění setkáváme s novým pojmem kombinované pozemní a vzdušné operace. To znamená, že vojska plní stanovené bojové úkoly v nejtěsnějším sepětí uskupení pozemního vojska, které působí čelně, s širokým obchvatem nepřítele ze vzduchu, tj. hromadným využíváním diverzních, taktických a operačních vzdušných výsadek k úderům do týlu nepřítele, k ovládnutí a ničení důležitých objektů v hloubce jeho sestavy, k narušení organizované činnosti nepřátelského systému velení a týlu.

Toto nové pojetí vedení soudobých operací vyžaduje tvůrčím způsobem rozpracovávat otázky použití vzdušných výsadek na všech stupních. Jejich organizace, složení, zabezpečení, podpory bojové činnosti a velení. V tomto směru mají naši velitelé a štáby dosud málo praktických zkušeností, proto se v jejich rozhodnutích s použitím vzdušných výsadek setkáváme jen ojediněle a ne vždy zcela účelně.

Mnoho teoretické i praktické práce máme ještě před sebou i v otázkách použití operačních manévrujících skupin a organizace komplexního palebného ničení nepřítele.

Problémy přetrvávají při organizování operačních manévrujících skupin a zejména při stanovení jejich úkolů. Ne vždy dodržujeme zásadu, že do sestavy OMS máme vyčleňovat nejvíce bojeschopné svazky, vyzbrojené nejmoder-

nější bojovou technikou, odlehčené od méně pohyblivých prostředků, které nejsou plně nezbytné pro vedení boje v hloubce nepřátelské sestavy. Úkoly OMS jsou často příliš obecné a ne vždy usměrňují činnost OMS ke splnění nejdůležitějších úkolů, které by mohly výrazně ovlivnit průběh a výsledek operace. Mnohem konkrétněji bude třeba řešit i otázky součinnosti OMS s letectvem a vzdušnými výsady, podpory jejich bojové činnosti, velení a všestranného zabezpečení. Právě v těchto otázkách by měla (na základě už získaných zkušeností) napomoci praxi další vědeckoteoretická práce.

Poměrně dost bylo už v uplynulých letech vykonáno v ujasnění a zvládnutí organizace komplexního palebného ničení nepřítele v nejdůležitějších fázích vševojskových operací. Přesto je třeba se i tímto úkolem dále zabývat, zejména z hlediska hlubšího pochopení a prosazení úlohy vševojskového velitele a jeho štábu při stanovení cílů a objektů palebného ničení, stupně ničení nepřítele a při volbě prostředků jeho vedení.

V souvislosti s tím by se mělo mnohem více projevit úsilí všech prvků velení o výrazné zkrácení doby potřebné ke zničení nepřátelských cílů od okamžiku jejich zjištění. Efektivní cestou k tomu je naladění bezprostřední vazby mezi průzkumem, orgány velení a prostředky palebného ničení, která by umožňovala rychlé pronikání informací o cílech, okamžité přijetí rozhodnutí o způsobu jejich ničení a vydání příkazu příslušným palebným (úderným) prostředkům.

Teoretické rozpracování tohoto problému a jeho rychlé praktické vyřešení je jedním z důležitých předpokladů dalšího růstu účinnosti využívání moderní výzbroje zaváděné do naší armády.

Oblasti, která vyžaduje naši trvalou pozornost, je neustálé zdokonalování systému a zvyšování kvality velení vojskům. Zkušenosti ze cvičení ukazují, že zavedená struktura orgánů a členění míst velení v období přípravy operací a v jejich průběhu se už natolik vžila, že není třeba o ní hovořit jako o novince. Přesto se však v oblasti velení trvale projevuje řada problémů, které vyžadují pečlivé studium a rychlé řešení. To se týká jak zdokonalování metodiky práce velitelů a štábů při plánování a řízení operací, dalšího zkrácení doby potřebné pro sběr a analýzu zpráv o situaci, přijetí rozhodnutí a vydání úkolů podřízeným, tak i využívání, vzájemných vazeb a zastupitelnosti mezi jednotlivými články systému velení, obsahu a formy jednotlivých plánovacích dokumentů a dokumentů velení štábů a dalších. Navíc stojíme na prahu nové éry ve velení vojskům, která se začíná zaváděním polních automatizovaných systémů velení. Už v tomto roce bude třeba (z hlediska znalostí, které máme) začít ujasňovat místo a úlohu těchto nových prostředků v systému velení, zkoumat a vytvářet předpoklady pro plné uplatnění jejich předností při dalším zkvalitňování velení vojskům v poli.

Závěrem chci upozornit, že jsem neměl v úmyslu věcně rozebírat jednotlivé hlavní problémy, které byly uloženy rozkazem ministra národní obrany na nový výcvikový rok. Chtěl jsem jen ukázat na nejdůležitější z nich, které v rozhodující míře ovlivní kvalitu a výsledky naší práce v oblasti bojové pohotovosti a přípravy velitelů a štábů. Uvítám, jestli najdou odezvu mezi vědeckými pracovníky i zkušenými praktiky a přispějí tak k řešení nejen otázek, které jsem v článku uvedl, ale i dalších, jak to vyžaduje život naší armády. Přitom samozřejmě budeme v plné míře vycházet a čerpat i z bohatých zkušeností a výsledků vojenskoteoretické práce bratrských armád Varšavské smlouvy, především a v první řadě Sovětské armády.

K NIEKTORÝM OTÁZKAM PRÁCE VELITEĽOV A ŠTÁBOV V SÚČASNÝCH OPERÁCIÁCH

Za posledné roky sa v oblasti velenia a práce štábov v poli vykonal značný pokrok. Ten je patrný v oblasti rýchleho prevodu vojsk na vojnový stav, znalosti zásad prípravy a vedenia súčasných operácií, v štruktúrach a vybavenosti miest velenia, v metodikách práce, v špecializovanej príprave jednotlivcov a pracovných kolektívov, v širšom a cieľavedomejšom využití výpočtovej techniky, v zdokonalení práce v teréne pri príprave operácie a boja, ale i v schopnosti operačných štábov rýchle sa zladíť na plnenie úloh po doplnení dôstojníkmi a generálmi.

Na všetkých stupňoch je snaha na vedeckom základe analyzovať získané poznatky z praxe cvičení s cieľom reálnejšie predvídať možné situácie prípravy, rozpútania a vedenia vojny na západoeurópskom priestore vojnovnej činnosti, majú na zreteľ rozpracovanie použitia vlastných vojsk a účinnejšie pôsobenie orgánov velenia na vojská pri ich príprave a plnení bojových úloh.

Všetky požiadavky na súčasné orgány velenia, tak ako ich rozoberal v článku s. generálporučík Ing. Vasil Pavlič, sa realizujú konkrétnymi ľuďmi a preto v procese uskutočňovania vystupujú plasticky, ich pozitívne aj negatívne vlastnosti. S touto skutočnosťou sa musí počítať hlavne pri vytváraní trvalých i dočasných pracovných kolektívov. Za vedúceho každého pracovného kolektívu musí byť vybraný taký pracovník, ktorý zvládol celý obsah práce kolektívu, sám dokáže pracovať presne, operatívne, vydrží maximálnu fyzickú záťaž a bude zárukou, že úlohy uložené jeho pracovnej skupine budú za každej situácie splnené včas a s požadovanou kvalitou. Ak na danom štábe takýchto vedúcich pracovných skupín postrádame, niet iného východiska, než si vytýpovať z kádrových pracovníkov oddelení (správ) takýchto jednotlivcov a s perspektívou ich na túto funkciu cieľavedome pripravovať. Osobitne je dôležité dlhodobo pripravovať takých vedúcich pracovných skupín, u ktorých je plnenie úloh v poli podmienené znalosťou ruského jazyka.

Okrem odborných znalostí a odbornej pripravenosti nemôžeme opomenúť ani charakterové vlastnosti vedúceho pracovného kolektívu. Pri plnení množstva úloh v krátkom čase, pri tlakoch nadriadených orgánov, ale i podriadených stupňov, pri neprestajných súčinnostných väzbách zákonite vznikajú napäté situácie, ktoré musí vedúci pracovného kolektívu prirodzene znášať, dokážať ich rýchlo prekonávať a tlmíť ich dopad na ďalších členov kolektívu.

Celá práca veliteľstva a štábu každého stupňa velenia začína uvedením do situácie a prevzatím bojových úloh. V štábe operačno-strategického zväzu, zväzu, zväzkov a útvarov sú pre činnosť po prevzatí bojovej úlohy rozpracované metodické postupy práce, ktoré sú v potrebnej miere zladené vo vertikálnej i horizontálnej rovine. Je v nich rešpektovaná požiadavka v optimálnej krátkom čase prijať na každom stupni zámysel, schváliť ho nadriadeným a vydať predbežné bojové nariadenie pre zabezpečenie súbežnej práce od operačno-strategického zväzu až po útvar; v ďalšom prijať rozhodnutie, schváliť ho nadriadeným a vydať na jeho základe bojové úlohy podriadeným a na všetkých stupňoch splánovať operáciu a boj k stanovenej dobe pohotovosti alebo k nutnej lehote vyvolanej situáciou.

Za posledné roky sa po overení niekoľkokrátanou praxou tieto metodiky ustálili a predpokladajú napr. pri nedostatku času splánovanie operácie a bojov od prevzatia smernice na operáciu dovedna 24 hodín.

Za 13 hodín od prevzatia smernice veliteľom operačno-strategického zväzu začína plánovať útvar v zostave vševojskového zväzku na základe predbežného bojového nariadenia.

Bojové úlohy predpokladáme vydať po schválení rozhodnutí nadriadeným na stupni operačno-strategický zväz za 12 hodín, na stupni zväz za 14,5 h, na stupni zväzkov za 16 h a na stupni útvar vševojskového zväzku za 18 hodín.

Tým zostáva na splánovanie a prípravu operácie na stupni operačno-strategický zväz 12 h, na stupni zväz 9,5 h; na splánovanie a prípravu boja v zväzku 8 h a v útvaru v rámci vševojskového zväzku 6 h.

Iste by bolo žiadúce skrátiť čas na prípravu rozhodnutia a vydanie bojových úloh na stupni operačno-strategický zväz—zväz a predĺžiť čas na prípravu boja v divízii a pluku. To by bolo splniteľné prostredníctvom zvýšenia intenzity prípravy operačných štábov pri ich vzájomnom zladovaní pre prácu v poli, skrátením času na odovzdávanie bojových úloh pomocou spojovacích prostriedkov. Čas potrebný na spracovanie nutných prepočtov výpočtovými strediskami toto skrácovanie umožňuje. Je však potrebné doriešiť odovzdávanie informácií z jedného výpočtového strediska pre využitie na ostatné stupne velenia, ktoré danú informáciu nutne potrebujú. Takýto postup bol využitý pri cvičení Sojuz-83, keď prepočty spracované na štábe operačno-strategického zväzu boli pomocou zariadenia „Páska“ odovzdané pre využitie a analýzu nadriadeným orgánom. Analogicky by bolo možné rýchle získať prepočty spracúvané výpočtovými strediskami zväzkov štábov operačno-strategického zväzu.

Pri príprave rozhodnutia na každom stupni velenia vystupuje v súčasných podmienkach do popredia hlboká analýza možností zasadenia prekvapivých úderov nepriateľom. Ak vychádzame zo skutočností, že letectvo nepriateľa môže zasadiť údery za 20–30 minút po jeho štarte a údery prvými sledy pozemných vojsk do 4–6 h po opustení posádok, tak nás to musí viesť k hlbokému rozpracovaniu adekvátnych protiopatrení na zmarenie týchto úderov. Tým chceme zdôrazniť, že v metodických postupoch štábov pri súbežnom plánovaní operácie a boja musia byť otázky spojené s odrazením a zmarením pre-

kvaplivých vzdušných a pozemných úderov nepriateľa riešené prednostne. Že bojové úlohy vydané v tomto smere musia byť vykonávané až do útvaru včítane doručené pred ostatnými úlohami v takom čase, aby sa vojská mohli na ich splnenie pripraviť. Preto nemôžu byť ani v čase rozhodovacieho a plánovacieho procesu pustené so zreteľa otázky pohotovosti vojsk PVO a letectva a otázky včasného prikrytia štátnych hraníc.

Aj v období, keď je väčšina štábu zamestnaná na príprave rozhodnutia a plánovaní operácie (boja) musíme vyčleniť ľudí na náročnú kontrolu pohotovosti tých síl a prostriedkov, ktoré sú predurčené odraziť prekvapivé vzdušné úderý nepriateľa jeho prvosledových vojsk.

Z uvedeného vyplýva nevyhnutnosť veliteľom a jeho najbližšími spolupracovníkmi pri príprave zámyslu a tvorbe rozhodnutia postupne riešiť úlohy odrazenia agresie vzdušných a pozemných síl nepriateľa (hlavne jeho prvosledových zväzkov schopných prejsť do útoku priamo z posádok), vytváranie obranného alebo útočného uskupenia, jeho zasedenie a splnenie stanovených úloh a cieľov operácie a boja. Takto postupne musíme vydávať aj bojové úlohy vojskám, aby sa nepremarnil čas, ktorý by mohol v náš neprospech využiť nepriateľ. Stačí si uvedomiť, čo by pre ďalšie plnenie bojových úloh vojskami znamenalo napr. oneskorené uvedenie prostriedkov PVO a letectva do pohotovosti na odrazenie vzdušných úderov alebo nezaujatie vojskami krytu štátnych hraníc určených úsekov obrany pred dosiahnutím štátnych hraníc čelami prírod prvosledových zväzkov nepriateľa.

Každý metodický postup práce veliteľov a štábov je teda len návodom pre cieľavedomú a zladenú činnosť, ale rozhodujúcou je vždy situácia za akej sa zámysel, rozhodnutie, plán operácie a boja tvorí a analýza tejto konkrétnej situácie si vyžiada vždy korekcie metodík z hľadiska požiadavky splniť naše opatrenia tak, aby sme predstihli nepriateľa v akcii. Pritom nejde vždy ani tak o rýchlosť práce veliteľov a štábov, ale najmä o včasnosť splnenia našich opatrení pred splnením zamýšľaných opatrení nepriateľom.

Reálne zhodnotenie časových a priestorových možností úderov nepriateľa je pre nás kritickým časom na splnenie našich protiopatrení, preto nie rýchlosť, ale včasnosť je rozhodujúcim kritériom našej práce.

Len z tejto časti práce veliteľov a štábov pri príprave operácie a boja, nehovoriac o ďalších otázkach z oblasti prieskumu, informačnej oblasti, zabezpečenia operácie a boja a iných je zrejmá nevyhnutnosť nepretržitosti práce v každej pracovnej skupine štábu a pritom vysoká intenzita vyplývajúca z neprestajného nedostatku času na splnenie všetkých stanovených úloh a ďalších potrebných opatrení. Práca veliteľov a štábov pri príprave operácie a boja je teda nadmerne vyčerpávajúca psychické aj fyzické sily ľudí, pritom musí byť presná a kvalitná. Presnosť a kvalitu, ale i nepretržitosť môžeme zabezpečiť jedine pravidelnou regeneráciou síl. Prax ukazuje, že je nevyhnutné v 24-hodinovom pracovnom cykle vyčleniť minimálne 3 h na odpočinok pre každého príslušníka pracovného kolektívu. Nutnosť rešpektovania tejto požiadavky je naliehavá najmä po prvej až druhej noci bez spánku. Nerešpektovanie tejto zásady by viedlo k rozkladu požadovaného pracovného rytmu a vyvolalo by značné chyby a nepresnosti v práci.

Preto v každom pracovnom kolektíve musíme presne plánovať a dodržiavať režim práce a odpočinku a pritom zabezpečiť splnenie všetkých úloh a povinností.

Ešte väčšie nároky na prácu veliteľov a štábov než pri príprave, kladie dynamika operácie a boja. Včasné zistenie a zničenie taktických a operačných prieskumných palebných systémov nepriateľa bude mať podstatný vplyv na splnenie bojových úloh vlastnými vojskami. Ich presnosť a mohutnosť úderu môže značne oslabiť bojaschopnosť našich vojsk a narušiť velenie. Zladenie práce prieskumných orgánov všetkých stupňov vzdušného a pozemného prieskumu, včasná analýza ich správ a naše odvetné opatrenia budú vyžadovať ešte väčšie duševné a fyzické vypätie veliteľov a štábov než obdobie prípravy operácie a boja.

Na režim práce veliteľov a štábov bude okrem uvedeného vplývať podstatnou mierou aj premiestňovanie miest velenia, práca na predsunutom alebo vzdušnom mieste velenia.

V dynamike operácií sa rozsah práce bude koncentrovať do menších pracovných kolektívov než je tomu v období prípravy operácie (boja). Napr. pri premiestňovaní veliteľského stanovišťa operačno-strategického zväzu musí celý rozsah práce po dobu 6—8 h zvládnuť záložné veliteľské stanovište. Ešte zložitejšia práca vzniká na predsunutých a vzdušných miestach velenia. Ani priame využitie výpočtovej techniky v tomto období nie je možné. Jej sprostredkované využitie môže byť niekedy z hľadiska času už nevyužiteľné. Preto musia byť pracovníci hlavne na PMV a VzMV pripravení uskutočňovať potrebné prepočty, osobne, musia byť k tomu vybavení dostupnými vreckovými kalkulačkami a musia mať v svojich pomôckach potrebné vstupné údaje o vlastných vojskách a nepriateľovi. Zložitejšou na týchto miestach velenia je aj otázka zberu a analýz informácií a doručovanie bojových úloh vojskám. Priestorová obmedzenosť pracovísk na PMV a VzMV znemožňuje využívanie máp väčších rozmerov.

Tieto skutočnosti musia byť v príprave veliteľov a štábov sústavne overované, analyzované a režim práce skupín na PMV a VzMV musí z týchto podmienok plne vychádzať. Nie je teda predstaviteľné, že by bez dôslednej prípravy a zladenia práce skupín na PMV alebo VzMV mohli požadované úlohy splniť.

Toto nie je však v príprave veliteľov a štábov plne docenené a plnenie úloh pracovných skupín na PMV, VzMV a ZVS čís. 2 nie je dostatočne rozpracované.

Realita súčasnej prípravy a vedenia operácií a bojov kladie mimoriadne nároky na špecializovanú prípravu jednotlivcov, na zladenie ich práce v pracovných kolektívoch a v celých skupinách jednotlivých miest velenia. Vyžaduje neprestajné rozširovanie potrebných znalostí a prehľbovanie praktických návykov. Vyžaduje však aj psychicky a fyzicky zdatných, húževnatých a vytrvalých pracovníkov poťných štábov.

VLIV AUTOMATIZOVANÉHO SYSTÉMU VELENÍ NA PRÁCI ŠTÁBŮ

Jedním z rozhodujících předpokladů vysoké bojeschopnosti armády je způsob velení vojskům (vedení vojáků ke spolehlivému plnění úkolů obrany socialistismu).

Rozpracování a využití optimálních způsobů a prostředků velení vojskům zůstane jednou ze základních otázek vojenské vědy. Zkušenosti z Velké vlastenecké války, soudobá vojenská věda i praxe ukazují, že ztráta nebo oslabení velení mohou být příčinou neúspěchů, dokonce i porážky. Pod vlivem vědeckotechnické revoluce ve vojenství se zvyšuje dynamika vedení bojové činnosti, mohou vznikat nestandardní bojové situace a také změny v morálně psychologickém stavu vojsk a vojáků. To vyžaduje od velitelů dialekticky, pružně a zároveň dynamicky myslet, dovedně hodnotit situaci a přijímat správná opatření a rozhodnutí.

Zvýšení objemu informací v soudobých operacích a jejich neobvyklá dynamičnost, které jsou potřebné pro přijetí rozhodnutí, si vynucují i delší čas na jejich vyhodnocení. Současně však (jako nikdy předtím) je důležité přijmout rozhodnutí ve zkráceném čase a v jednotlivých případech i okamžitě. Dějinná praxe ukazuje, že vyřešit tyto rozpory jen cestou intenzifikace řídicí činnosti člověka starými metodami a tradiční technikou velení není možné. Proto rozhodujícím předpokladem pro řešení tohoto problému se ukázal bouřlivý vývoj výpočetní techniky. Pomocí ní můžeme přistoupit k rozvoji automatizace velení i k řešení vzniklých rozporů ve velení.

Cesty zdokonalení systému a procesu velení vojskům spočívají na základě analýzy vývoje vojenského umění v období vědeckotechnické revoluce ve vojenství v automatizaci velení vojskům; ve speciální metodě výběru a přípravy velitelů a štábních pracovníků; v hledání optimální organizační struktury vojsk a štábů; ve vědeckém stanovení rozsahu nutných a postačujících informací, obíhajících v systémech velení vojskům a zabezpečujících optimální velení a

ve vyhledávání nejefektivnějších způsobů zpracování operačně taktických informací v procesu hodnocení situace, přípravy a přijetí rozhodnutí.

Používání automatizačních prostředků v práci štábů, zejména operačních stupňů velení, v podmínkách stále se zvyšujících požadavků na velení vojskům, je objektivní nutností. V tom spočívá i jedna z cest zvyšování efektivnosti procesu velení vojskům a rovněž i jeden ze způsobů řešení rozporů mezi charakterem přípravy a vedení soudobých operací na jedné straně a klasickými metodami, formami a prostředky velení vojskům na straně druhé.

Proto výrazným rysem a současně i základním úkolem zajištění vysokého stupně bojeschopnosti vojsk v soudobých podmínkách je dosažení souladu mezi systémem velení vojskům a novými požadavky na velení, které vyplývají ze zvýšených bojových možností všech druhů vojsk. Teorie a praxe velení ukazuje, že účinnou a v podstatě jedinou možnou cestou ke splnění tohoto úkolu jsou automatizované systémy velení vojskům.

Protože každý konkrétní prostředek automatizace je zpravidla úzce zaměřen, můžeme největšího efektu při použití těchto prostředků dosáhnout jen při jejich komplexním použití v automatizovaném systému velení.

Na základě dosavadních zkušeností z využití výpočetní techniky v práci štábů, vojskových zkoušek automatizovaného systému taktického stupně i podle dostupných materiálů zahraniční literatury, na základě rozboru možného obsahu a stylu práce velitelů a štábů v podmínkách využití automatizovaného systému velení vyplývá, že k zabezpečení fungování automatizovaného systému velení vojskům musíme s předstihem:

- zpracovávat a studovat matematické modely operací, algoritmy řešení informačních a výpočetních úloh;
- zpracovávat formalizované bojové, výkazové a informační dokumenty;
- organizovat přípravu funkcionářů štábů k velení vojskům s použitím systémů a prostředků automatizace velení.

Vybavení míst velení obrněnými velitelsko-štabními a štabními vozidly se spojovacími a automatizačními prostředky zvyšuje operativnost a kvalitu práce štábů, vytváří výhodné podmínky pro velení vojskům při vedení vysoce manévrové bojové činnosti, zabezpečuje potřebnou spolehlivost a nepřetržitost velení při přemísťování míst velení v zájmu zachování jeho organizovanosti. Současně s tím se však zvyšuje schopnost nepřítele narušovat naše systémy velení působením různých druhů zbraní a prostředků radiotechnického rušení, ale i činností diverzních průzkumných skupin a vzdušných výsadek. Proto je třeba odpovídajícím způsobem řešit otázky ochrany proti nepřátelskému průzkumu a prostředkům radioelektronického boje nepřítele, chránit vlastní radioelektronické prostředky, rozpracovat komplexní opatření organizace ochrany a obrany míst a prostředků velení v podmínkách fungování automatizovaného systému velení.

Podle organizační struktury a charakteru součinnosti má polní systém velení na operačním stupni základní vlastnosti systému, a to srovnatelně velký počet prvků, složitost výstavby, rozličná spojení a součinnosti mezi prvky systému a vnějším prostředím, složitost řešených úloh, vysokou dynamičnost systému, způsobilost řešit nové a dříve nepředvídané úkoly, existenci kritérií hodnocení systému. Má své rozdělení nejen po vertikále, ale i po horizontále. Po vertikální linii vytvářejí vždy dva sousedící stupně stupeň velení. Po horizontální linii je přijato dělení na podsystémy: vševojskový, raketového vojska

a dělostřelectva, vojska protivzdušné obrany, frontového letectva a operačního týlu.

Automatizovaný systém velení operačního stupně není dosud zaveden do praxe, zatím se tvoří, přesto však je třeba na základě dosavadních poznatků a praxe z používání některých automatizačních prostředků vyvozovat předpoklady vlivu automatizovaného systému velení na práci operačních štábů.

Tento vliv se odrazí prakticky ve všech oblastech velení vojskům, zejména však ve stylu a metodice práce velitele a štábu, v obsahu i počtu zpracovávané dokumentace, v organizační struktuře štábů, v systému míst velení, ale i v organizaci přípravy a školení velitelů a příslušníků štábů.

Metodiku práce štábu při přípravě rozhodnutí a velení v průběhu operace charakterizuje celá řada rozporů mezi rostoucím objemem informací a prudkým snížením času na jejich zpracování, potřeba zkracování času na přijetí rozhodnutí a růst časových požadavků na jejich realizaci.

V období Velké vlastenecké války se informace o situaci vojsk v plném rozsahu soustřeďovala ve frontu 3—4krát, v armádě 4—6krát za 24 hodin. V soudobých podmínkách při vysoce manévrové bojové činnosti se zkracují časy na soustředění informací ve frontu 4—6krát a v armádě 8—10krát za 24 hodin. Srovnáme-li tyto údaje, vidíme, že se prakticky požaduje soustřeďování úplné situace o stupeň níže než tomu bylo v období Velké vlastenecké války. Tedy čas, který měl štáb armády, potřebuje štáb frontu, a čas, který uspokojoval velitele divize, potřebuje nyní štáb armády. Takovéto požadavky převyšují lidské možnosti.

Zkušenosti z velitelsko-štabních taktických a operačních cvičení ČSLA i Sovětské armády, výzkum a výpočty ukazují, že celkový rozsah informací při jejich úplném soustředění představuje průměrně v počtu strojem psaných stran u pluku 15—20, u divize 40—50, u armády do 200 a u frontu do 1500. Sběr a zpracování takového rozsahu informací bez použití automatizačních prostředků zabírá zpravidla u pluku 1 hodinu, u divize 2—3 hodiny, u armády 5—6 hodin a u frontu 7—9 hodin. V automatizovaném systému velení vojskům analogicky 20 minut, 40 minut, 1—1,5 hodiny a 2—2,5 hodiny.

Soudobý boj a operace vyžaduje průběžný sběr informací. Proto je nutné stanovit pořadí, objem a klasifikaci informací a zavést přísnou centralizaci do řízení informačního procesu.

Použití automatizovaného systému velení vojskům v oblasti sběru, zpracování informací a jejich vyhodnocování značně urychlí celkový proces a sníží pracnost současné činnosti funkcionářů štábů. Přitom získané údaje a zpracované závěry budou přesnější, budou mít větší hodnověrnost, protože převážná část jich bude automaticky sbírána, tříděna, popř. zpracována a odesílána. Značně se zjednoduší, urychlí a zpřesní i výměna informací uvnitř daného štábu.

Při stanovení způsobu bojové činnosti vojsk se především vyhodnocují výsledky výpočtů poměru sil a prostředků bojujících stran. Soudobé automatační prostředky dovolují připravovat veliteli i inverzní poměr sil, který mu umožňuje volbu nejvhodnějších sil a prostředků pro dané rozhodnutí.

Při stanovení způsobů a forem manévru silami a prostředky v průběhu bojové činnosti využívá velitel především výsledků výpočetní techniky z hlediska předpovědi radioaktivního zamoření terénu. Přitom bere v úvahu propočty, které dává výpočetní technika v několika variantách. Na každou variantu se stanoví doba trvání přeskupení sil a prostředků i pravděpodobné dávky ra-

dioaktivního ozáření vojsk. Výsledky se analyzují a výpočetní technika vybere variantu, která optimálně odpovídá vytvořené situaci.

Posloupnost i obsah práce velitele závisí na podmínkách situace. Např. při zpracování rozhodnutí pro násilný přechod vodní překážky základním prvkem v hodnocení situace, spolu s vyhodnocením nepřítele, je stanovení možnosti vlastních vojsk pro její překonání. Proto je nutné, aby v paměti počítače byly založeny takové údaje, jako potřeba ženijních sil a prostředků nutných k zabezpečení násilného přechodu, propočítaná na různá tempa útoku, možná doba trvání přepravy vojsk v různé sestavě vojsk i při různých variantách rozdělení a použití přepravních prostředků. To, co trvá v podmínkách ručního zpracování několik hodin, je schopna výpočetní technika předat prakticky na počkání a přitom bude vybrán nejvhodnější způsob činnosti vojsk a jejich zabezpečení v době násilného přechodu vodní překážky.

Tak můžeme rozebírat různé fáze činnosti vojsk, při nichž automatizované systémy zkracují čas, jako např. při přípravě přesunů, kdy jsou vypracovány metodiky a programy přesunů pro výpočetní techniku, nebo při odrážení protiúderu nepřítele, kdy musí být vypracovány metodiky manévrových možností nepřítele, přičemž realizace této metodiky by měla vyústit ve výstupní údaje jako je doba střetnutí s nepřítelem a volba odpovídajících protiopatření.

Ve všech případech můžeme výpočetní techniku použít především pro takové metodiky, které dovoluji vyhodnotit základní prvek situace, jenž ovlivňuje zásadním způsobem činnost vojska v daný moment.

Styl, metody a obsah práce velitelů a štábů v automatizovaném systému velení se v jednom případě mohou měnit jen částečně a v druhém mohou být změny značné, které vyzvou k získání nových praktických návyků.

Přenesením rutinní činnosti na prostředky automatizace velení se vytvoří větší prostor pro tvůrčí činnost.

Použití automatizovaných prostředků v práci velitele a štábu při přijetí rozhodnutí vyžaduje vysokou organizovanost a pečlivost při plnění funkčních povinností u všech funkcionářů. Příslušníci štábu jsou povinni znát obsah i obsah výpočetních a podkladových materiálů, které velitel potřebuje v té či oné situaci, a umět tyto údaje připravit s pomocí prostředků výpočetní techniky v závislosti na konkrétní situaci.

Proces přijetí a zpracování rozhodnutí v automatizovaném systému může probíhat současně. Můžeme předpokládat, že vypracování a vyhodnocení rozhodnutí s využitím výpočetních prostředků bude prakticky jakoby jednotným logickým a technickým navzájem propojeným procesem. Využitím prostředků automatizace se naskytá možnost mít všechny základní bojové dokumenty připraveny a vyhotoveny v době zakončení přijetí rozhodnutí.

Při zavádění všech automatizačních prostředků bude nutná racionalizace zpracování a doručování bojových a operačních dokumentů, jejich pečlivá unifikace a formalizace, omezení jejich množství a objemu. To umožní vybavit štáby mini- a mikropočítači přenosného typu s typovými programy pro řešení základních úloh použití vojsk a programy informací nadřazeným a součinnostním štábům.

Jedním z prostředků zvyšování efektivnosti štábních prací i velení v automatizovaném systému je zpracování a využívání matematických modelů štábního typu, protože s nástupem počítačů 3. generace se vytvořily podmínky (organizační i realizační) pro dokonalejší a všestrannější využití všech typů a druhů matematických modelů i v polních podmínkách.

Vedle již zpracovaných komplexů operačně taktických úloh, báží dat a možností dálkového přenosu dat v terminálových sítích vytvoří plánované štábní modely účinnou operativní pomůcku k řešení rozhodovacího procesu, zejména na operačních stupních velení a jejich využívání ovlivní pozitivně metodiku práce operačních štábů z časového i obsahového hlediska.

Metody i obsah práce velitelů a příslušníků štábů v automatizovaném systému velení se zdají být jakoby svým způsobem sevřené rámcem automatizovaného systému, ale ve skutečnosti budou daleko přesnější, důslednější a zdůvodněné. Přitom se teoreticky vylučuje možnost přijetí neracionálních a nezdůvodněných rozhodnutí.

Automatizované zpracování informací v grafické formě s využitím zobrazovacích zařízení (terminálů) ovlivní především způsob hodnocení situace velitelem a návrhy jednotlivých funkcionářů štábů. Vzhledem k vyšší informační hodnotě obrazu, sníží se v návrzích podíl mluveného slova. Přitom styk mezi velitelem a navrhovatelem bude často zprostředkován videopojtky.

Prostředky automatizace velení se budou podílet i na vlastním zpracování plánu operace, a to nejen formou propočtů, ale i formou výsledných dokumentů a jejich předání vykonavatelům. Tím se zkrátí čas potřebný pro plánování. Současně dojde k podstatným změnám obsahové a formální úpravy bojové, informační i výkazové dokumentace.

Vzájemným propojením jednotlivých stupňů velení do systémového celku se vytvoří předpoklady, ke zvýšení efektivnosti a kvality souběžného plánování.

Vcelku při přípravě podkladů pro rozhodnutí vzroste úloha vědeckosti, která se projeví:

- v širším využívání exaktních metod předvídání;
- ve zkoumání více variant možného rozhodnutí opřeného o propočty a časové kalkulace spjaté s používáním matematických modelů bojové činnosti, heuristických metod, popř. i metod operačního výzkumu;
- ve všestranném zdůvodnění navrhovaného řešení.

Vševojskový velitel a jeho štáb musí ve větší míře než dosud zvládnout využití všech hlavních prostředků ničení i možnosti vševojskového systému a v potřebné míře znát jednotlivé podsystémy velení druhů vojsk a týlu, začleňných do vševojskového systému a způsob jejich fungování.

Proces zavedení automatizovaného systému velení na operačním stupni musí být zákonitě provázen upřesněním funkčních povinností funkcionářů i složek orgánů velení, dalším zdokonalováním i změnami režimu práce míst velení i uspořádáním informačních toků mezi stupni velení a uvnitř těchto stupňů.

Pozměněná dělba práce, změny funkční náplně, zrušení některých dosavadních funkcí a zavedení nových (dříve neznámých), bude mít svůj odraz jak ve vnitřní struktuře orgánů velení na operačním stupni, tak i ve vybavení a uspořádání pracovišť štábu. Strukturu štábu operačního stupně velení ovlivní zařazené technické prostředky velení. Tyto prostředky se zřejmě stanou limitujícími pro rozdělení funkčních povinností a konečné tabulkové počty vševojskového štábu.

Vývoj technických prostředků velení jednoznačně směřuje ke změnám vybavení pracovišť jednotlivých funkcionářů a způsobu součinnosti uvnitř štábu. Budou-li na každém důležitém pracovišti zavedeny terminály, udávající přehledně celou situaci, změní se i celkový režim práce na příslušném místě velení.

Můžeme počítat s tím, že řada funkčních povinností důstojníků štábu přejde na automatizované zařízení. To na jedné straně povede i k některému snížení počtu osob pro velení vojskům, ale na druhé straně se ve štábech musí zákonitě objevit nové specializace k exploataci i obsluze prostředků automatizace velení. Řada funkcí se bude integrovat, u dalších profesí dojde k významnému posunu směrem k izolovanosti při zpracování dat atd.

Zanedbatelný není ani problém, který souvisí s neustálým zvyšováním elektronického vyzařování na soudobém bojišti. Proto štáby operačních stupňů velení, představující velké komplexy s širokým elektronickým vyzařováním, bude nanejvýš účelné rozčleňovat na několik samostatných částí, které společně s klamnými místy velení bude nutné rozmísťovat na značné vzdálenosti. Systém bude zřejmě třeba zdvojit nebo zvícenásobovat.

To jsou jen některé problémy, na které jsem chtěl poukázat v souvislosti s vytvářením a zaváděním automatizovaného systému velení na operačním stupni a vliv tohoto systému na práci štábu.

Jedno je však jasné, že automatizovat velení vojskům neznamená zbavit velitele a štáby usilovné a nepřetržité práce. V podmínkách fungování automatizovaného systému velení bude jejich činnost ještě odpovědnější a složitější, objeví se mnoho nových činností, na jejichž splnění musí být s předstihem připravováni.

K POUŽITÍ OON PŘI NAPADENÍ VS NEUTRONOVÝMI ZBRANĚMI

Při napadení míst velení vševojskové armády (zejména VS a ZVS) můžeme předpokládat, že k odstraňování následků výše nadřazený orgán odřad odstraňování následků (OON) s úkolem obnovit narušené velení podřízeným vojskům, zajistit akceschopnost těch osob, které úder přezhly, poskytnout nutnou pomoc ozářeným a raněným osobám a zachránit maximální počet techniky velení.

V článku chci ukázat na některé přístupy k organizování OON a k jeho zasažení v prostoru rozmístění míst velení po použití neutronových zbraní.

Účinné odstraňování následků napadení míst velení OON při použití štepné jaderné nebo neutronové zbraně předpokládá, že včas získáme potřebné věrohodné informace a OON odešleme do napadeného prostoru. Především to bude informace o tom, jakou zbraň bylo VS zasaženo a jaký je stupeň zasažení. Tuto informaci v současné době nemůžeme získat jinak, než od přímých pozorovatelů, kteří jsou schopni podle příznaků a důsledků působení ničivých faktorů poznat, že jde o úder neutronové zbraně, štepné jaderné zbraně, popř. o úder letectva nebo palbu dělostřelectva. Ne každý pozorovatel může toto posoudit. Např. vzdušný úder štepné jaderné zbraně o mohutnosti 0,08 kt ze 155 mm SHKH bude mít podobné příznaky způsobené tlakovou vlnou, světelným a tepelným zářením, jako úder neutronovou zbraní o mohutnosti 1,1 kt z 203,2 mm SHKH, nebo 1,2 kt řízené střely Lance. Ve všech případech v napadeném místě budou v prostoru o poloměru několika set metrů závaly a požáry. Teprve při pozo-

rování nebo detekci účinků pronikavé radiace, která zasáhne prostor o poloměru asi do 1,8 km, tj. podle chování zasažených osob a naměřených hodnot na dozimetrických přístrojích, můžeme s velkou pravděpodobností tvrdit, že šlo o úder neutronovou zbraní. A to mohou posoudit jen osoby, které při výbuchu byly poblíž nebo uvnitř zasaženého prostoru. V nedaleké budoucnosti bude pravděpodobně možné identifikovat výbuchy neutronových zbraní i prostředky automatizace.

V průběhu hromadného jaderného úderu nepřítele pracuje na VS armády pod vedením náčelníka štábu skupina OPZHN, která též organizuje odstraňování následků napadení na vojska a místa velení. Soustřeďuje informace o zasažených jednotkách a objektech, včetně míst velení. Po skončení úderu zpravidla navrhuje veliteli, kam a kdy vyslat OON. Ve zvláštních případech navrhuje okamžité vyslání OON, bez čekání na konečné výsledky úderu.

Podle rozhodnutí velitele organizuje náčelník štábu obnovu narušeného velení. Na základě upřesněných údajů o situaci v prostoru zasaženém neutronovou zbraní organizuje opatření k obnově akceschopnosti místa velení. Příslušní odborní náčelníci se podílejí na obnovení akceschopnosti jim podřízených orgánů velení. V případě potřeby organizují jejich vystřídání zálohami, nahrazení poškozené techniky a materiálů. Tato činnost bude značně obtížná, protože bude probíhat na základě neúplných informací. K zachování nepřetržitého velení je však nevyhnutelná. Musíme počítat také s tím, že v průběhu ope-

race může dojít k vyřazení míst velení. Proto musíme rychle reagovat na vzniklou situaci a organizovat obnovení velení v případě jeho narušení, a to s přihlédnutím ke skutečné bojové situaci, stupni plnění úkolů operace i k reálným možnostem nahrazení vyřazených orgánů velení.

Rídící činnost spojená s vysláním OON do zasaženého prostoru neutronovou zbraní se nebude v podstatě lišit od normálního vyslání. Avšak vzhledem k tomu, že rozsah působení ničivých faktorů u neutronových i štepných jaderných zbraní se výrazně odlišuje, OON určený k zasažení do prostorů, v nichž byly prokazatelně použity neutronové zbraně, se může jak po kvalitativní, tak i po kvantitativní stránce lišit od OON vyslaného v případě použití štepných jaderných zbraní. Při použití neutronových zbraní se v menším rozsahu mohou vyskytovat závaly, požáry, poškození i zničení vozidel (včetně speciálních zařízení), ve srovnání se štepnými jadernými zbraněmi se stejnými maximálními poloměry působení ničivých faktorů.

Výbuch neutronové zbraně nevytváří prakticky žádný radioaktivní spad. OON tudíž nemusí vytvářet místa hygienické a speciální očisty kromě případu, kdy místo velení bude současně v radioaktivní stopě, způsobené jiným pozemním nebo podzemním jaderným výbuchem. Orgány chemického vojska musí naopak v zasaženém prostoru v daleko větší míře měřit a sledovat indukovanou radioaktivitu terénu, vozidel i techniky velení, a její časový pokles, což vyžaduje úplnější vybavení dokonalejšími měřicími přístroji. Pronikavá radiace zasáhne smrtelně značný počet osob, které jsou v dosahu záření, avšak příznaky onemocnění se u nich budou vyskytovat postupně. Postupně bude i jejich vyřazování z aktivní činnosti. Ke

zjištění stupně ozáření bude tudíž nutná důkladná kontrola ozářených osob a současně musíme předvídat možnou dobu aktivního působení orgánů velení v procesu velení.

Proto tento OON může mít menší počty ženijních i technických jednotek. K odstraňování následků po zasažení míst velení neutronovými zbraněmi můžeme vyčlenit jen část sil a prostředků plánovaných pro OON, adekvátní účinkům výbuchu neutronové zbraně.

Při zasažení OON v místě velení bude účelné doplnit řídicí skupinu OON specialisty, kteří jsou schopni rozhodnout o perspektivním využití zasažených orgánů velení, vypracovat návrh na doplnění štábu potřebnými pracovníky a doporučit nejúčelnější způsob zachování nepřetržitosti velení bez podstatného snížení jeho odolnosti.

Po rozhodnutí velitele o vyslání OON náčelník štábu oznámí předem určenému veliteli řídicí skupiny OON, které místo velení bylo zasaženo neutronovou zbraní, sdělí mu získané informace o důsledcích napadení tohoto místa velení a předá mu příslušnou dokumentaci.

Velitel řídicí skupiny OON si po převzetí dokumentace ujasní, kde je zasažené místo velení, a rozhodne o prostoru soustředění OON. Potřebné údaje si zakreslí do pracovní mapy. Informuje náčelníky druhů vojsk a služeb o vyslání svých odborníků do řídicí skupiny OON a sdělí jim nutné údaje pro vyslání vyčleněných sil a prostředků, souřadnice prostoru soustředění OON a čas jeho zaujetí. Nařídí shromáždění řídicí skupiny OON a doprovodných vozidel, vydá úkoly k přesunu a k dílčím průzkumným akcím k upřesnění situace v zasaženém prostoru. Pokud má jednotku radiálního a chemického průzkumu, vyšle ji k průzkumu osy přesunu a prostoru soustředění OON.

K činnosti OON v zasaženém prostoru

Řídicí skupina OON by měla být v prostoru soustředění dříve než ostatní jednotky OON, aby se mohla seznámit s celkovou situací, zjistit prostory účinků tlakové vlny, světelného a tepelného záření, pronikavé radiace a vytvořit si představu o organizování a řízení záchranných prací.

Při napadení místa velení neutronovou zbraní můžeme oprávněně předpokládat, že před příchodem řídicí skupiny OON do prostoru soustředění určení pracovníci štábu zasaženého místa velení, kteří si zachovali akceschopnost, budou mít pře-

hled o umístění epicentra, rozmístění pracovišť i úkrytů, o radioaktivním zamoření a často i o ztrátách osob a techniky. Mohou proto veliteli řídicí skupiny OON poskytnout informace, které urychlí průzkum, usnadní mu jeho řídicí práci a zabezpečí včasné zasažení jednotek OON. Proto velitel řídicí skupiny OON by se měl spojit s pracovníky zasaženého štábu a teprve podle toho, jak úplné a věrohodné informace získá, plánovat vlastní průzkumné akce. Jeho úzká součinnost s orgány štábu zabývajících se odstraňováním následků napadení vlastními silami je jed-

ním ze základních předpokladů úspěšného zásahu OON. Řídicí skupina OON nemůže získat tak úplné informace o rozmístění pracovišť a úkrytů a o činnosti osob v době výbuchu jako orgány štábu, které v zasaženém prostoru působily ještě před výbuchem neutronové zbraně. Touto uvážnou spoluprací získá čas a zejména (což je podstatné) záchranné práce mohou jednotky zahájit ihned po příchodu OON, a to cílevědomě, účelně, s efektivním vynaložením sil a prostředků.

Na základě bojového rozkazu velitele řídicí skupiny OON velitelé jednotek vytvoří z podřízených osob a techniky skupiny a velitelům skupin vydají pokyny pro konkrétní činnost uvnitř i vně zasaženého prostoru. Poté jednotky a skupiny zahájí přesun do zasaženého prostoru a plní uložené úkoly.

Může se však stát, že některé jednotky dorazí do prostoru soustředění OON se zpožděním, jiné jednotky mohou být zničeny nebo vyraženy za přesunu. Pro velitele řídicí skupiny OON nebude proto lehké se rozhodnout o zasažení OON, tím méně bude moci organizovat činnost jednotek přesně podle předem připraveného plánu. Někdy bude účelnější, aby velitel řídicí skupiny OON nečekal, až se shromáždí všechny jednotky OON, ale podle situace v zasaženém prostoru postupně je zasazoval do záchranných prací.

V různých prostorech rozmístění míst velení zasažených neutronovými zbraněmi se může situace vyvíjet odlišně. Proto nebude možné předem plánovat postup záchranných prací a řízení jednotek OON. Jakákoliv předem zpracovaná metodika činnosti OON v zasaženém prostoru bude mít jen orientační význam. V praxi je mnoho faktorů, které komplikují plánování řízení činnosti OON. Řízení záchranných prací bude např. záviset na tom, zda je zasažené místo velení v lese s vysokým nebo nízkým porostem, v osadě nebo v otevřeném terénu, dále na počtu a kvalitě vybudovaných polních staveb, na umístění důležitých pracovišť vzhledem k epicentru apod. Řídicí činnost bude ovlivňovat i denní a roční doba, meteorologická situace a řada dalších okolností. V neposlední řadě to bude rušivá činnost nepřítelů, který se neomezí jen na vedení úderu. Další odlišnosti oproti předpokládané činnosti OON mohou nastat při zjištění, že některé záchranné práce byly již zakončeny vlastními silami a prostředky zasaženého místa velení.

Všechny tyto informace o skutečném stavu v zasaženém prostoru můžeme však získat až při vedení průzkumu, popř. od

akceschopných orgánů zasaženého štábu. U velitele řídicí skupiny OON se proto musí průběžně a rychle soustřeďovat informace např. o postupu záchranných prací, o zdravotním i fyzickém stavu záchranných skupin, požadavky na přenesení úsilí při hašení požárů, odsunu ozářených a raněných osob. On musí spolu s jednotlivými odborníky druhů vojsk velmi rychle a operativně rozhodovat o přemístění nebo posílení záchranných skupin, případně vyřazení některých nebezpečně ozářených jednotlivců z činnosti, o odrážení útoků nepřátelských výsadků apod. Toto operativní řízení OON a koordinování součinnosti se záchrannými skupinami organizovanými zasaženým místem velení umožní maximálně efektivně zvládnout situaci a rychle dosáhnout cíle vyslání OON.

Nutná upřesnění a návrhy budou veliteli řídicí skupiny OON předkládat členové řídicí skupiny OON, kteří musí průběžně shromažďovat informace z oblasti svého odborného působení. Politický pracovník by měl řídit používání různých forem a metod působení na postižené osoby při záchranných pracích a navrhnout veliteli řídicí skupiny OON opatření k zabránění vzniku paniky, popř. depresivních nálad od zasažených orgánů velení a jednotek zabezpečení místa velení i u záchranných skupin OON.

Odborník chemického vojska by měl organizovat a sledovat radiální průzkum zasaženého prostoru, kontrolu ozáření osob, vozidel a techniky, sledovat režim práce záchranných skupin v zasaženém prostoru a využívání jednotek chemického vojska při hygienické a speciální очистě. Odborník ženijního vojska by se měl soustředit na problémy lokalizace a hašení požárů, odstraňování závalů a uvolňování vchodů do podzemních úkrytů nebo sklepů budov v osadách, uvolňování komunikací pro odsun raněných a organizovat zasažení ženijních jednotek. Odborník spojovacího vojska by měl organizovat spojení s jednotkami a záchrannými skupinami OON, se štábem, který OON vyslal, popř. s fungující částí zasaženého štábu. Odborník štábu týlu by měl organizovat léčebné odsunové opatření a zabezpečovat činnost OON po týlové straně. Odborník technické služby by měl organizovat vyprošťování vozidel a techniky, popř. osob z této techniky, vyvezení vozidel z ohroženého prostoru, třídění vozidel a techniky, běžné opravy a odsun středně a těžce poškozených vozidel.

Pokud před příchodem OON bude organizováno odstraňování následků napadení

vlastními silami, bude mít OON poněkud snadnější úkol. Ale ani v tomto případě nemůžeme předpokládat, že při zasažení takového prostoru (VS armády) budeme moci během několika hodin vykonat všechny záchranné práce. OON by však měl být nejčastěji vyslán k odstraňování následků do takových prostorů, ve kterých předpokládáme tak velké následky napadení, že průzkum a záchranné práce vlastními silami budou obtížné. Všechny práce spojené s odstraňováním následků napadení bude pak nutné organizovat v souladu s metodikou práce OON.

V tomto případě, současně s průzkumem řídicí skupiny OON, orgány chemického vojska musí vést průzkum radioaktivního zamoření terénu a vytýčovat nebezpečné prostory, prostory vhodné pro shromažďování zasažených osob a poškozené techniky, a nebezpečné prostory, zejména z důvodů neustálého poklesu dávkové rychlosti indukované radioaktivity, průběžně kontrolovat a upřesňovat. Část jednotek chemického vojska bude měřit indukovanou radioaktivitu vozidel a techniky, určovat dobu do kdy mohou záchranné skupiny bez vlastního ohrožení působit v zamořených prostorech a zjišťovat dávky radiace, které obdržely zasažené osoby při výbuchu neutronové zbraně nebo které obdržely záchranné skupiny při záchranných pracích v nebezpečném prostoru. Pokud v zasaženém prostoru bude prašný povrch nebo bude zjištěno radioaktivní zamoření terénu způsobené radioaktivní stopou, jednotky chemického vojska rozvinou místo hygienické a speciální očištění.

Ženíjní jednotky musí soustředit pozornost zejména na lokalizaci a hašení požárů, aby se nebezpečný prostor nerozšiřoval a požár neohrožoval další osoby a techniku. Dále budou odstraňovat závaly, zejména u vchodů do podzemních úkrytů, sklepů budov a z odsunových cest.

Zdravotnické jednotky rozvinou shromaždiště zasažených do kterého budeme dopravovat osoby zasažené pronikavou radiací. V tomto prostoru by měl být zajištěn plynulý příjezd a odjezd vozidel, případná hygienická očista ozařených osob a poblíž tohoto prostoru přistávání vrtulníků. Zdravotnické jednotky mohou dohlížet a řídit vynášení ozařených osob a techniky z nebezpečného a ohroženého prostoru, shromažďovat ozařené osoby z celého zasaženého prostoru a poskytovat jim první pomoc. Budou rovněž organizovat jejich odsun na nejbližší řídicí místo zasažených, popř. etapu první lékařské

pomoci, a zajišťovat potřebná protiepidemiologická opatření.

Motostřelecká jednotka bude vykonávat strážní a regulační službu, bránit OON i zasažené místo velení před pozemním i vzdušným napadením. Se svojí technikou bude tvořit základ záchranných skupin a vyvázet ozařené osoby ze zasaženého prostoru.

Technická jednotka vytvoří pracoviště pro opravy lehce poškozené techniky a rozvine opravárenské prostředky. V případě zasažení místa velení neutronovými zbraněmi bude nutné větší část opravárenské kapacity vyčlenit pro opravy elektronických přístrojů.

Podle konkrétní situace můžeme na záchranné práce zasadit celé jednotky, např. při hašení požárů, nebo z jednotek můžeme vytvořit záchranné skupiny. Tyto skupiny by měly být sestaveny převážně z různých specialistů tak, aby mohly v ohroženém prostoru působit samostatně, byly schopny samy získat informace o radiční situaci, proniknout do zasažených vozidel a zavalených úkrytů, vynášet postižené osoby, dopravovat je na obviště nebo do určených prostorů, odsunovat nepoškozenou i poškozenou techniku schopnou přesunu. Jednotlivé skupiny by měly postupovat z prostoru s nízkou radioaktivitou směrem k epicentru z různých stran, v přidělených sektorech. Jen výjimečně by měla některá skupina již zpočátku být zasažena blízko epicentra, a to jen v případě záchrany důležitých orgánů velení apod.

Velitelé záchranných skupin se musí v zasaženém prostoru rychle zorientovat a podle konkrétní situace přímo na místě upřesňovat úkoly skupinám a operativně řídit jejich práci, udržovat spojení s řídicí skupinou OON, informovat ji o průběžném plnění úkolů, o postupu záchranných prací a o radioaktivní situaci v prostoru jejich činnosti.

Řídicí skupina OON bude sledovat pronikání záchranných skupin k epicentru, časový průběh obdržené dávky radiace a podle potřeby organizovat přemístění skupin do více ohrožených prostorů nebo jejich vyvedení z prostoru s vysokou indukovanou radioaktivitou.

V prostoru vytváření smíšeného odřadu by se měly postupně soustředit všechny orgány velení, které neztratily akceschopnost a je u nich předpoklad, že ji neztratí v nejbližší době, neporušená technika velení i technika opravená opravárenskými prostředky OON. Nejvyšší akceschopný funkční orgán zasaženého místa vele-

ní musí předat nadřízenému štábu informaci o situaci a navrhnout, zda zasažené místo velení bude schopné pokračovat ve své původní činnosti, nebo jaká další opatření bude nutné učinit. V některých případech nebude účelné vytvářet smíšený odřad, a to zejména v případech znač-

ných ztrát živé síly i techniky velení. Pak bude vhodné akceschopné orgány zasaženého štábu a nepoškozenou techniku odsílat do prostoru určeného nadřízeným štábem k posílení jiného místa velení, které převzalo funkci zasaženého místa velení, nebo k vytvoření záloh.

Odstraňování následků napadení míst velení vševojskové armády neutronovými zbraněmi můžeme zabezpečit s menším počtem sil a prostředků ženijních i technických jednotek vyčleněných do OON oproti podobné činnosti po použití štěpných jaderných zbraní. Počty osádkových jednotek nebude účelné snižovat.

Na vyšších stupních velení uvažujeme s vytvářením zpravidla dvou OON. Méně vyhovavý OON č. 2 by měl být přednostně vyslán do prostorů zasažených neutronovými zbraněmi.

Vzhledem k tomu, že OON po odstranění následků v prostoru zasaženém neutronovými zbraněmi můžeme vyslat k odstraňování následků způsobených neutronovými zbraněmi i štěpnými jadernými zbraněmi do dalších prostorů, není účelné uvažovat o vytváření zvláštních OON, používaných pouze při odstraňování následků napadení pouze neutronovými zbraněmi. Vhodnějším řešením bude vypracovat pro tentýž OON odlišné metodiky práce, podle kterých by se mohla řídicí skupina i jednotky OON orientovat při vykonávání záchranných prací. Z těchto důvodů může být k odstraňování následků po použití neutronových zbraní vyslán i OON č. 1.

Důsledky použití štěpných i neutronových jaderných zbraní na místa velení budou výrazně odlišné. Značné rozdíly budou i v důsledcích použití neutronových zbraní na místa velení a na vojska. Proto řídicí skupina i jednotky OON se musí podrobně seznámit s postupem záchranných prací v případě zasažení míst velení neutronovými zbraněmi, aby jejich činnost v zasaženém prostoru byla efektivní.

RACIONALIZACE VELENÍ ŠTÁBU RVD

Nové prostředky a způsoby ozbrojeného zápasu úplně změnil rozsah a obsah práce velitelů a náčelníků při velení vojskům, podstatně zkrátily časové lhůty a vytyčily nové, zvýšené požadavky na velení. Zdůraznily úlohu a místo některých druhů vojsk, mezi které patří i raketové vojsko a dělostřelectvo. Při realizaci těchto změn má zvláštní význam metodika práce štábů RVD.

Štáby RVD jsou hlavními orgány velení a jsou určeny k tomu, aby zabezpečily náčelníkovi RVD pevné, nepřetržité a utajené velení a efektivní řízení. Tento proces zahrnuje získávání informací, jejich zpracování, přijetí rozhodnutí, stanovení konkrétních úkolů jednotlivým vykonavatelům a kontrolu stavu jejich plnění. Současná tendence v rozvoji velení i požadavky, které na velení klademe, vyžadují přejít k využití nových prostředků automatizační techniky a změnit metody práce velitelů a štábů RVD včetně jejich organizační struktury.

Budovaný automatizovaný podsystém velení RVD tvoří organizační strukturu od nejvyššího stupně až po jednotlivý palebný prostředek s návazností na prostředky zabezpečení úderů a palby. Budujeme jej v souladu s obecnými předpisy budování polního automatizovaného systému velení.

Vzrůst úlohy raketového vojska a dělostřelectva, jeho vliv na plnění cílů operace i jednotlivých operačních úkolů se odráží i ve zvýšení úlohy a místa náčelníka štábu RVD při plánování, organizaci a řízení činnosti RVD v přípravě i průběhu operace. Návrhy na efektivní použití RVD v operaci nemůžeme připravit jinak, než na základě rozsáhlých propočtů s použitím věrohodných a včasných informací.

Tento úkol umožní splnit výpočetní a přenosová technika, její efektivní využití a racionální dělba práce mezi příslušníky a skupinami štábu RVD.

Výchozí základnou pro uskutečnění racionalizačních opatření ve velení na operačním stupni je technické zabezpečení automatizovaného velení vojskům (AVV).

Zavedení výpočetní techniky a techniky pro přenos informací probíhá odlišně na operačních a taktických stupních velení (i když cíl mají stejný).

Současnou etapu zavedení prostředků AVV polním štábům operačních stupňů můžeme charakterizovat jako výstavbu integrovaných informačních systémů v jednotlivých podsystémech velení. Tento informační systém řeší na počítači úkoly s vazbou na společný informační masiv v jednotlivých funkčních podsystémech velení (zatím ještě ne na jednotnou banku dat vytvářenou pro jednotlivé stupně velení). Cílem je komplexní zabezpečení, shromáždění a zpracování informací (s případně ojedinelými činnostmi), které zajišťují optimální rozhodování v dílčích částech rozhodovacího procesu.

Základními prvky výpočetního systému, který umožní novou kvalitu zabezpečení informačních potřeb polních štábů operačních stupňů velení, jsou minipočítače MOMI-2. Jejich technické možnosti i možnosti obecného programového zabezpečení neomezuji rozvoj uživatelského programového díla a zajistí potřeby polních štábů minimálně na 5–7 let. Dále pak to jsou terminální pracoviště (displej, tiskárna) a zařízení pro přenos dat.

Nová kvalita perspektivních možností spočívá v:

— nasazení více počítačů na jedno místo velení,

— zabezpečení míst velení operačních stupňů a některých dalších míst velení v určeném pásmu,

— společném užívání více podsystémů velení,

— propojení počítačů vzdálených míst velení prostřednictvím vyčleněných spojovacích kanálů a přenosem utajených dat,

— propojení počítačů na místech velení tak, aby zavedení speciálního programového vybavení umožnilo vytvořit místní počítačovou síť a plně ji využívalo,

— připojení k počítačům terminálů, které jsou umístěny přímo na pracovišti uživa-

telů, a tím dosažení bezprostřední vazby mezi místy vzniku i potřeby informací, prostředky k jejich transformaci a datovými bázemi,

— zabezpečení přenosu řídicích a sdělovacích informací (včetně dat pro výpočetní systém) prostřednictvím zařízení pro automatizovaný přenos informací.

Předpokládáme, že v této etapě se změní především nároky na přípravu důstojníků štábů RVD, kterou (včetně metodiky práce) musíme podřídit potřebám efektivního využití technických prostředků a vytvořenému matematickému a programovému zabezpečení

K využití výpočetní a přenosové techniky

K racionalizaci tvorby bojových a operačních dokumentů slouží řada technických prostředků. Jejich nejvyšší úroveň v této etapě a v podmínkách štábů RVD operačních stupňů představuje výpočetní technika a technika pro automatizovaný přenos a zobrazování informací.

Ústřední myšlenkou racionalizace základních bojových dokumentů štábů RVD je snížit pracovní zátěž dokumentace, odstranit zbytečnou duplicitu a plně zachovat její nezbytné informační hodnoty, dále zvýšit praktickou využitelnost dokumentace při operativním řízení bojové činnosti RVD.

Připravované programy pro počítače MOMI-2 umožní automatizované zpracování dílčích částí základních dokumentů (přehledové, kalkulační i optimalizační úlohy).

Programové vybavení „zařízení pro automatizovaný přenos informací“ (ZAPI) zprostředkuje informační vazby mezi jednotlivými stupni velení RVD v podobě formalizovaných i neformalizovaných bojových nařízení a hlášení. Možnost přenosu informací v ruštině vytváří předpoklady pro širší uplatnění i mimo rámec RVD ČSLA a překonání některých současných problémů při velení RVD svazků jiné národnosti.

Počítače a ZAPI může štáb RVD využít při tvorbě základních bojových a operačních dokumentů. Při plánování operace nebo jednotlivých operačních úkolů jako např. k zpracování základního dokumentu

„Plánu bojového použití RVD“, k přípravě podkladů grafické i textové části a další.

K tomu využije úloh, které řeší kalkulační výpočty (manévr RVD, spotřebu a rozdělení jaderné a klasické munice, možnosti RVD, operační propočty jaderného a palebného ničení nepřítele, organizaci topograficko-geodetického zabezpečení atd.). ZAPI slouží především k předávání bojových nařízení a sběru informací.

Při plánování účasti raketového vojska v 1. JÚ můžeme použít úlohu, která řeší komplexně plánovací proces, včetně sestavení povelů pro raketové údery. Pro přenos těchto povelů a hlášení o situaci RVD můžeme využít přenosového zařízení.

Při plánování palebného ničení můžeme pro tvorbu plánu a grafikonu palebného ničení (při vedení mapy pro řízení raketových úderů a palby dělostřelectva) využít skupiny úloh, které zabezpečují kalkulace.

Formou informačních vazeb mezi jednotlivými stupni velení jsou bojová nařízení a bojová hlášení. Připravované zařízení pro automatizovaný přenos informací bude představovat novou kvalitu v této oblasti. Speciální programové vybavení umožní (kromě přenosu neformalizovaných textů) přenos formalizovaných zpráv, které zahrnují údaje pro plánování raketových úderů, povelů pro raketové údery, bojová nařízení pro všechny oblasti řízení NRVD, povelů pro hromadění palby dělostřelectvem, hlášení o situaci a počtech prostředků RVD a průzkumová hlášení.

Vliv technických prostředků na metodiku práce štábu

Metodika práce štábu slouží k zabezpečení funkcí systému velení. To platí obecně, a tedy i pro každý nový racionalizovaný systém. To znamená, že s každými ra-

cionalizačními opatřeními musíme upravit i metodiku práce štábu. Přitom musíme respektovat všechny kvalitativní i kvantitativní změny, ke kterým v systému velení

došlo a které ovlivnilo především jeho technické zabezpečení.

Metodika práce štábu RVD je významným faktorem ke sjednocení úsilí velitelů a štábů RVD při plánování operace, jednotlivých operačních úkolů, jaderného a palebného ničení nepřítelů a při jejich plnění raketovým vojskem a dělostřelectvem. Bezprostředním podnětem k aktualizaci obsahu dílčích činností vyjadřovaných v metodikách je nejen růst složitosti a dynamika bojové činnosti vojsk, nasycení bojových sestav nejmodernějšími bojovými prostředky včetně prostředků jaderného napadení a neutronových zbraní, ale i zavedení moderních technických prostředků automatizovaných prvků do systému velení.

Zavedení výpočetní techniky a techniky pro přenos informací ovlivní metodiku činnosti štábu RVD jednotlivých operačních stupňů velení. Zabezpečí vyšší efektivnost práce skupin i jednotlivých příslušníků a jejich zapojení do řešení otázek plánování a řízení bojové činnosti RVD a řízení raketových úderů a paleb dělostřelectva.

Při vytváření metodiky práce štábu, který pracuje s automatizovaným informačním systémem, být i jen na úrovni komplexu úloh s bankou dat, musíme respektovat tyto skutečnosti a požadavky:

Zabezpečení funkce celého polního systému velení, jehož podsystém velení RVD je jedním z funkčních podsystémů. Respek-

tování potřeby celého systému, který má vševojskový charakter.

Zabezpečení funkce vlastního podsystému. Požadavky na velení RVD musí být v naprostém souladu s možnostmi jejich realizace. Tuto skutečnost respektujeme již při projektování integrovaného informačního systému. Potřeba a zásady nezbytné pro jeho funkci uvádí řešitel v provozní dokumentaci, která je jedním z ovlivňujících činitelů metodiky práce štábu RVD a funkce celého podsystému velení.

Úroveň připravenosti jednotlivých příslušníků štábu. To je jeden z předpokladů pro plnění funkce celého štábu. Metodika v tomto případě vymezuje požadavky na základní znalosti příslušníků štábu RVD. Kádry pro předpokládané funkce musíme připravovat s dostatečným předstihem.

V metodice práce štábů RVD dochází tak k podstatným změnám zejména při zpracování operačních propočtů, návrhů NRVD a řady přehledů, dále ve formách a časových nárocích na předání formalizované operační dokumentace podřízeným a naopak i v postupech činnosti náčelníka RVD a jeho štábu, např. v přípravě a zpracování návrhu na použití RVD. Zefektivnění práce štábů vytvoří časové podmínky pro jejich kontrolní činnost a umožní poskytnutí pomoci podřízeným velitelům a štábům RVD při řízení bojové činnosti a podstatně ovlivní kvalitu, přesnost a pružnost celého plánovacího procesu náčelníka RVD.

Zvláštnosti metodiky práce štábu RVD v uskupení vojsk spojeneckého složení

Požadavky na velení i hlavní zásady plánování bojového použití RVD a řízení raketových úderů a paleb dělostřelectva spojeneckého uskupení jsou obecně platné, protože jsou určeny jednotnou doktrínou těchto zemí. Určité rozdíly vyplývají z organizační struktury dělostřelectva, vybavení, metodik práce a složení štábů RVD a některých zvyklostí ve zpracování a vedení bojové dokumentace.

Metodiku práce štábu RVD v uskupení vojsk spojeneckého složení bude ovlivňovat především technické vybavení, výpočetní a přenosová technika, možnost její kompatibility s technickým zabezpečením nadřízeného (podřízeného) stupně velení, spojovací prostředky a způsoby velení RVD.

Z tohoto hlediska je základním požadavkem dosáhnout jednotného technického zabezpečení, které vytváří podmínky pro shodné metodiky práce štábu a tím i reálné plánování a řízení bojové činnosti RVD spojeneckého svazku (útvary).

Při formulaci možných opatření k další racionalizaci práce štábu RVD vycházíme z:

- dosaženého stupně AVV a přijatých zásad jeho dalšího rozvoje,
- vývojových tendencí v oblasti velení svazů spojeneckého složení,
- obecných cílů racionalizace jako permanentního procesu.

Vývojové tendence velení svazů spojeneckého složení můžeme prognózovat takto:

- proces integrace obsahu, forem a prostředků velení budeme prohlubovat především v souvislosti s postupnou výstavbou AVV,
- vševojskový charakter velení svazů budeme prohlubovat; jedním z konkrétních projevů je organizace a řízení komplexního palebného ničení nepřítelů,
- cyklus velení budeme zkracovat,
- převládající formou plánování bude souběžná práce velitelů a štábů různých stupňů velení,
- úsilí o zkrácení cyklů, zvýšení ope-

rativnosti a kvality velení se projeví v rostoucím tempu výstavby AVV.

S přihlédnutím k těmto skutečnostem vychází naše představa o další racionalizaci práce štábů RVD:

1. Za hlavní formu racionalizace velení považujeme postupnou výstavbu a zkvalitňování AVV.

2. Vzhledem k přijatému postupu výstavby AVV zdola nahoru vyřešit v 1. pořadí funkční a informační vazby mezi štáby RVD svazku a svazu. Speciální programové zabezpečení štábu RVD svazu vytvářet

s informační vazbou na již vytvořené úlohy pro štáb RVD divize.

3. Při další výstavbě AVV překonat dosavadní izolaci funkčních podsystemů a více respektovat vševojskový charakter velení. Prohloubit systémový přístup výstavby AVV v oblasti technického, programového a informačního zabezpečení.

4. Potřebám efektivního využití prostředků AVV (informačního systému) přizpůsobit metodiku práce štábů, které ujednotit v rámci armád členských států Varšavské smlouvy.

5. Formalizovat a unifikovat dokumentaci pro velení (bojová nařízení a hlášení).

Racionalizační opatření uskutečňovaná v práci štábů RVD vidíme jako neustálý proces. Určitým mezníkem v tomto procesu je zavedení techniky pro automatizovaný přenos informací a výpočetní techniky, která umožňuje dialogový režim. Tato racionalizační opatření nezahrnují využití všech možností, které technické zabezpečení poskytuje. Jde o etapu, kterou charakterizuje vytváření komplexu úloh s bankou dat podsystemu velení RVD a využití zařízení pro automatizovaný přenos informací k přenosu neformalizovaných i formalizovaných zpráv jako řídicích a sdělovacích informací.

Obsahem dalších etap bude zkvalitňování a rozšiřování informačního, matematického a technického zabezpečení podsystemu velení RVD.

VELENÍ SILÁM A PROSTŘEDKŮM PROTIVZDUŠNÉ OBRANY

Rozvoj nepřátelských prostředků vzdušného napadení (NPVN) se zaměřuje převážně do dvou oblastí. Modernizuje se jejich vybavení, výzbroj a zdokonaluje se taktika použití. Děje se tak cestou zavádění nových a perspektivních prostředků průzkumu (AWACS, TR-1), vzdušných velitelských stanovišť, systémů průzkumu a ničení (PLSS, Assault, Breaker), nových letounů (např. B-1), řízených střel s plochou dráhou letu (RS PDL) a cestou rozmístování strategických raket Pershing-2 do bojových sestav vojsk. V praxi se tato skutečnost odráží v tom, že se u NPVN zvyšuje jejich manévrovost, rychlost, praktický dolet, výškový dostup, zvyšuje se přesnost zásahu, účinnost ničivých prostředků, a to jak klasických, tak i jaderných, schopnost nést na palubě speciální radioelektronickou aparaturu. Zmenšuje se jejich efektivní odrazová plocha, zvětšuje možnost sebeobranu a snižuje tak vlastní zranitelnost. NPVN jsou schopny působit nenadále, za každého počasí, v malých i přízemních výškách.

Vést úspěšně bojovou činnost s NPVN znamená neustále zdokonalovat bojové sestavy sil a prostředků PVO, modernizovat prostředky průzkumu, spojení, radioelektronického boje, zasazovat novou a účinnější techniku a plně využívat její bojové možnosti. To znamená zdokonalovat taktiku vedení bojové činnosti, zvyšovat efektivnost velení a řízení vojsk.

Efektivní řízení sil a prostředků PVO není možné bez použití prostředků automatizovaných systémů velení (ASV). Proto ASV jsou hlavními prostředky ke zdokonalování řízení a velení. Vysoce zvyšují spolehlivost řízení vojsk v podmínkách nedostatku času, zabezpečují spolehlivou součinnost různých sil a prostředků PVO, jejich široký a včasný manévr, soustředění úsilí na směry hlavního úderu nepřítele a umožňují působit mu co největší ztráty.

Požadavky na velení silám a prostředkům PVO

Zkušenosti z druhé světové války a lokálních válek potvrzují, že sebelépe vyzbrojená a připravená vojska se stávají bezmocnými, **nejdou-li spolehlivě bráněna před úderem z vzduchu**. Proto je středem naší pozornosti studium NPVN, možnosti a taktika jejich použití. Hledáme, zdokonalujeme a zasazujeme do bojových sestav vojsk takové prostředky PVO, které zabezpečují spolehlivou protivzdušnou obranu vojsk, objektů a efektivní vedení bojové činnosti se vzdušným nepřítelem.

Nevyhnutelnost neustálé připravenosti sil a prostředků PVO k odrazení nadálého napadení NPVN vyžaduje, abychom vytvořili takovou strukturu jejich řízení, která by zabezpečovala splnění úkolů obrany vzdušného prostoru v míru (boj s narušiteli apod.), ale zároveň aby co nejvíce odpovídala požadavkům bojové činnosti ve válce.

Na velení silám a prostředkům PVO klademe tyto základní požadavky:

1. Velení musíme budovat tak, aby bylo schopné plnit své funkce bez podstatného přebudování, a to od samého začátku odrazení nepřátelských úderů.

2. Úkoly ničení NPVN nemůžeme řešit jen pasívní obranou. Je nutná směšlá, rázná činnost se širokým využitím manévru sil a prostředků PVO, aktivní vyhledávání a ničení vzdušných cílů, pozemních stanovišť pro jejich řízení, objektů určených pro jejich navedení — výpočetních center. Je zároveň nutné dokonale maskování vlastních bojových sestav a široká dezorientace nepřítele.

3. Velení musí být schopné efektivně a spolehlivě fungovat v podmínkách nedostatku času a při použití libovolného druhu prostředku ničení.

4. V celé struktuře a procesu velení roste význam a úloha vyšších stupňů řízení.

Proto je nutné systém a strukturu řízení sil a prostředků PVO neustále zdokonalovat. Funkci řízení chápeme jako souhrn objektivně nevyhnutelných, opakujících se činností, spojených jednotou obsahu a cílem svého zaměření. Na strukturu řízení sil a prostředků PVO má vliv řada faktorů. K základním patří cíle, principy a metody řízení, jeho úkoly a funkce, naplněnost a úroveň profesionální přípravy řídicích kádřů, bojové možnosti a způsoby použití NPVN, způsoby řízení sil a prostředků PVO (použitá bojová technika, ASV, počítače), spolehlivost spojení, zvláštnosti bojiště apod.

V průběhu budování, zdokonalování systému velení a řízení bojové činnosti vojsk PVO chceme dosáhnout, aby připravenost systému velení předbýhala bojové možnosti svazů, svazků, útvarů a jednotek a aby byla vždy vyšší a mobilnější.

Síly a prostředky PVO jsou začleněny do vojsk protivzdušné obrany státu, v bojových sestavách pozemních vojsk a letectva. Úspěšné, efektivní plnění úkolů obrany, administrativně politických, ekonomických objektů, uskupení vojsk, objektů týlu apod. před úderem NPVN dosahujeme přesnou, koordinovanou činností a společným úsilím těchto sil.

Centralizované velení těmto silám a prostředkům PVO zabezpečuje jejich sladěné působení v boji s NPVN, jejich ničení v maximálně možných vzdálenostech až po jejich úplné zničení na určených hranicích, a to jak letectvem, tak protiletadlovými raketovými komplety.

Soudobé operace se vyznačují velkým prostorovým rozmachem — jsou vedeny na široké frontě. Pro jejich vedení jsou charakteristická rychlá tempa a změny činnosti vojsk. Účastní se jich značné síly vojsk a velké množství bo-

nové techniky, která se vyznačuje vysokou ničivou silou. Letectvo nepřítel (podle názorů zahraničních odborníků) v těchto operacích nejen vede bojovou činnost zaměřenou k podpoře činnosti pozemních vojsk, ale především vede úderů na hlavní uskupení našich pozemních vojsk, objekty letectva, týlu frontu, politická, hospodářská a komunikační střediska a uzly, prostředky PVO, objekty velení apod. Cílem této činnosti je ničit nebo podstatně oslabit uskupení našich vojsk a letectva a vybojovat nadvládu ve vzduchu. Tato činnost NPVN probíhá ve formě předem připravených vzdušných operací, uskutečňovaných na široké frontě a zahrnujících území několika států.

Proto i organizace, budování a vedení PVO nabývá koaličního charakteru. Síly a prostředky PVO a vojsk nejsou používány izolovaně, ale ve formě protivzdušných operací. Přitom protivzdušná operace zahrnuje bojovou činnost a úderů všech druhů ozbrojených sil, sladěných vzájemně co do místa, času a podřízených jednomu cíli. Protivzdušné operace se mohou účastnit:

- vojska PVO států Varšavské smlouvy;
- síly a prostředky PVO frontů, frontové a vojskové letectvo, raketové vojsko a dělostřelectvo, vzdušné výsadky, spojovací vojsko, prostředky průzkumu a REB;

— prostředky hlavního velení na válčišti.

Má-li celý systém PVO plnit svůj úkol, ukazuje se jako nutné, aby systémy PVO jednotlivých států byly budovány, zdokonalovány a organizovány podle stejných zásad, které umožní vzájemné propojování národních systémů PVO, široké využití prostředků automatizace a mechanizace velení. Tím dosáhneme maximální efektivity využití sil a prostředků v průběhu vedení bojové činnosti a odrážení úderů vzdušného nepřítel. Takto organizovaný systém PVO umožňuje:

- centralizované velení silám a prostředkům PVO;
- organizování a vedení společného průzkumu vzdušného nepřítel a centralizované uvědomování o něm;
- efektivní využití sil a prostředků PVO v průběhu vedení bojové činnosti a manévru jimi;
- široké využití prostředků ASV na operačním i taktickém stupni velení.

K organizaci velení silám a prostředkům PVO

Zkušenosti z organizace a vedení společných zaměstnání, spojených s plněním úkolu velení silám a prostředkům PVO na území státu v protivzdušné operaci s využitím ASV ukazují, že nejlepší podmínky a možnosti organizovat součinnost, centralizovaně velet těmto silám a prostředkům má ten stupeň a systém, který:

— plní nepřetržitě úkol průzkumu NPVN (včas je zjišťuje, je schopen určit jejich složení a bojové sestavy, tratě, výšky jejich letu) a spolehlivě o nich informuje vojska;

— je vybudován, rozvinut a sladěn, je vysoce odolný a zabezpečen spolehlivým spojením, je vybaven prostředky ASV, je schopen napojit na takto vybudovaný systém další automatizovaný systém i systém ručního sběru a zpracování údajů o pohybu NPVN, vedení a výsledcích bojové činnosti;

— je schopen včas stanovit úkol pohotovostním silám PVO k ničení NPVN a zabezpečit ve stanovených časových normách úplné rozvinutí sil a prostředků PVO a jejich organizovaný vstup do odrážení úderu vzdušného nepřítel.

Stupněm, který je schopen splnit požadavky kladené na orgán řízení a velení silám a prostředkům PVO v míru a při dalším rozvíjení vojsk, může být systém vojsk protivzdušné obrany státu. Je schopen ze svého velitelského stanoviště velet jak pohotovostním silám a prostředkům PVO, tak i zabezpečit v závislosti na vzdušné situaci další narůstání sil a prostředků PVO. Umožňuje udržovat nové rozvinuté prostředky RTV ve skrytém systému, prostředky PLRV na nových postaveních bez vysílání na anténu a další narůstání sil stíhacího letectva, popř. jeho letištní manévry. Je schopen organizovat a vést nepřetržitý průzkum vzdušného nepřítele, uvědomovat o něm vojska. Může trvale uskutečňovat součinnost se spojeneckými stupni velení PVO i součinnost uvnitř státu. Je široce vybaven prostředky automatizace a mechanizace velení a schopen na rozvinutý systém napojit další automatizovaný systém velení a systém „ručního“ (neautomatizovaného) zpracování informací a velení.

Vzdušné operace nepřítele (jednotlivé hromadné údery NPVN) mohou být zahájeny v období, kdy se ještě nepodařilo rozvinout všechny síly a prostředky PVO — jsou na přesunech, zaujímají bojové sestavy, dokončují opatření k rozvinutí systému velení, systému paleb, manévry letectvem, rozvíjejí systém průzkumu apod. V tomto období odrážení úderů vzdušného nepřítele řídí centralizovaně ÚVS vojsk PVOS.

Z tohoto stupně se velí prostředkům PVOS přímo, PVO a letectvu cestou společných velitelských stanovišť letectva a PVO frontu. V případech, kdy by určení bojového úkolu cestou přímé podřízenosti znamenalo opožděné splnění úkolu až za stanovenými čarami, můžeme bojový úkol stanovit i ze stupně PVOS přímo útvarům letectva a PVO frontu. Bude to tehdy, kdy tyto síly a prostředky jsou na směru hromadného úderu NPVN. Obdobná situace může nastat i v prostoru bojové činnosti svazku PVOS.

Tím se umožní efektivní použití sil a prostředků PVO, manévry silami PVO (zejména letectvem) na směry hromadného úderu NPVN, působení SL na dalekých přístupech a rovnoměrné využití naváděcích a pomocných naváděcích stanovišť na vzdušné cíle.

Průzkum vzdušného nepřítele je přitom organizován prostředky RTV vojsk protivzdušné obrany státu. Tyto také uvědomují o vzdušné situaci. Část sil a prostředků můžeme přitom udržovat ve skrytém systému nebo v záloze příslušných velitelů. Na vyhodnocených směrech jako nebezpečné, v prostorech, kde není RL pole vytvořeno dostatečně prostředky PVOS, může být systém průzkumu posílen rozvíjenými prostředky RTV pozemních vojsk. V systému uvědomování vojsk se využívá informací o vzdušné situaci, které získáváme součinností s příslušnými velitelskými stanovišti jednotného systému PVO. V procesu uvědomování vojsk o vzdušné situaci široce využíváme prostředků ASV vojskům. Tím zabezpečujeme minimální zpoždění informací a vytváříme trvalý přehled o pohybu NPVN.

Systém velení silám a prostředkům PVO v protivzdušné operaci zabezpečuje trvalé uskutečňování vnější (zahraniční) i vnitřní (uvnitř státu) součinnosti podle jednotného, předem zpracovaného plánu. Přitom jsou řešeny především tyto úkoly:

- vzájemná informace o vzdušném nepříteli, stavu vlastních vojsk, jejich úkolech a o pozemní a radiální situaci;
- koordinace činnosti PLRV a SL v průběhu odrážení úderů NPVN po směrech, prostorech, zónách, cílech, v čase a po čarách vedení bojové činnosti sil a prostředků PVO;

- sladění činnosti sil a prostředků PVO na stycích při ničení NPVN;
- zajištění bezpečnosti vlastního letectva.

Předností takového systému velení je, že umožňuje velení těmito silám v míru a bez podstatných změn zabezpečuje jejich velení i při dalším narůstání sil a prostředků PVO. Přitom průzkum vzdušného nepřítele, uvědomování o něm, velení, organizace součinnosti široce využívá prostředků ASV a umožňuje i napojení dalších automatizovaných i neautomatizovaných vstupů a jejich činnost v průběhu odrážení hromadných úderů NPVN. Zároveň však v žádném případě tento systém velení silám a prostředkům PVO neomezuje pravomoci jednotlivých stupňů velení a nesnižuje jejich zodpovědnost za splnění stanoveného bojového úkolu a nenarušuje jejich organizační strukturu a kompetence.

Takto organizované velení silám a prostředkům PVO na území státu jak při plnění každodenních úkolů obrany státní hranice, tak i při účasti vojsk v protivzdušné operaci neodsuzuje její účastníky k pasivitě. Naopak další zdokonalování tohoto systému vede k dosažení aktivní, cílevědomé a koordinované činnosti orgánů velení všech stupňů.

Poněkud jiné podmínky pro organizaci velení silám a prostředkům PVO v protivzdušné operaci mohou nastat po rozvinutí systému PVO, kdy síly a prostředky protivzdušné obrany vojsk a letectva jsou plně rozvinuty a zaujaly bojové sestavy. Jestliže společně VS letectva a PVO frontu má dokonalý přehled o vzdušné situaci, je schopné centralizovaně velet a efektivně řešit úkoly odrážení hromadných úderů NPVN v protivzdušné operaci, může velení silám a prostředkům PVO převzít tento stupeň. Pak se ukazuje jako účelné stanovit čáru koordinace bojové činnosti, která rozděluje od sebe prostory vedení bojové činnosti frontu a vojsk PVOS. Pak bude i možné podřídit operačně část sil vojsk PVOS veliteli frontu (v pásmu frontu) a naopak v hloubce území část sil PVO frontu operačně podřídit veliteli PVOS (svazku PVOS).

V průběhu vedení operace pozemních vojsk může dojít k postupnému oddělení systému PVOS od systému PVO vojsk. Pak na území státu velení silám a prostředkům PVO probíhá z VS vojsk PVOS. Také v tomto případě může být část sil a prostředků PVOS (útvary PLRV, SL i RTV) předána k posílení bojových sestav PVO frontu, do podřízenosti veliteli frontu — jeho společného VS letectva a PVO.

Naopak síly a prostředky PVO vytvářených svazků, přesunujících se vojsk na území státu, mohou být operačně podřízeny, na dobu jejich činnosti na území státu, veliteli PVOS.

Jsou samozřejmě možné i jiné varianty organizace velení silám a prostředkům PVO v protivzdušné operaci na území státu s využitím ASV. Každou z nich musíme řešit podle konkrétní situace a podmínek, dokonale procvičovat a činnost orgánů velení a vojsk sledovat.

Při plnění úkolů v protivzdušné operaci, v průběhu odrážení hromadných úderů NPVN, síly a prostředky PVO ničí vzdušného nepřítele ve vzdušných bojích, vedou údery na jeho letiště, stanoviště velení a řízení sil a prostředků PVO, naváděcí stanoviště (PNS) a na další objekty podle plánu organizace a vedení protivzdušné operace.

Prostředky vojsk, jako raketové vojsko a dělostřelectvo, vzdušné výsadky, spojovací prostředky, prostředky průzkumu a REB, vedou údery a organizují bojovou činnost, při které:

— ničí letectvo nepřítele na letištích, důležité objekty zabezpečení činnosti letectva (sklady PHM, raket atd.), místa velení a navedení, střediska velení a uvědomování, stanoviště průzkumných RL prostředků, palebná postavení PLRV, spojovací uzly a další objekty, jejichž vyřazení nebo zničení vážně narušuje intenzitu hromadných úderů NPVN;

— uskutečňuje rušení důležitých rádiových a radioreléových kanálů velení, navedení, spojení, dále rušení RL průzkumných a zabezpečovacích zařízení, palubních RL systémů;

— organizují průzkumnou činnost s cílem zjistit zámysl vedení bojové činnosti nepřítele, hlavní směry působení jeho prostředků, jeho slabá a silná místa;

— výsadky obsazují důležité objekty velení, řízení, spojení a zabezpečení vedení bojové činnosti NPVN, čímž snižují jejich bojovou sílu a vyřazují je z účasti v hromadném úderu;

— maskují prvky vlastních bojových sestav, vytvářejí klamné bojové sestavy a ztěžují nepříteli jejich průzkum a přesnost jejich zásahu.

V každodenní činnosti vojsk musíme neustále prověřovat akceschopnost systému velení silám a prostředkům PVO, upřesňovat součinnost, prověřovat systém spojení, předávání a přebírání informací, zpráv, bojeschopnost kanálů řízení, velení a stav celého ASV. V průběhu přípravy a organizace složitějších zaměstnání a nácviků (taktické součinnosti, taktického cvičení apod.) pak organizovat mezi jednotlivými stupni velení výměnu součinnostních orgánů. Cílem je zkvalitnit úroveň součinnosti, upevnit návyky bojových a hotovostních směn jednotlivých stupňů velení, zdokonalit centralizované velení a prověřit schopnosti jednotlivých stupňů samostatně (decentralizovaně) řídit bojovou činnost podřízených.

V tomto směru musí také probíhat další zdokonalování systému ASV, zkvalitňování připravenosti osádek, obsluh a bojových kolektivů a další propracování otázek těsné a trvalé součinnosti sil a prostředků PVO. K tomu zaměřujeme cílevědomou přípravu v PVOS, v jednotkách a útvech PVO pozemních vojsk i ve výcviku letectva. Praktické výsledky dokazují, že cesta dalšího zdokonalování systému PVO s širokým využitím prostředků mechanizace, automatizace a ASV je správná a progresivní. V tomto směru jsou proto v plánech bojové a politické přípravy vojsk připravena a organizována další opatření, která zvýší efektivnost systému PVO.

PVO OPERAČNÍCH ZÁLOH A DRUHÝCH SLEDŮ FRONTU ZA PŘESUNU

Velký prostorový rozmach soudobých operací, nezbytnost změn vytvořených uskupení sil a prostředků nebo rozvinování nových vyvolávají nutnost přesunu vojsk a čerstvých záloh do prostorů bojové činnosti. Tento přesun může být uskutečněn pochodem, převozem nebo kombinovaně. Hlavním způsobem přesunu však bude pochod.

Pochod zabezpečuje lépe než jiné druhy přesunu utajení přesunů vojsk, stálou pohotovost kompletních svazů a svazků k plnění úkolů ve všech etapách přesunu, menší zranitelnost vojsk údery nepřítele, lepší možnosti řízení vojsk a manévru při překonávání zamořených, rozrušených a zaplavených prostorů a dostatečně vysoké tempo přesunu.

Operační zálohy a druhé sledy frontu mohou uskutečňovat přesun samotně nebo v sestavě vojsk frontu jak z hloubky území k frontě, tak podél fronty nebo ze sestavy prvního sledu do druhého sledu.

V článku se budu zabývat PVO přesunu operačních záloh a druhého sledu frontu z hloubky území k frontě. Operačními zálohami a druhým sledem frontu rozumím vojska v síle armády nebo sboru různého národního nebo spojeneckého složení.

Utajení přesunu vojsk je v soudobých podmínkách velmi obtížné. Proto již v prvních hodinách války a prakticky v jakékoliv vzdálenosti od fronty mohou být vojska napadena údery nepřítele, a to leteckými údery, balistickými raketami a křídlatými raketami.

Za přesunu vůbec a za pochodu zvláště jsou svazy a svazky nejzranitelnější údery letectva, a proto musí mít spolehlivou protivzdušnou obranu. Přesun operačních záloh a druhého sledu frontu může probíhat za nejrozmantějších podmínek před zahájením, při zahájení nebo v průběhu války. Může započít před začátkem války a skončit v jejím průběhu, a to jak za použití jaderných, tak konvenčních zbraní. Nezávisle na podmínkách přesunu musíme svazy a svazky spolehlivě bránit proti úderům vzdušného nepřítele.

PVO operačních záloh a druhého sledu frontu při přesunu bude do značné míry záviset na možnostech a charakteru činnosti vzdušného nepřítele, na terénu, na složení a uskupení sil a prostředků vojsk PVOS a vojenského okruhu, které jsou rozvinuty v pásmu přesunu operačních záloh. Dále bude záviset na vybavenosti operačních záloh a druhého sledu frontu organickými svazky a útvary vojska PVO pozemního vojska.

Možný charakter činnosti nepřátelského letectva

Podle názorů velení NATO je jedním z hlavních úkolů vojenského letectva izolace prostoru bojové činnosti, jejímž cílem je znemožnit přísuny záloh a materiálu do prostoru bojové činnosti, omezit volnost manévru, narušit velení a podlomit morální stav našich vojsk.

Izolace prostoru bojové činnosti se uskutečňuje do hloubky až 600 km formou hromadných nebo soustředěných úderů na vojska v prostorech soustředění (při nakládání), v pochodových prouděch a převozech (při průchodu soutěskami, průmysky, při přechodu velkých vodních toků) i na vojska v prostorech velkých zastávek a denního odpočinku. Na širokých vodních překážkách může letectvo bořit mosty, přepraviště, na železničních důležitých železničních uzly, nakládací a vykládací stanice. Může také vytvářet jaderné překážky, bořit přehradní hráze a způsobovat záplavy rozsáhlých oblastí a jiné umělé překážky.

K plnění úkolů izolace prostoru bojové činnosti se plánuje až 15 % sil letectva, vyčleněných pro operaci. K těmto úkolům využívá především taktického letectva, ale i křídlatých a balistických raket. Křídlaté a balistické rakety používá především na objekty stacionárního charakteru (vojska v prostorech soustředění, důležité železniční uzly, týlové základny), taktické letectvo může účinně působit proti přesunujícím se vojskům i bořit menší komunikační objekty různého druhu.

Bombardovací údery taktického letectva mohou působit ve dne i v noci na objekty a vojska v prostorech soustředění, velkých zastávek a v prostorech odpočinků v celkovém počtu 100 a více letounů, členěných při použití konvenčních zbraní do skupin 8 až 16 i více letounů, při použití jaderných zbraní do skupin 2 až 4 i jednotlivých letounů. Úderům může předcházet zesílený vzdušný průzkum. K ničení mostů, tunelů, železničních stanic, přehradních hrází, prostředků PVO a jiných důležitých stacionárních i pohyblivých cílů musíme počítat, že využije protizemních raket a řízených leteckých pum s televizními, laserovými a infračervenými samonaváděcími hlavicemi.

Proti pochodovým proudům a převozům bude taktické letectvo s největší pravděpodobností působit malými skupinami letounů, jejichž sestava bude záviset na charakteru terénu, typech letounů, použité výzbroji a na charakteru objektu. Údery povede převážně z přízemních, malých a středních výšek.

S přibližováním operačních záloh k prostoru bojové činnosti bude intenzita letectva narůstat. Při přesunu druhého sledu frontu k čáře zasazení do sražení, zvláště pak při rozvinování a zasazení do sražení může působit i vojenské letectvo, zejména bitevní vrtulníky, proti tankovým a mechanizovaným proudům.

Organizace PVO přesunu operačních záloh a druhého sledu frontu je důležitou součástí celkové přípravy přesunu a v tom základním zahrnuje:

— organizací průzkumu vzdušného nepřítele a uvědomování vojsk,

— organizaci protiletadlové obrany,
— organizaci velení a součinnosti vojska PVO operačních svazů se svazky PVOS toho státu, na jehož území se přesun uskutečňuje, součinnosti se stíhacím letectvem druhsledových, popř. prvosledových frontů, dále se silami a prostředky PVO okruhu, které jsou v pásmu pochodu.

Kromě toho zahrnuje organizaci ochrany radioelektronických prostředků PVO proti radioelektronickému rušení, organizaci všestranného zabezpečení, zvláště zabezpečení raketami a municí. (V článku si všimnu jen prvních tří problémů.)

Průzkum vzdušného nepřítele a uvědomování vojsk

V prostorech soustředění, při přesunech a v prostorech odpočinku zabezpečují průzkum vzdušného nepřítele zpravidla ty svazky PVOS, na jejichž teritoriu budou svazy operačních záloh (druhý sled frontu) rozmístěny, nebo se budou přesunovat.

S přibližováním do prostoru bojové činnosti prvosledových frontů budeme využívat výsledků průzkumu vzdušného nepřítele těchto frontů. Proto bude velmi důležité koordinovat systém a režim práce bojových směn na velitelských stanovištích PVO jednotlivých národních armád, abychom výsledků průzkumu mohli využít v rámci koalice.

Uvědomování vojsk o vzdušné situaci budou zabezpečovat velitelské stanoviště svazků PVOS, popř. společná velitelská stanoviště letectva a vojska PVO frontu. Ostatní velitelská stanoviště vojska PVO přesunujících se operačních záloh a druhých sledů frontů organizují odposlech těchto sítí uvědomování.

V prostorech soustředění a odpočinku je však nutné rozvinout alespoň část radiotechnických útvarů PVO přesunujících se svazů, aby v případě hromadného nebo soustředěného úderu letectva nepřítele mohli náčelníci vojska PVO využít i vlastních prostředků a nebyli odkázáni jen na součinnostní strany.

Kromě toho se v prostorech soustředění a odpočinku (velkých zastávek) organizuje příjem uvědomování o vzdušné situaci od nejbližších radiotechnických jednotek vojsk PVOS, popř. frontu, v jejich směrech hlášení.

Vojska při převozech můžeme též uvědomovat prostřednictvím náčelníků železniční dopravy ve stanicích, kteří jsou o vzdušné situaci péčí svazků PVOS informováni. Radiotechnické útvary a jednotky PVO se zpravidla přesunují po několika pochodových osách (po rotách na čele hlavních sil) nebo v samostatnému proudů. Za pochodu musí být neustále v pohotovosti k rozvinutí a zahájení průzkumu vzdušného nepřítele a uvědomování svazků a útvarů napadeného vševojskového svazu.

Při organizaci průzkumu věnujeme zvláštní pozornost průzkumu pozorováním, který je ve dne dostatečně efektivní, zejména při zjišťování vzdušných cílů v přízemních a malých výškách. Proto tento způsob průzkumu organizujeme jak za pochodu (převozu), tak v prostorech soustředění a odpočinku.

Protiletadlová raketová a protiletadlová dělostřelecká obrana

Hlavní silou PVO přesunujících se operačních záloh a druhého sledu frontu zpravidla budou svazky PVOS, na jejichž teritoriu se přesun uskutečňuje. Proto také při volbě prostorů soustředění a odpočinků (prostorů nakládání a vykládání) budeme přihlížet k uskupení protiletadlových raketových útvarů a svazků. Organické síly a prostředky PVO operačních záloh a druhého sledu

frontu je účelné použít tak, aby jejich uskupení navazovalo či doplňovalo uskupení vojsk PVOS. Proto PVO operačních záloh, zvláště v prostorech soustředění, ve výchozích prostorech pro pochod a přepravu, v prostorech odpočinků budeme řešit v těsné součinnosti mezi svazky PVOS a odděleními PVO přesunujícími se svazů operačních záloh. Prostředníkem této součinnosti by měly být orgány velení příslušného teritoriálního okruhu.

Budou-li svazy a svazky operačních záloh ve výchozím prostoru pro pochod (převoz) spolehlivě bráněny silami PVOS a vojenského okruhu (frontu), může se část sil a prostředků přesunujících se operačních záloh předsunout do předurčeného prostoru denního odpočinku (popř. k obraně důležitých komunikačních uzlů) a rozvinout se v těchto prostorech do bojové sestavy.

Během vlastního pochodu (převozu) dosáhneme nepřetržitě PVO účelným rozdělením prostředků PVO operačních záloh do pochodových proudů (převozů). K přímé obraně převozů jsou nejvýhodnější přenosné protiletadlové raketové komplety a malorázové protiletadlové dělostřelectvo. Umísťují se na plošinách železničních vozů na čele a zádi převozů. K obraně pochodových proudů jsou nejvýhodnější (kromě uvedených prostředků) ještě protiletadlové raketové komplety blízkého dosahu. Rozčleňují se do pochodových proudů po četách (dvojicích bojových vozidel) a družstvech tak, aby bylo dosaženo souvislé protivzdušné obrany pochodových proudů, především hlavních sil.

Útvary a svazky vojska PVO, začleněné do pochodových proudů operačních záloh, se mohou k obraně vojsk rozvinout plánovitě (při obraně vojsk v prostorech velkých zastávek, odpočinků, při přechodu širokých vodních toků, v prostoru horských přechodů a průsmyků), nebo neplánovitě podle situace (k odrazení začínajícího náletu vzdušného nepřítele, při vynuceném zdržení přesunu vojsk).

Mají-li přesunující se operační zálohy (druhý sled frontu) ve své organizaci protiletadlový svazek středního dosahu, přesunuje se zpravidla po oddílech po dvou až třech pochodových osách před čely pochodových proudů hlavních sil. Oddíly jsou v neustálé pohotovosti k okamžitému rozvinutí a vedení palby na vzdušného nepřítele. V prostoru odpočinku se svazek rozvíjí do bojové sestavy.

Po zastavení pochodových proudů v prostorech odpočinku zaujímají oddíly bojovou sestavu v blízkosti prostorů rozmístění nebo pochodových os hlavních sil se vzdáleností mezi oddíly podle obvyklých norem.

Má-li přesunující se operační svaz v sestavě protiletadlový pluk malého dosahu, může jej použít k obraně armádních objektů, nebo se může přesunovat před čely hlavních sil prvosledových svazků. V prostoru velkých zastávek a odpočinků se pluk rozvíjí do bojové sestavy k obraně hlavních sil.

Analogicky používáme i protiletadlové pluky malého dosahu vševojskových svazků. V jednotlivých případech můžeme pluky tohoto typu rozdělovat do pochodových proudů bráněných vojsk po bateriích se stanovenými vzdálenostmi a v neustálé pohotovosti k rychlému rozvinutí a zahájení bojové činnosti.

Protiletadlové pluky blízkého dosahu naopak zásadně rozdělujeme do pochodových proudů bráněných vojsk, zpravidla po dvojicích bojových vozidel, neustále připravených ke střelbě z krátkých zastávek.

Protiletadlové baterie motostřeleckých a tankových pluků se přesunují zpravidla po četách v sestavě pochodového proudu předvoje (předsunutého odřadu) nebo hlavních sil pluků a jsou v pohotovosti k palbě z chodu nebo z krátkých zastávek.

Čety protiletadlových střelců, vyzbrojené přenosnými protiletadlovými komplety, se rozdělují po družstvech a přesunují se v sestavě pochodových proudů velitelských stanovišť a motostřeleckých praporů.

Mohu tedy shrnout. Protiletadlovou obranu operačních záloh a druhého sledu frontu zajišťujeme jednak systémem zonální PVO, tj. silami a prostředky PVOS v součinnosti s rozvinutými organickými silami vojska PVO, jednak systémem nepřetržitě a přímé obrany pochodových proudů (převozů) organickými prostředky vševojskových útvarů a svazků, rozčleněnými v pochodových proudech vojsk (na převozech) a způsobilých vést střelbu z chodu nebo z krátké zastávky.

Systém zonální protivzdušné obrany je neúčinnější. Pro jeho organizaci jsou vytvořeny nejvýhodnější podmínky ve výchozím prostoru pro pochod, v prostorech velkých zastávek a odpočinků, popř. při přechodu širokých vodních překážek a horských přechodů.

Systém přímé a nepřetržitě protivzdušné obrany může být i za pochodu zesílen systémem zonální PVO v mezích palebného dosahu prostředků PVOS i vojska PVO rozvinutých v pásmu přesunu nebo v jeho blízkosti. Mimo dosah těchto prostředků je nutné organizovat součinnost k využití stíhacího letectva. Stíhací letectvo brání nejdůležitější úseky pochodových os, nakládací a vykládací prostory, soutěsky, vojska na přepravách přes široké vodní překážky a v prostorech odpočinku. Obranu uskutečňuje stíhací letectvo PVOS i frontu ve stanovených prostorech střehem na letištích nebo ve vzduchu.

Organizace velení a součinnosti

Cílem velení za přesunu je zabezpečit a udržovat stálou bojovou pohotovost sil a prostředků PVO k úspěšnému splnění úkolů PVO.

Vojsku PVO přesunujících se operačních záloh (druhého sledu frontu) velí vševojskový velitel. Příslušný náčelník vojska PVO uskutečňuje praktická opatření organizace velení a součinnosti a plánuje řízení bojové činnosti vojska PVO. Hlavní opatření spočívají v:

- včasném vytvoření systému průzkumu, uskupení protiletadlových prostředků na důležitých úsecích pochodových os a rozdělení ostatních prostředků do pochodových proudů (převozů);
- uskutečňování včasného manévru k zesílení protivzdušné obrany v důležitých prostorech v pásmu přesunu (prostory odpočinku, průchody důležitými komunikačními objekty a terénními tvary);
- kontrole přesunu svazků, útvarů a jednotek vojska PVO a kontrole včasného zaujetí stanovených bojových sestav a pohotovosti k odražení úderů vzdušného nepřítele.

Centralizované velení se uskutečňuje z VS vojska PVO přesunujícího se svazu, z VS PVO svazků a z VS protiletadlových svazků a útvarů. Ve výchozím prostoru pro pochod, popř. i v prostorech odpočinku můžeme velení zabezpečit z VS svazku PVOS, na jehož teritoriu vojska jsou.

Řízení bojové činnosti svazků a útvarů vojska PVO při odražení náletů vzdušného nepřítele může být různé, v určitém rozsahu centralizované a v určitém decentralizované. Centralizované velení připadá v úvahu tehdy, když většina nebo všechny prostředky PVO svazu jsou rozvinuty k obraně vojsk ve výchozím prostoru, v prostoru odpočinku, nebo je-li část sil rozvinuta k obraně

přepravišť, mostů, horských soutěsek nebo důležitých úseků na pochodových osách.

Decentralizované velení připadá v úvahu za pochodu a při odrážení náletů vzdušného nepřítele v přízemních a malých výškách.

K udržení nepřetržitého velení se využívá organických spojovacích prostředků vojska PVO, spojovacích sítí vševojskových štábů, popř. i vojsk PVOS a letectva.

Jedním z nejdůležitějších úkolů velitele, štábu a náčelníka vojska PVO při organizaci přesunu operačních záloh je **organizace součinnosti**. Organizuje ji podle konkrétní situace velitel a štáb vojenského okruhu (frontu), z jehož sestavy se zahajuje přesun. Při organizaci součinnosti stanoví:

- úkoly radiolokačního průzkumu vzdušného nepřítele a uvědomování vojsk o něm,
- složení, uskupení, úkoly a způsob bojové činnosti vojsk PVOS, vojska PVO frontu a frontového stíhacího letectva rozvinutých (působících) v pásnu přesunu,
- způsob přesunu a prostory rozvinování vojska PVO přesunujících se operačních záloh nebo druhého sledu frontu,
- rozvinování míst velení, způsob jejich přemísťování, převzetí a předání velení, organizaci spojení a jednotné signály,
- zásady a pravidla odrážení náletů vzdušného nepřítele ve společném prostoru bojové činnosti.

Organizace PVO za přesunu operačních záloh a druhého sledu frontu je složitým problémem, na jehož řešení se podílejí jak orgány velení vojska PVO frontu, tak letectva a vojsk PVOS. Koordinování jejich činnosti přísluší vševojskovému veliteli, je vševojskovou záležitostí. Význam řešení tohoto problému je dán skutečností, že prostředky vzdušného napadení nepřítele budou hlavní úhrozą pro přesunující se vojska, a proto účinná PVO může významně přispět k úspěšnému a včasnému přesunu operačních záloh do prostoru bojové činnosti.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ PŘESUNU ARMÁDY NA VELKÉ VZDÁLENOSTI

Vševojsková armáda se může přesunovat na velké vzdálenosti po vlastních osách, po železnici nebo kombinovaně. Nesložitéjší podmínky pro zabezpečení přesunu vojsk mohou vzniknout v průběhu války na území získaném bojovou činností v podmínkách jaderné války, protože po jaderných úderech a bojové činnosti budou železnice a silnice značně poškozeny, většina silničních a železničních objektů bude zničena, může dojít k zaplavení území, velkým požárům, zamoření terénu a k zaminování rozsáhlých prostorů. Přesun bude narušován činností diverzních skupin nepřítele. V takovém případě se bude přesunovat po vlastních upravovaných osách (popř. kombinovaným způsobem).

Cílem ženijního zabezpečení přesunu armády je zajistit stanovené tempo udržování a úpravou os přesunu, dosáhnout maximálně možné ochrany vojsk před soudobými prostředky ničení úpravou terénu ve výchozím prostoru, v prostorech odpočinku a v prostoru soustředění, ženijními opatřeními operačního maskování dosáhnout utajení přesunu před průzkumnými prostředky nepřítele.

Splnění tohoto cíle dosáhneme řešením komplexu úkolů ženijního zabezpečení při přípravě a v průběhu přesunu. Mezi nejdůležitější úkoly patří: ženijní průzkum terénu, zejména cest a silničních objektů v pásmu přesunu armády přes vodní překážky; překonávání závalů a zátarasů po jaderných a leteckých úderech; ženijní vybudování výchozího prostoru, prostorů denního (nočního) odpočinku a prostoru soustředění armády; ženijní opatření operačního maskování přesunu a soustředění vojsk.

Konkrétní obsah úkolů ženijního zabezpečení přesunu ovlivňuje složení vševojskové armády a opatření, která zabezpečuje nadřizený, fyzikálně geografické vlastnosti a připravenost válčiště v pásmu přesunu po ženijní stránce. Kromě toho i roční doba, operační situace, která může vzniknout po zjištění přesunu vojsk armády nepřítelem a jeho maření soudobými prostředky ničení.

Nemalý význam pro organizaci ženijního zabezpečení přesunu mají i vlastnosti techniky přesunujících se vojsk z hlediska její průchodnosti terénem. Současná motostřelecká divize má stále ještě v průměru 35 až 40 % techniky

s omezenou průchodností terénem a jen 14 až 18 % plovoucí techniky (podobný stav je i u tankové divize). Proto pro přesuny divizí a armádních útvarů ve vysokém tempu musíme vyhledat v pásmu přesunu armády cesty — silnice s pevným, bezprašným povrchem, které odpovídají parametrům přesunované techniky, a s dostatečným počtem především mostových přepravišť přes řeky.

Západní válečnické z hlediska terénu a požadované hustoty železniční sítě poskytuje vhodné podmínky pro přesuny vojsk armády ve vysokých tempech. Počet kilometrů silnic s tvrdým povrchem, které vedou ze směru od východu na západ, dosahuje až 30 km na 100 km² teritoria. To umožňuje v pásmu přesunu širokém 180 až 200 km stanovit 5 až 7 vhodných cest (potřebných pro přesun armády) většinou s bezprašným povrchem. Na západním válečnickém převládá rovinný a kopcovitý terén s ojedinělými horskými prostory, jakými jsou např. Karpaty, Šumava, Český les, Schwarzwald a další, jejichž překonání bude neobtěžnější. Stejně tak i přeprava vojsk přes vodní překážky, např. přes řeku Váh, Vltavu, Labe, Dunaj s jejich přítoky atd. I když na těchto vodních překážkách dosahuje průměrná vzdálenost mostů 20 až 40 km i méně, je jejich překonání ztíženo soustavami vodních děl, zejména přehrad, kanálů a zdymadel, jejichž ničením je možné ztížit až znemožnit přepravu vojsk na určitou dobu. Obdobný nepříznivý účinek mohou mít i klimatické podmínky. V období jarních a letních záplav v důsledku tání sněhu a vysokých srážek se v některých úsecích vodní toky rozlévají do inundačního území a jejich překonání při zničení stálých mostů je obtížné. S přepravou vojsk po ledě, vzhledem k relativně slabé tloušťce ledu po větší část zimního období a vysoké hmotnosti současné techniky, můžeme uvažovat jen výjimečně. Klimatické podmínky nepříznivě působí na ženijní zabezpečení přesunu armády zejména v zimě.

Potvrzují to zkušenosti např. ze cvičení Sovětské armády „Dvina“, při kterém byly přesuny uskutečňovány v hlubokých závějích (výška sněhové pokrývky dosahovala až 70—80 cm). I přes nasazení velkého množství ženijní techniky vyčleněné pro přesun armády (300 ks různých ženijních strojů, probíhala úprava cest rychlostí 5 až 6 km · h⁻¹). Z těchto důvodů musíme velmi pečlivě analyzovat a předvídat vývoj klimatických podmínek pro plánované období přesunu a přijímat reálná opatření ke zmírnění jejich vlivu na přesun vojsk.

Složitě podmínky vznikají zejména při zabezpečování přesunu po prvním jaderném úderu. Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že v tomto období do pásma přesunu armády může nepřítel vést 90 až 100 jaderných úderů o celkové kilotonáži až 30 Mt i více. Výsledkem může být zničení 4600 až 6000 km cest, tj. 40 až 60 % z celkového rozsahu, 90 až 100 % mostů na širokých vodních tocích a 60 až 70 % na středních tocích. Značná část pásma přesunu (30 % i více) může být radioaktivně zamořena a zasažena požáry a závaly. Jen na prostor soustředění armády může nepřítel vést 25 až 40 jaderných úderů, jejichž důsledkem bude zamoření 75 až 100 % plochy a na 30 až 40 % plochy prostoru vzniknou závaly a požáry, které podstatně sníží manévr vojsky. To vyžaduje ženijní úpravu terénu a vybudování ochranných staveb ke snížení účinků jaderných úderů. Současně musíme uvažovat o možnostech, silách a prostředcích k odstraňování následků po jaderných úderech s cílem obnovení rychlého tempa přesunu.

Proto **plánování ženijního zabezpečení** přesunu armády musí zahrnovat plnění úkolů ženijního zabezpečení. Při plánování přesunu (ještě v míru) stanoví velitel armády na návrh náčelníka ženijního vojska armády: úkoly a organi-

zaci ženijního zabezpečení přesunu (zpravidla obsahuje rozsah, pořadí a lhůty ženijního vybudování výchozího prostoru, prostoru denního (nočního) odpočinku a prostoru soustředění armády; síly a prostředky k úpravě a údržbě os přesunu a jejich pohotovost; složení zabezpečovacího sledu; posílení divizí; místo a úkoly ženijních armádních útvarů v pochodové sestavě; síly a prostředky k zabezpečení přesunu armádních útvarů a svazků).

Plán ženijního zabezpečení přesunu s vyhodnocením terénu zpracujeme na mapě 1 : 200 000 s přílohou částí. Na mapě uvedeme hranice pásma přesunu, hlavní a záložní osy přesunu, útvary, které je upravují a udržují, výchozí prostor armády, prostory denního (nočního) odpočinku a prostor soustředění armády.

Vlastní mapa obsahuje vyhodnocení terénu včetně vlivů klimatických podmínek, prognózu účinků jaderných úderů a možných následků, které vzniknou ničením přehrad, způsob překonání obtížně průchodných a snadno zatarasitelných úseků cest i možné objížďky, dále ženijní opatření teritoria, které může armáda využít současně s uvedením sil a prostředků nadřazeného, jejich VS, které po ženijní stránce přesun zabezpečují. Do plánu zakreslíme i vlastní ženijní opatření včetně začlenění ženijních útvarů do pochodové sestavy armády.

Sestava ženijního vojska zahrnuje útvary a jednotky ženijního vojska přidělené svazkům prvního a druhého sledu armády, raketovým a protiletadlovým útvarům, útvary vyčleněné k plnění armádních úkolů do zabezpečovacího sledu, pohyblivý odřad zatarasovací a ženijní zálohu. Každou divizi prvního sledu můžeme posílit až jedním ženijním praporem s cílem dosažení lepších podmínek pro úpravu cest v průběhu přesunu (k vytvoření OZP a odtarasovacích odřadů). Raketovou brigádu a protiletadlový raketový pluk můžeme posílit až jednou ženijní komunikační rotou, zpravidla jen při snížení bojové schopnosti jejich organických sil a prostředků. K plnění armádních úkolů ženijního zabezpečení vyčleníme ženijní silniční mostní pluk, zejména k úpravě a údržbě až 240 km cest v úsecích obtížně průchodného terénu, které nebude udržovat nadřazený. Pontonové prapory a ženijní silniční mostní prapor můžeme využít pro stavbu náhradních a záložních přepravišť; ženijní opevňovací prapor, ženijní prapor budování míst velení, ženijní prapor těžení a úpravy vody, a ženijní maskovací rotu pro vybudování jednotlivých prostorů zaujímaných armádou. Tyto útvary a jednotky včleňujeme do zabezpečovacího sledu a spolu s průzkumnými skupinami je s dostatečným časovým předstihem předsuneme k plnění úkolů.

V pochodové sestavě armády vytváříme k ochraně boků pohyblivé odřady zatarasovací (na stupni armáda v síle ženijního zatarasovacího praporu a na stupni divize v síle ženijní zatarasovací čety). K plnění nepředvídaných úkolů a případnému odstraňování následků je vhodné mít v sestavě armády ženijní zálohu v síle alespoň ženijního praporu, pontonového praporu, ženijně silničního mostního praporu, ženijní rotu těžení a úpravy vody, popř. ženijní opevňovací rotu.

Rozdělení ženijních sil je však závislé na rozsahu zabezpečení přesunu a vybudování zaujímaných prostorů silami a prostředky nadřazeného. V případě, že nadřazený bude svými silami upravovat a udržovat z vyčleněných 6 os přesunu jen polovinu a vybuduje jen prostor soustředění, pak útvary, ženijního silničního mostního pluku, pontonového pluku, ženijní komunikační rotu a ženijní opevňovací jednotky musíme vyčlenit především k úpravě a údržbě os

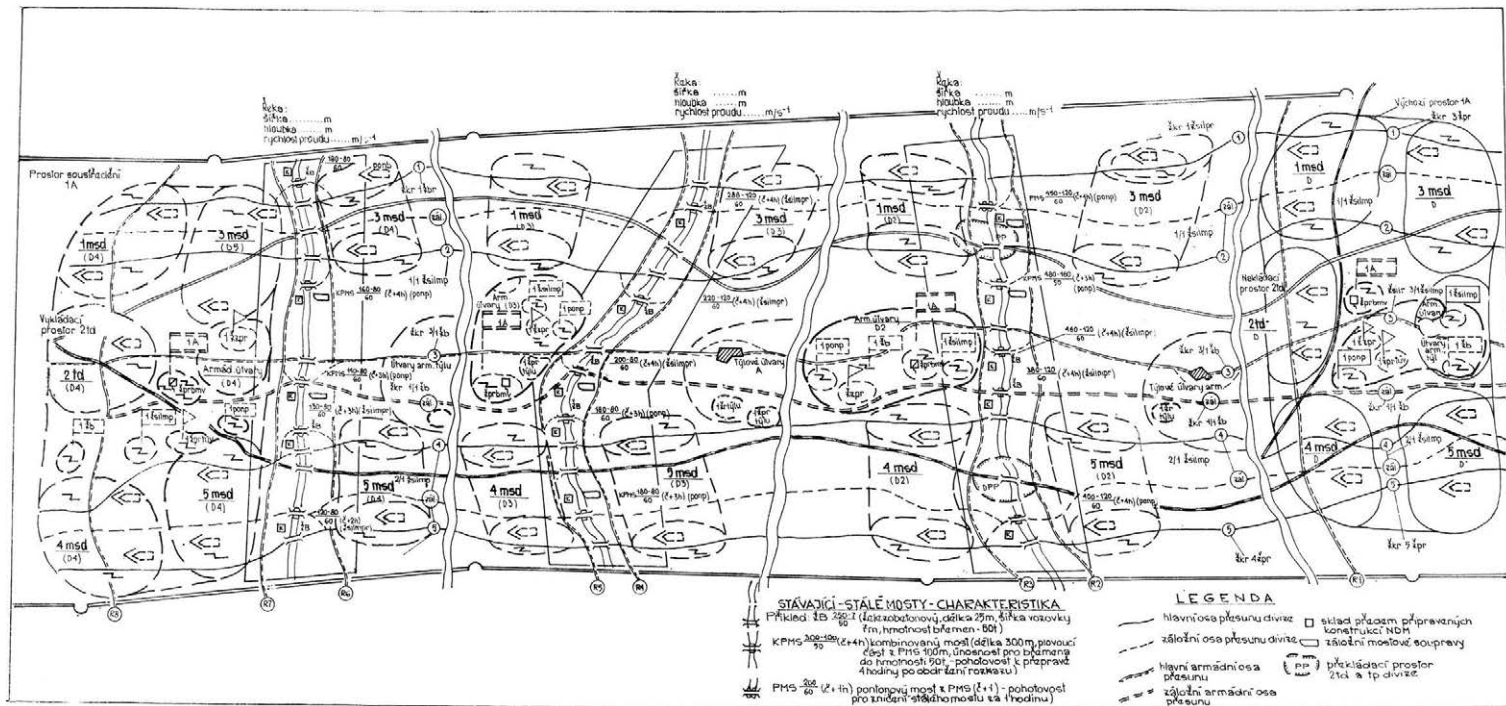
přesunu, k zřizování přepravišť a k vybudování zaujímaných prostorů. Návrh na použití ženijních sil při přesunu armády musí být výsledkem kalkulací a podrobné analýzy, zvláště ženijní situace. Velení útvarům ženijního vojska v průběhu přípravy i při přesunu armády uskutečňujeme jen s využitím linkového, radioreléového spojení a pohyblivými pojítky. Výhodné jsou vrtulníky.

Ženijní průzkum pásma přesunu zaměříme především na stav vybraných pochodových os, silničních objektů, zejména mostů přes vodní překážky a obtížně průchodné úseky, jako jsou horské přechody, prostory závalů a zátarasů po jaderných úderech i zaplavené úseky terénu. Dále na stav výchozího prostoru, prostorů denního (nočního) odpočinku a prostoru soustředění armády. Organizátorem je štáb armády a štáby divizí zpravidla do hloubky jednoho až dvou denních přesunů. K průzkumu vyčleňujeme průzkumné skupiny, do nichž včleňujeme důstojníky ženijního vojska a ženijní průzkumné hlídky od armádních a divizních ženijních útvarů určených k plánovaným ženijním opatřením. Od každé divize prvního sledu musíme vyčlenit až tři průzkumné skupiny (dvě na průzkum cest a jednu na průzkum prostoru denního, nočního odpočinku). Od armády vysíláme 2 až 3 průzkumné skupiny pro průzkum armádních os přesunu, prostoru denního (nočního) odpočinku, armádních svazků a útvarů a rozmístění VS v těchto prostorech. Důstojníci zařazení do těchto skupin musí být schopni zjistit charakter os přesunu, zaujímaných prostorů a stanovit jejich využití, úpravy, objíždky, navrhnout nejvhodnější umístění VS, rozsah a dobu ženijního budování prostorů nebo úprav os přesunu.

K vyhodnocování os přesunu můžeme využít i leteckých snímků, diapozitivů a videozáznamů. Požadavky na jejich vyhotovení musí být velmi reálné, aby odpovídaly možnostem letectva a skutečné potřebě. Proto se soustředíme na snímky silničních objektů, úseků přepravišť, horské přechody a úseky os neprůchodné pro závaly.

Úprava a udržování cest pro přesun je základním předpokladem k dosažení stanoveného tempa přesunu. Proto pro každou divizi prvního sledu upravujeme a udržujeme dvě pochodové osy, pro armádní útvary a tyl armády jednu až dvě pochodové osy. Podél vodních překážek (na úrovni kontrolních stanovišť) upravujeme rokády. Systém cest upravujeme a udržujeme i v jednotlivých prostorech zaujímaných armádou. Kolem silničních uzlů, osad a zastavěných prostorů vyhledáváme a podle potřeby i zřizujeme objíždky. Silnici upravuje a udržuje ženijní silniční mostní brigáda nadřazeného, nebo při nedostatku sil i ženijní silniční prapory armád. Na úpravu a údržbu jedné osy o délce 120 km vyčleňujeme jeden prapor. Úprava osy silami praporu může trvat 10 až 12 hodin. Proto jej vysíláme alespoň s jednodenním předstihem. V krajním případě můžeme použít k úpravě cest i ženijní opevňovací prapor, který však nemá ve své organizaci mostní prvky a nemůže přemosťovat ani úzké překážky. Když jej použijeme k úpravě, je vhodné podřídit jej veliteli ženijního silničního pluku armády, který s využitím ženijních silničních mostních praporů může tento nedostatek částečně odstranit.

K bezprostřední úpravě os si přesunující se vojska vyčleňují do čela pochodových proudů OZP, odtarasovací odřady a odtarasovací skupiny, jejich úkolem je odstraňovat poškozené cesty po leteckém napadení a zřizovat průchody v rozptylových minových polích zřizovaných k zmaření přesunu letectvem i dělostřelectvem nepřítele. Při přesunu armády po šesti pochodových osách se může vyskytnout 500 až 900 km úseků cest s prašným povrchem (asi 6 až 10 %). To vyžaduje organizovat na každé ose přesunu divize jeden OZP v síle

ženijní komunikační roty, který začleňujeme za průzkumné skupiny ve vzdálenosti 30 až 40 km od čela hlavních sil. Plukovní OZP začleňujeme za čelní pochodovou záštitu ve vzdálenosti 10 km od čela plukovního proudu.

Technická úprava musí odpovídat parametrům techniky, která se přesunuje. Obecné požadavky viz **tabulku**.

Druh	Charakter	Šířka (m)	Zatížitel- nost (t)	Rychlost (km.h ⁻¹)	Podélný sklon (%)	Poloměr oblouku R _{min} + rozšíření cesty (m)
cesty						
Plukovní	jednosměrná	3,5-4	50	15-20	10-12	30 + 2,25
Divizní	dvousměrná	7-8	50	20-25	7-8	40 + 1,75
Armádní	dvousměrná	8-12	50	25-30	7-8	40 + 1,75

Zabezpečení přepravy vojsk armády přes vodní překážky zahrnuje využití stálých mostů a při jejich zničení zřizování mostových přepravišť s využitím mostových souprav v průběhu přesunu armády. Mezi teritoriální opatření patří zřizování náhradních přepravišť [zpravidla ze starších typů mostových souprav], nebo stálá brodová přepraviště s upravenými sjezdy a výjezdy. Pro přesun armády po šesti osách přes vodní překážky, jakými jsou např. Váh, Morava, Labe, musíme zřídit 18 až 20 mostových přepravišť. K jejich náhradě nízkovodními mosty je třeba včas připravit 2400 až 3000 m prvků pro tyto mosty. Současně musíme mít 10 až 14 pontonových mostových souprav (PMS) s 10 až 14 pontonovými prapory. Snížení tohoto počtu můžeme dosáhnout manévrem soupravami (sejmutím plovoucích mostů a přesunutím na vzdálenější vodní překážku).

Vzhledem ke značnému nebezpečí vyřazení mostů letectvem a raketami nepříteli je nezbytné uskutečnit manévry mosty na záložní přepraviště zpravidla po každých 3 až 5 hodinách přepravy. To vyžaduje, abychom řešili úpravu cest k novým přepravištím a regulaci přesunu tak, aby nedocházelo k nahromadění vojsk u vodní překážky a k časovým ztrátám. Manévry na záložní přepraviště uskutečňujeme přesunem mostů jízdu po vodě a zabezpečujeme je prostředky PVO. Manévry na záložní přepraviště realizujeme jen se svolením velitele přesunované armády. Ten vytváří mezery v pochodové sestavě, které umožňují přerušit přepravu na nezbytnou dobu. Při ničení mostových přepravišť využíváme brodových a přívozových přepravišť, které v krajních případech zřizujeme i z prostředků přesunujících se armády. Úhradu vzniklých ztrát řešíme v nejbližším prostoru odpočinku nebo v prostoru soustředění armády. Z těchto důvodů je nezbytné vysunout do čela přesunujících se proudů divizí jejich přepravní prostředky, nebo je předsunout do míst soustředění přepravních prostředků k vodní překážce (3 až 4 km od řeky) a ponechat je v nich do skončení přesunu divize. K armádním osám je vhodné předsunout pontonový pluk k případnému zřízení armádních přepravišť. K přemostění úzkých vodních překážek k náhradě zničených mostů používáme mostů na automobilech (AM-50), nebo při dostatku času i krátkých nízkovodních mostů, které zřizují ženijní silniční mostní jednotky.

Ochranu osob a bojové techniky před soudobými prostředky ničení nepřítele dosahujeme rozptýlením vojsk, pečlivým maskováním přesunu a dodržováním maskovací kázně, budováním ochranných staveb pro všechny osoby a techniku jak ve výchozím prostoru, tak i v prostorech denního (nočního) odpočinku a v prostoru soustředění armády. Ženíjní budování těchto prostorů zahájíme v zásadě po jejich průzkumu rekognoskačními skupinami. K budování můžeme vyčleňovat ženíjní opevňovací útvary nebo i předsunuté opevňovací útvary a ženíjní jednotky pro budování míst velení armády. Největší rozsah prací je zpravidla až po zaujetí prostoru vojsky armády. Rozsah budování jednotlivých prostorů bude záviset na době pobytu vojsk v nich a na množství vyčleněných sil a prostředků. Před zahájením budování jednotlivých prostorů rozmístění útvarů je nezbytné prověřit přítomnost min a nástrah a zabezpečit jejich odstranění. Pro ochranu živé síly budujeme pohotovostní okopy pro všechny osoby, pro techniku okopy nebo kryty v počtu nejméně jedné třetiny a všechny okopy pro strážní službu a jednotky ochrany.

Místa velení divízi a armády ve výchozím prostoru k přesunu zpravidla rozmísťujeme v objektech předem k tomu účelu vybudovaných. V prostorech denních (nočního) odpočinku a v prostoru soustředění armády budujeme na velitelských stanovištích nakryté pohotovostní okopy pro osoby, úkryty lehkého typu (na divizních VS — dva až tři, na VS armády — čtyři až pět úkrytů). Při dostatku času a prostředků budujeme místa velení v plném rozsahu.

Prostor denního (nočního) odpočinku a soustředění msd (td) ženíjně budujeme zpravidla v objemu prací prvního pořadí [v časové relaci 5 až 6 hodin]. Při rozmístění divízi na ploše asi 400 km² je nezbytné upravit a udržovat 60 až 80 km cest.

Rozsah ženíjního zabezpečení přesunu armády na velké vzdálenosti — viz obr. za stranou 60.

Z rozsahu ženíjního zabezpečení přesunu vševojskové armády vyplývá, že k jeho plnění musíme využít všech sil a prostředků jak nadřazeného, tak i podle potřeby sil přesunující se armády. Z těchto důvodů je třeba přesně vymezit odpovědnost za splnění jednotlivých úkolů ženíjního zabezpečení. Je vhodné organizovat odbornou součinnost NŽV armády s veliteli ženíjních útvarů, popř. NŽS divízi, na níž zejména řešit činnost ženíjních útvarů při přípravě cest a při zabezpečování náhradních přepravišť přes vodní toky.

K RADIAČNÍMU A CHEMICKÉMU PRŮZKUMU V ÚTOČNÉ OPERACI

Důležité místo v procesu upevňování obranyschopnosti armády má připravenost vojsk na vedení boje za oboustranného použití ZHN. V této souvislosti mají v posledních letech vyšší a náročnější úkoly i jednotky radiálního a chemického průzkumu. Požadujeme od nich zvýšení rychlosti průzkumu a její přiblížení tempům přesunů vojsk, zkvalitnění sběru informací o jaderných a chemických úderech nepřítelů a údajů o vzniku a vývoji skutečné radiální a chemické situace, vedení průzkumu na relativně velkých plochách,

doručování výsledků průzkumu do značné vzdálenosti, včasnost, přesnost, úplnost a spolehlivost získaných informací o situaci po použití ZHN a vzniku radiálního a chemického zamoření, zabezpečení periodicity při sledování jeho vývoje, nepřetržitost radiálního a chemického pozorování a průzkumu všude tam, kde jsou rozmístěna vojska, štáby, týly atd. Tyto požadavky mají odraz i v postupné modernizaci výzbroje jednotek radiálního a chemického průzkumu i ve zdokonalování jeho vedení.

Možnosti nepřítelů v použití ZHN

Zkušenosti z operačních cvičení potvrzují, že proti vševojskové armádě, která vede úder na hlavním směru fronty, mohou působit síly nepřítelů v hodnotě 1,2 až 1,5 armádního sboru. Z výpočtů vyplývá (bereme-li v úvahu síly armádního sboru NSR), že proti této armádě může použít nepřítel 140–210 kusů jaderné munice (z toho 60–150 malé nebo velmi malé ráže). Pro útočnou operaci armády má podstatný význam první den vedení boje s jadernými zbraněmi. V tomto dni může nepřítel uskutečnit 2 až 3 hromadné jaderné údery. V prvním může použít 50 až 60 % nábojů, tj. 70–124 jaderných úderů, v druhém do 20 % jaderných nábojů, tj. 30–40 jaderných úderů a ve třetím do 10 % jaderných nábojů, tj. 15–20 jaderných úderů.

V souladu se zámyslem operace může nepřítel na vševojskovou armádu v útoku

použít až polovinu jaderných nábojů střední a velké ráže formou pozemních jaderných úderů (z toho v 1. hromadném jaderném úderu cca 20 pozemních jaderných úderů). Pozemní jaderné údery mohou vést na prostory bojového rozmístění raketové brigády, svazky druhého sledu, zálohy, týlové útvary a zařízení a další cíle. Za předpokladu převládajícího větru o směru 270–310° a rychlosti okolo 50 km.h⁻¹, může vzniknout po 1. hromadném jaderném úderu pásmo radioaktivního zamoření na ploše okolo 3000 km² (pásmo A — 900 km², pásmo B — 900 km², pásmo C — 600 km², pásmo D — 600 km²). Z toho vyplývá, že toto pásmo může být okolo 2100 km² plochy operační sestavy armády (tj. 20–25 %). Na vznik pásem radioaktivního zamoření s následkem rozsáhlých radiálních ztrát bude mít vliv i odpálení jaderných min. Podle názoru představitelů

armád NATO může být v pásmu armády v útočné operaci naraz nebo postupně odpáleno do 35 jaderných min o ráži od 0,1 do 10 kt. Po jejich odpálení vznikne složitá radiační situace zejména u 1. sledu operační sestavy vševojskové armády. Může vzniknout pásmo zamoření u silného (B) do 600 km², nebezpečného (C) 450 km² a zvlášť nebezpečného (D) do 300 km².

Když shrneme účinky pozemních jaderných úderů a odpálení pásma jaderných zátarasů, můžeme předpokládat, že vedení útočné operace bude probíhat za velmi složitých radiačních situací, kdy v pásmech silného, nebezpečného a zvlášť nebezpečného zamoření mohou být rozmístěny: část míst velení, raketová brigáda, útvary až tří divizí 1. sledu, divize druhého sledu, řada útvarů a svazek druhů vojsk a speciálních vojsk a týlové útvary a zařízení.

Možnosti nepřítelů v chemickém zamoření našich vojsk v útoku jsou značné. U pozemního vojska má protistojící nepřítel k dispozici okolo 20—24 oddílů hlavního a reaktivního dělostřelectva, kterými je schopen vést denně 20—24 10 až 15m nutových přepadů otravnou látkou VX a zamořit plochu okolo 7500 ha, nebo 40 až 60 15 až 30sekundových přepadů otravnou látkou typu sarin a zamořit celkovou plochu okolo 2500 ha. Použije-li nepřítel k chemickým úderům nejméně dvě letectvá křídla, mohou tato uskutečnit přibližně 40 leteckých postřiků denně a zamořit otravnou látkou typu VX plochu 27 500 ha, nebo bombardováním otravnou látkou typu sarin zamořit plochu cca 15 600 ha. Pro stanovení rozsahu použití raket Lance k chemickému zamoření není dostatek pokladů; při použití raket Honest John nebo Sergeant můžeme předpokládat vedení 3—6 chemických úderů raketami otravnou látkou typu sarin o celkové ploše zamoření 300—600 ha. Pro použití otravných látek předpokládá nepřítel dodržení zásady hromadného zamoření malé skupiny soustředěných cílů, tj. soustředěný úder na 1—2 svazky s využitím všech prostředků, které má k dispozici. Tím

může vzniknout složitá situace u jedné až dvou vševojskových divizí.

Z těchto možností nepřítel vyplývají pro orgány radiačního a chemického průzkumu tyto úkoly:

- spolehlivě zjistit a na příslušná místa velení doručit informace o všech jaderných úderech a prostorech odpálení jaderných min (z toho v 1. den jaderného útoku nepřítel nejméně 100 až 165 epicenter a center jaderných úderů),

- včasnými předpověďmi skutečné radiační situace vytvořit podmínky pro spolehlivé a včasné varování vojsk před nebezpečím radioaktivního zamoření,

- vést radiační průzkum epicenter (center) jaderných výbuchů v rámci činnosti odhadů pro odstraňování následků (v 1. den jaderného útoku nepřítel nejméně u 70 center a epicenter jaderných úderů),
- vést radiační průzkum prostorů vyvedení vojsk mimo pásmo silného, nebezpečného a zvlášť nebezpečného zamoření a příslušných komunikací, prostorů obsazených vojsky (zejména u raketové brigády, míst velení, druhého sledu a týlu), kde se vytvoří složitá radiační situace na ploše okolo 2100 km², u vojsk 1. sledu armády (na ploše nejméně 1350 km²), odpálí-li nepřítel pásmo jaderných min,

- sledovat pokles úrovně radiace v určených prostorech z hlediska dalšího vedení operace,

- denně zjistit okolo 70 chemických úderů otravnou látkou typu sarin nebo VX na ploše jednoho až dvou vševojskových svazků a sledovat pohyb prvotního a druhotného oblaku zamořeného ovzduší,

- denně vést chemický průzkum na 70 zamořených plochách (každá o rozsahu do 700 ha),

- denně (v případech potřeby) vést radiační a chemický průzkum důležitých prostorů rozmístění: míst velení armády, nejméně jednoho druhosledového svazku, brigády materiálního zabezpečení, zabezpečení provozu na komunikačním systému armádních silnic (v rozsahu nejméně 900 kilometrů).

Obsah úkolů radiačního a chemického průzkumu

Radiační a chemický průzkum je jednou z podstatných součástí ochrany vojsk a týlů proti ZHN. Jeho cílem je včasné zabezpečení informací velitelů a štábů potřebnými údaji o radioaktivním, chemickém a biologickém zamoření v prostorech bojové činnosti vojsk a v prostorech jejich rozmístění. Údaje radiačního a chemického průzkumu jsou nezbytné k upřes-

nění rozhodnutí velitelů, stanovení úkolů vojskům, pravidel pro zabezpečení individuální a kolektivní ochrany a k opatření pro odstranění následků radiačního a chemického zamoření.

Úkoly radiačního a chemického průzkumu plní nepřetržitě jednotky všech druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb. Nejsložitější úkoly radiačního, chemického a bio-

logického průzkumu plní chemické vojsko, ostatní úkoly plní chemičtí pozorovatelé jednotek. K průzkumu rozsáhlých zamořených ploch můžeme využít letounů a vrtulníků.

Z hlediska jednotlivých opatření OPZHN a chemického zabezpečení orgány radiálního a chemického průzkumu zjišťují parametry jaderných úderů, vedou radiální, chemický a povšechný biologický průzkum a pozorování.

Předpis Vševojsk-2-1 stanoví povinnost organizovat a řídit radiální a chemický průzkum velitelům svazů, svazků, útvarů a jednotek. Odborným orgánem pro organizaci a řízení radiálního a chemického průzkumu je příslušný funkcionář chemického vojska.

U vševojskových jednotek a jednotek druhů vojsk plní úkoly nepřetržitěho radiálního a chemického průzkumu speciálně vycvičené a vybavené osádky (obsluhy). Z těchto jednotek vyčleňujeme chemické pozorovatele nebo chemické pozorovací hlídky, které zjišťují úroveň radiace terénu, stupeň radioaktivního zamoření povrchu různých objektů, druh (skupinu) otravných látek, vytyčují zamořené úseky terénu, cesty jejich obejití nebo bezpečného překonání.

Jednotky radiálního a chemického průzkumu plní nejsložitější úkoly radiálního a chemického průzkumu:

- určují druh (skupinu) otravných látek v ovzduší a na různých objektech,
- odebírají a do speciálních radiotechnických a chemických laboratoří odesílají vzorky zamoření,
- vytyčují hranice pásem a prostorů radioaktivního a chemického zamoření,
- kontrolují změny stupně zamoření terénu a vzduchu radioaktivními a otravnými látkami,
- sledují pohyb zamořeného ovzduší,
- zjišťují a vytyčují směry, pochodové osy a úseky s nejnižší úrovní radiace,
- zjišťují základní údaje o směru, rychlosti větru v přízemní vrstvě atmosféry, o teplotě vzduchu a půdy a dalších prvcích meteorologické situace,
- předávají místům velení informace nezbytné pro včasné varování vojsk a týlů před nebezpečím radioaktivního a chemického zamoření.

Vrtulníky a letouny, které jsou speciálně vybaveny přístroji pro vedení radiálního průzkumu, můžeme s úspěchem využít k radiálnímu průzkumu rozsáhlých prostorů zamořených radioaktivním spadem. Jsou-li vrtulníky vybaveny přístroji pro chemický průzkum, můžeme jejich osádky využít

i k plnění některých úkolů chemického průzkumu.

U vševojskové armády máme k vedení radiálního a chemického průzkumu k dispozici asi 1000—1100 hlídek chemických pozorovatelů. Operační sestava vševojskové armády má dostatek orgánů ke zjišťování základní informace o radiální a chemické situaci. Kromě toho v jednotkách chemického vojska je 30—35 čet radiálního a chemického průzkumu, tj. asi 100 až 120 družstev radiálního a chemického průzkumu.

U útvarů a jednotek chemického vojska armády jsou z orgánů radiálního a chemického průzkumu 2 roty radiálního a chemického průzkumu, radiální středisko armády a radiální středisko týlu armády.

Rota radiálního a chemického průzkumu je vybavena moderními chemickými průzkumnými vozidly BRMD-2 rch. Její vybavení umožňuje vést:

- radiální a chemický průzkum 10—20 pochodových os najednou rychlostí 20 km . h⁻¹ (denní výkon radiálního a chemického průzkumu je 4000 až 4800 km pochodových os),
- průzkum 3—4 prostorů rozmístění míst velení armády a jejich os přesunu najednou,
- průzkum prostorů rozmístění vojsk na ploše do 2400 km² po dobu 1,5 až 2 h,
- při současném nasazení všech čet radiálního a chemického průzkumu radiální průzkum čtyř epicenter jaderných úderů (za 30 minut činnosti),
- kontrolu zamoření do 9000 osob a 1800 kusů bojové techniky (za 10 h).

V armádní útočné operaci mohou roty radiálního a chemického průzkumu plnit tyto úkoly:

1. Jedna četa radiálního a chemického průzkumu trvale zabezpečuje místa velení armády. Stanoviště velitele této čety je bezprostředně u pracoviště NCHV armády. Zbývající družstva čety ve statických fázích činnosti zaujímají pozorovací stanoviště, v průběhu manévru místy velení vedou průzkum pochodových os a prostorů, která místa velení zaujímají.

2. Jedna četa radiálního a chemického průzkumu trvale zabezpečuje raketovou brigádu. Stanoviště velitele čety je bezprostředně vedle pracoviště NCHS brigády, ostatní družstva čety vedou ve statických fázích činnosti radiální a chemické pozorování, při manévru brigádou vedou radiální a chemický průzkum pochodových os a prostorů, které brigáda zaujímá.

3. Ostatní síly a prostředky rot radiálního a chemického průzkumu tvoří zálohu. Mohou plnit tyto úkoly:

— radiační a chemický průzkum ve prospěch armádních záloh (hodnotou do jedné čety), 2—3 pochodových os jednoho až dvou druhosledových vševojskových svazků a prostorů jejich rozmístění (cca 600 až 1200 km² [jedna až dvě čety], silnic komunikačního systému armády v celkovém rozsahu 600—900 km denně (hodnotou nejmeně jedné čety),

— při zasazení armádních odřadů vyčleňuje nejmeně jednu četu radiačního a chemického průzkumu pro odstraňování následků,

— v případě, že v pásmu armády zasazuje velitel frontu svůj druhý sled, všechny volné prostředky radiačního průzkumu armádního kompletu prvosledové armády plní úkoly ve prospěch zasazovaných sil. Jde o průzkum nejmeně 10 pochodových os a prostorů rozmístění nejmeně dvou vševojskových divizí. Současně budou působit ve prospěch druhého sledu frontu nejmeně dvě čety nebo celá rota radiačního a chemického průzkumu.

Velitelství rot se umísťují buď v sestavě armádní chemické zálohy, nebo ve vzdálenosti do 5 km od velitelského stanoviště armády; u nich jsou zároveň čety, které tvoří zálohu prostředků radiačního a chemického průzkumu, čtyři dozimetrické kontroly a laboratoře.

Optimalizace a racionalizace radiačního a chemického průzkumu

Rostoucí požadavky na orgány radiačního a chemického průzkumu vyžadují postupně zdokonalit všechny orgány radiačního a chemického průzkumu, aby vyhovovaly neustále rostoucím požadavkům orgánů velení, které jsou vybaveny prostředky automatizace.

Přechod na automatizaci velení vyžaduje:

— zavedení automatizovaného systému zjišťování parametrů jaderných úderů (včetně úderů neutronovými náboji a odpálení jaderných min),

— postupné vybavení jednotek radiačního a chemického průzkumu přístroji, které jsou schopny za podmínek automatizovaného přenosu dat do centra změřit začátek, konec a druh zamoření ovzduší a terénu otravnými a radioaktivními látkami; současně s tím umožnění orgánům radiačního a chemického průzkumu spolehlivé

Radiační středisko armády je orgánem centrálního sběru a zpracování údajů o parametrech úderů ZHN v pásmu armády ohraničeném čarou dotyku s nepřitelem, rozhraními se sousedy a týlovou hranicí armády. Kromě toho shromažďuje a vyhodnocuje výsledky radiačního a chemického průzkumu, poskytuje informace o skutečné radiační a chemické situaci orgánům velení, podílí se na plánování a organizaci radiačního a chemického průzkumu. Zabezpečení přenosu zpráv o parametrech úderů ZHN a údajích o skutečné radiační a chemické situaci orgánům velení frontu (ve stanovených časových lhůtách) patří mezi nejdůležitější povinnosti radiačního střediska. Úroveň jeho vybavení a výcviku mu umožňuje:

— zpracovat za 1 h údaje o 60—70 jaderných úderech, nebo 30—50 prostorech chemického zamoření,

— shromáždit, vyhodnotit a předat údaje za 1—1,5 h o zamoření vojsk armády,

— shromáždit informace o 300—360 bodech měření úrovně radiace a předat radiačnímu středisku frontu o 50—100 bodech měření úrovně radiace,

— shromáždit a předat informace 3krát za 24 h o vývoji radiační a chemické situace v operační sestavě armády.

zjišťování potřebných údajů o meteorologické situaci a souřadnicích místa měření,

— postupné vybavení orgánů radiačního a chemického průzkumu prostředky pro automatizovaný přenos dat do střediska sběru informací a jejich matematické zpracování,

— vybavení orgánů řídících radiační a chemický průzkum vhodnými výpočetními prostředky, technikou a programy,

— vybavení radiačního střediska, výpočetní analytické skupiny a pracoviště náčelníků chemického vojska a chemické služby prostředky pro automatizovaný sběr a registraci údajů, které zjistily orgány měření parametrů jaderných úderů a jednotky radiačního a chemického průzkumu a propojení na výpočetní techniku; tím znásobit možnosti zpracování dat a informací poskytovaných příslušným velitelům.

Jednotky radiačního a chemického průzkumu vstupují do velmi složitého období, ve kterém se postupně proměňují v orgány v automatizovaných systémech velení. Tato přeměna ovlivní zejména oblast zjišťování parametrů jaderných úderů, techniku, metodiku a organizační strukturu jednotek pozemního i vzdušného radiačního a chemického průzkumu. Než se tak stane, budeme hledat cesty k efektivnějšímu využití současných sil a prostředků radiačního a chemického průzkumu.

RACIONALIZACE ŠTÁBNÍCH PRACÍ NA TVS

Současná situace ve velení vojskům a při řízení všestranného zabezpečení bojové činnosti klade neustále náročnější požadavky na efektivnost, kvalitu a rychlost zpracování velkého objemu informací. Oblast týlového zabezpečení na stupni vševojskového svazku vyžaduje nový přístup k hledání cest racionalizace řízení.

Činnost náčelníka týlu — zástupce velitele svazu i náčelníků týlových služeb si nemůžeme představit bez podrobné znalosti materiálního zabezpečení jednotlivých útvarů, dopravních možností prostředků svazku a útvarů, bez reálných odhadů spotřeby materiálu, ztrát osob a techniky. Na množství těchto informací a jejich správném vyhodnocení závisí rozhodnutí o opatřeních i realizace jednotlivých záměrů. Vyhodnocování informací, bilancí, vyčíslení a odhadů představuje velmi rozsáhlou práci pro řadu funkcionářů týlu — náčelníka týlu nevyjímaje.

Zavedením převozného výpočetního automatu Consul-266 (PVA C-266) na TVS svazku se vytvořil předpoklad pro zpracování vhodných programů, které by měly převzít značnou část rutinní práce a tím snížit pracovní zátěž a zkrátit celkový čas pro přípravu rozhodnutí i pro plánování činnosti týlu svazku. PVA C-266 (přestože nepatří mezi nejprogresivnější prostředky automatizace) je schopen racionalizovat vybrané činnosti při řízení týlového zabezpečení svazku metodou dílčích programových komplexů.

Takový komplex byl vytvořen pod označením EVA-D (Elektronický Výpočetní Automat-Divize) ve výzkumném ústavu MNO v roce 1982. V květnu 1983 byl zaveden do užívání v rámci týlu ČSLA. Programové dílo sestává ze 17 relativně samostatných úloh, které můžeme podle potřeby sdružo-

vat do pěti problémových skupin ke zpracování:

- přehledů o stavu týlového zabezpečení,
- podkladů pro návrh NT-ZV veliteli svazku,
- textové části plánu týlového zabezpečení,
- týlového rozkazu (nařízení) a výpisu z týlového rozkazu (nařízení) pro podřízené útvary,
- přílohy k týlovému souhrnnému hlášení.

Ke zvýšení efektivnosti práce komplexu úloh bylo zabezpečeno vyloučení redundance a kontradikce vstupních údajů pro jednotlivé úlohy (to se jevílo jako záporný rys většiny předchozích projektů). Optimálně zvolený „děroštitkový soubor dat“ tyto nedostatky odstranil a umožnil při jediném vkladu údaje jeho několikanásobné využití v různých úlohách. Pouze ty vstupní údaje, které se zpracovávají jen jednou (v jedné úloze), se zadávají prostředně v průběhu programu. Pro přípravu a manipulaci se vstupními daty je k dispozici 8 servisních programů.

Zpracované výstupní dokumenty ve formě tabulek a textů se tisknou výhradně na sériovém tiskacím mechanismu Consul-2111, přičemž psací jednotka Consul-256 s bezkontaktní klávesnicí se využívá pouze k dialogu mezi PVA C-266 a operátorem. Tento postup značně zjednodušuje práci obsluhy PVA C-266, protože není nutné používat písemné „pokyny pro obsluhu výpočetního automatu“.

Využití programového díla EVA-D předpokládáme

- v etapě přípravy rozhodnutí, k vyhodnocení stavu týlového zabezpečení a do-

pravních možností, k bilanci potřeby a možností zabezpečení boje svazku,

— v etapě plánování ke zpracování textové části plánu týlového zabezpečení,

— při předání rozhodnutí vykonavatelům ke zpracování výpisů z týlového rozkazu (nařízení),

— při denním vyhodnocení stavu týlového zabezpečení ke zpracování přílohy pro týlové souhrnné hlášení.

K úspěšnému využívání komplexů programů EVA-D je třeba

— vytvořit soubor základních norem (konstantních údajů), platných pro daný vševojskový svazek,

— zavést údaje o skutečném stavu týlového zabezpečení a plynule je aktualizovat,

— zapracovat využívání komplexů úloh do metodiky činnosti jednotlivých funkcí nář. týlu svazku a tím zároveň ovlivnit včasné dodávání všech vstupních údajů.

Při praktickém ověřování poznatků na cvičicích svazcích se ukázalo, že splníme-li tyto podmínky, odpadá u převážné většiny funkcí nář. týlu povinnost zpracovávat přehledy a kalkulace. Naproti tomu jsou schopni pomocí výsledných bilancí ovlivňovat výchozí předpoklady (vstupní údaje) a tím vytvořit optimální variantu týlového zabezpečení.

Výstupní sestavy jsou koncipovány tak, abychom je mohli bezprostředně využít jako dokumenty k příloze plánu týlového zabezpečení. Tím se celková doba oproti ručnímu zpracování plánu týlového zabezpečení zkrátí o 70 až 80 %.

Progresivní myšlenkou komplexu programů je skutečnost, že jednotlivé programy můžeme provozovat nejen autonomně, nýbrž závisle na ostatních programech, ale i ve vzájemné návaznosti. Toto vzájemné propojení dovoluje využít závěrů dílčích výstupních sestav jako vstupních údajů pro další úlohy, a to buď s korekcí odpovědného týlového funkcionáře, nebo bez korekce údajů zcela automaticky. Rozhodující role je však ponechána člověku, aby podle svých znalostí a zkušeností rozhodl, kterou variantu si zvolí ve prospěch úspěšné-

ho splnění stanoveného cíle — zabezpečení bojové činnosti.

Největším problémem komplexu programů EVA-D (stejně tak jako všech ostatních projektů) je aktualizace údajů. Jde o podstatě o získání nových údajů o skutečném stavu týlového zabezpečení (jak od týlu svazku, tak od týlu jednotlivých útvarů) a o jejich zavedení do souboru dat. Důsledná aktualizace je časově náročná, nehledě na možnosti okamžitého doručení změn od podřízených. Rovněž její aplikace na PVA C-266 je značně pracná a obtížná. Servisní programy proto částečně řeší možnost rychlé aktualizace tím, že při kopírování souboru dat pořízují pouze diferencovanou úpravu údajů nebo umožňují tzv. „strojovou úpravu“ pomocí zadaného procenta z předepsaných (tabulkových) počtů.

Vyděme-li ze skutečnosti, že plánování týlového zabezpečení má charakter jednodenního cyklu, je aktualizace možná a reálná ve spolupráci s jednotlivými náčelníky týlových služeb.

Cílevědomé a účelné využití komplexu programů na PVA C-266 náčelníkem týlu svazku vytváří předpoklad ke kvalitativní změně v obsahu práce nejen při plánování týlového zabezpečení, ale i ve vedení týlu jako takovém. Komplex úloh EVA-D mohou využít i zpracovatelé a řídicí orgány cvičení k přípravě podkladů o týlovém zabezpečení.

Mechanizační prostředek PVA C-266 jako prvek automatizace podsystemu vedení vojskovému týlu je schopen daleko rychleji a přesněji než člověk počítat výpočty a tisknout výstupní dokumenty, a to nejen v jedné variantě. Právě tato skutečnost výpočtu variant možného rozhodnutí nebyla při klasickém ručním způsobu prakticky řešitelná. Těžiště práce mohou pak odpovědní funkcionáři přenést do oblasti tvůrčí činnosti a bezprostředního řízení týlového zabezpečení svazku.

Dalším krokem v racionalizaci štábních prací na stupni týlu svazku (řeší výzkumný ústav MNO) je tvorba komplexu úloh dopravního zabezpečení a komplexu úloh týlových služeb v rámci výzkumného úkolu EVA-D.

Ke zdokonalování metodického mistrovství sovětských důstojnických kádrů

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek maršála Sovětského svazu K. S. Moskalenka, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 8/1983.

V současné době má velký význam vysoká úroveň bojového výcviku k dalšímu zvyšování bojové pohotovosti ozbrojených sil. Jeho efektivnost a kvalita bezprostředně závisí na ideově teoretické a vojenské odborné přípravě velitelských, politických a inženýrsko-technických kádrů, kromě toho i na jejich metodickém mistrovství.

V čem je podstata metodického mistrovství a jaké jsou způsoby jeho dalšího zdokonalování?

Metodické mistrovství důstojníků a generálů je nejdůležitější oblastí jejich odborné přípravy. Vcelku představuje systém vzájemně spojených obecných a speciálních znalostí, vysoce rozvinutých návyků a dovedností, které v jednotě s osobnostními kvalitami umožňují úspěšně plnit učebně výchovné úkoly. Je vyjádřeno především v hluboké znalosti požadavků, cílů a metod přípravy jednotek, útvarů a svazků, určených směrnicemi a programy bojové a politické přípravy na konkrétní období výcviku vojsk pro různé kategorie vojáků, dále základů vojenské pedagogiky a psychologie, výsledků sovětské vojenské vědy i v praktickém umění efektivně a kvalitně učit podřízené vojenství. Široké tvůrčí zvažování a používání jak tradičních, živo-

tem prověřených forem a metod výcviku a výchovy, tak i nových, každodenně vznikajících vojskovou praxí, jsou nejdůležitějším směrem systematického zdokonalování operační, bojové a politické přípravy vojsk.

Zkušenosti svědčí o tom, že metodické mistrovství vojenských kádrů je založeno na všestranné znalosti úrovně rozvoje vojenství, vojenské služby a učebních předmětů, hlavních principů a neefektivnějších forem a metod výcviku a výchovy. Z celé různorodosti dovedností a praktických návyků pro metodické mistrovství důstojníka má zvláštní význam schopnost organizovat výcvik a výchovu vojsk jako jednotný tvůrčí proces, založený na posledních výsledcích vojenské teorie a praxe. Jde o efektivní předávání znalostí vojskům ve všech předmětech výcviku a o zabezpečení trvalého spojení získaných znalostí s praktickými návyky, o formování vysokých odborných kvalit vojáků na tomto základě.

Základní změny, ke kterým došlo ve vojenství, rostoucí úroveň vzdělání mládeže povolávané do armády, její vyšší inženýrsko-technická a výrobní příprava vyžadují od důstojnického sboru hlubší vojenské,

politické, inženýrsko-technické a psychologicko-pedagogické znalosti, všestrannou vzdělanost, kulturu a důkladnou metodickou přípravu.

Metodická příprava je součástí operační, bojové a politické přípravy v celku, jejímž cílem je zvyšování mistrovství velitelů a náčelníků všech stupňů při výcviku a výchově vojsk podřízených jednotek, útvarů a svazků i orgánů velení. Její hlavní úkoly tkv. ve stanovení jednoty názorů na výcvik a výchovu vojsk v souladu s principy sovětské vojenské pedagogiky, ve zvládnutí osvědčených forem a metod výuky, rozpracování a zavedení nových s cílem zvyšování kvality prováděných opatření bojové a politické přípravy, rozpracování jednotných požadavků na vytvoření a vybudování soudobé učební materiálně technické základny.

Vysoké metodické mistrovství důstojníků je nemyslitelné bez hlubokých znalostí teorie a praxe vojenství, které v celku tvoří základ metodického mistrovství.

Metodická příprava zahrnuje

- studium didaktiky jako teorie vzdělávání a vyučování,
- získávání a zdokonalování dovedností a návyků na různých učebně metodických zaměstnáních v průběhu vytváření a provádění různých zaměstnání, nácviků a cvičení,
- organizaci samostatné přípravy školních a jejich zapojení do aktivní poznávací činnosti.

Důležité místo při formování osobnosti důstojníka, při jeho vybavení základními ideově teoretickými znalostmi, při rozvíjení nezbytných praktických velitelských a metodických návyků mají **vojenské školy a akademie**. Zejména na vojenských školách musí být položeny spolehlivé a trvalé základy rozsáhlé profesionální přípravy důstojníků. Tento úkol může být nejlépe plněn v tom případě, je-li v rámci organizace výuky na školách a akademích přísně dodržována taková rozhodující tendence při rozvíjení vojenství, jako je neustálé se zrychlující proces zdokonalování zbraní, bojové techniky a způsobů jejich bojového použití. To vede k tomu, že znalosti získané na školách je nezbytné periodicky obnovovat a rozšiřovat, protože jejich zastarávání má stále narůstající tendenci a dotýká se prakticky všech kategorií vojenských kádřů. Objektivní nezbytnost tohoto procesu je podmíněna ještě tím, že s časem se mění rozsah a charakter činnosti důstojníka.

Důležitým úkolem všech vojenských škol v souvislosti s tím je všestranné zdokonalování přípravy důstojnických kádřů, aby

získaly takový rozsah znalostí a návyků, které jim umožní u vojsk samostatně zvládnout zbraně a novou bojovou techniku, teorii a praxi vojenského umění, tvůrčím způsobem si osvojit pokrokové zkušenosti výcviku a výchovy podřízených, shromažďovat metodické zkušenosti a zdokonalovat své metodické mistrovství.

Analýza učebních programů různých vševojskových škol svědčí o tom, že vyučování posluchačů v rámci přípravy velitelů čet je věnován dostatek času. Získávají i hluboké teoretické znalosti a určité praktické návyky, které zabezpečují úspěšné plnění povinností u vojsk na základě jejich předurčení.

Pokud se týče organizace metodické přípravy posluchačů, existují ještě i nevyužité zálohy. Na ni dosud vyčleněno jen 15 až 17 % učební doby, věnované na taktickou přípravu. To je samozřejmě nedostatečné k tomu, aby si posluchač osvojil pevně metodické návyky k provedení zaměstnání i na stupni čety.

V posledních letech bylo na vojenských akademiích uděláno dost práce k dalšímu zdokonalování metodické přípravy posluchačů: vznikly a úspěšně pracují katedry organizace a metodiky bojové přípravy vojsk, jsou rozpracovány nové učební programy, které jsou zaměřeny na přípravu důstojníků při plánování bojové a politické přípravy u útvarů a svazků, na zvládnutí metodiky taktické, palebné a technické přípravy, řízení bojových vozidel atd. Na mnoha vojenských školách jsou realizovány komplexní plány formování a rozvíjení pevných metodických návyků posluchačů při výcviku a výchově podřízených v rámci základních disciplín bojové a politické přípravy vojsk.

Na mnoha vojenských akademiích je věnována větší pozornost utváření praktických návyků důstojníků při velení vojskům a zbraňovým systémům, organizaci plnění přesné bojové služby, střelbě z tanků, bojových vozidel pěchoty a jiných zbraní, kromě toho i při řízení bojových vozidel. V průběhu celého období vyučování ve výcvikových prostorech v zimě a v létě plní posluchači až 10 cvičení palebné přípravy a řízení bojových vozidel. Zaměstnání se přitom konají hlavně ve druhém a třetím ročníku, tj. před stážením a absolvováním.

Je nutné souhlasit se zkušenostmi těch škol, kde plánovaná praktická zaměstnání na cvičištích, tankových a střeleckých cvičištích mají metodický charakter: posluchači na základě úkolů kateder rozpracovávají např. plány provedení školních střelb a řízení bojových vozidel, za vedení zkušených učitelů organizují a řídí zaměst-

nání u svých učebních skupin, osvojují si zásady střelby a řízení bojových vozidel, zúčastňují se přípravy zbraní a bojové techniky ke střelbám a řízení. Tato cílevědomá opatření se kladně odrážejí ve formování metodickeho mistrovství důstojníků po absolvování. Existují ovšem i některé zálohy.

Na vojenských akademích i školách je účelné zvýšit počet praktických zaměstnání v rámci metodické přípravy, zvláště metodiky přípravy a provedení cvičení s bojovcu střelbou, plánování bojové a politické přípravy u útvarů a svazků. Další zdokonalení vyžaduje program metodické přípravy posluchačů k otázkám řízení vojsk v jejich každodenní činnosti.

Ve spojitosti s tím, že mnozí důstojníci — absolventi vojenských akademí ihned nebo po získání zkušeností na velitelských funkcích jsou zařazováni na štáby, vznikla nutnost zkvalitnit přípravu důstojníků z hlediska požadavků a potřeb štábní služby.

U svazků a útvarů ozbrojených sil je již zaveden určitý systém metodické přípravy vojenských kádrů, který odpovídá soudobým požadavkům. Hlavní místo v tomto systému zaujímá hluboké zvládnutí marxisticko-leninské metodologie, neochvějně přetváření základního leninského principu **komunistické ideovosti a stranickosti** do života při výcviku a výchově vojsk. Zřejmá je ta skutečnost, že není možné být skutečným vychovatelem a tvůrcem něčeho nového bez poznání hloubky dědictví marxismu-leninismu ve vojenství, bez studia výsledků soudobé vojenské vědy, pedagogiky a psychologie, bez zvládnutí principů vědecké organizace řídicí práce a soudobých metod velení. Účelné je možné školit a vychovávat jen za podmínky, že každý důstojník má teoretické znalosti a zvládl praktické zkušenosti. Učit podřízené dobře metodicky je možné jen tehdy, když se důstojník stále učí a dovedně spojuje každodenní práci s hledáním nových nebo se zdokonalováním existujících metodických zásad formování vysokých bojových, morálně politických a psychologických kvalit vojáků.

Přítom velitelé-vychovatelé jsou povinni brát v úvahu skutečnou úroveň přípravy vojsk, dobře znát situaci u útvarů a jednotek, mít k dispozici úplné informace o životě a činnosti vojsk.

Významnou školou pedagogického a metodického mistrovství jsou manévry, cvičení, letecká a letecká taktická cvičení, odpálení raket a bojové střelby. Zejména v poli a ve vzduchu, v podmínkách maximálně blízkých bojové situaci, se zdokonalují velitelská mistrovství a organizátor-

ské schopnosti důstojníků a generálů, zvyšuje se bojové sladění vojsk (sil) a orgánů velení různých stupňů, rozšiřuje se umění velitelů vychovávat v nerozlučné jednotě s výcvikem v procesu plnění složitých úkolů a bojových úkolů. V největší míře tomu napomáhají společná cvičení vševojskových útvarů a svazků s jednotkami a útvary jiných druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a speciálních vojsk. Na takových cvičeních se komplexně plní různorodé složité operační, taktické a palebné úkoly, prakticky se procvičují součinnost různých sil a prostředků, zdokonalují se taktika a operační umění, které odpovídají kvalitativně novému složení vojsk a složitým podmínkám soudobého boje a operace.

Cílů cvičení je ovšem dosahováno jen za předpokladu jejich pečlivé přípravy a dovedného vedení. Důkazem v tomto směru je cvičení „Západ-81“. Jeho přesná organizace, vysoká poučnost, vytvoření složité bojové situace v každém období, která vyžadovala od všech účastníků vynaložení velkého úsilí duchovních a fyzických sil, maximální vypětí, iniciativu a tvůrčí práci — to vše zabezpečilo splnění stanovených cílů a efektivní splnění učebních a bojových úkolů.

Umění přípravy a provedení cvičení závisí na schopnostech generálů a důstojníků dovedně řešit operačně taktické úkoly, velet různorodým silám a prostředkům v soudobém boji a operaci. Zkušenosti současně svědčí o tom, že v průběhu dobře připravených a poučným způsobem vedených cvičení jak u cvičících velitelů, důstojníků a štábů různých stupňů velení, tak i u generálů a důstojníků ředitelství cvičení společně s růstem vojenského profesionálního mistrovství rozvíjejí se pedagogické kvality a zdokonalují se metodické návyky školení cvičících. Tato situace vyžaduje od velitelů a štábů na operačním stupni pravidelnou osobní účast při přípravě a provedení cvičení nejen s podřízenými svazky, útvary a jejich štáby, ale i s jednotkami. Takový přístup k věci napomůže řešení úkolů při formování a rozvíjení metodického mistrovství důstojnických kádrů.

Tomu napomáhá poučná a dynamická rozehra bojové činnosti stran. Nejdůležitější podmínkou a zvláštností metodiky rozehry bojových situací na cvičeních je dovedné sladění přijatých rozhodnutí cvičících velitelů s reálnou činností vojsk, sil a prostředků ke splnění jejich stanovených úkolů. Přitom je nezbytné generálům a důstojníkům ukázat, nakolik jejich přijaté rozhodnutí a stanovené úkoly odpovídají bojovým možnostem jednotek a útvarů i zvoleným způsobům jejich použití.

Velký význam má umění v průběhu cvičení vytvořit složitou, vysoce dynamickou a kritickou situaci, která vyžaduje od cvičících přijetí odvážných a originálních rozhodnutí i rychlou činnost spojenou s rozumným a zdůvodněným rizikem.

Zvláštní pozornost v průběhu cvičení je nutné věnovat utváření návyků vysoké operativnosti v práci generálů a důstojníků, zvládnutí soudobých metod přípravy operace a boje ve zkrácených lhůtách na všech velitelско-štábních stupních, dovednému využívání všech prostředků velení, které jsou k dispozici. Zvláště důležité je učit velitele a štáby metodám velení vojskům, silám a prostředkům v dynamice bojové činnosti, v podmínkách dlouhodobého narušení spojení a silného radicelektronického působení nepřítele, za současného vyřazení několika míst velení různých stupňů. Při vytváření krizových situací v bojové situaci je nezbytné častěji praktikovat předání velení z jednoho místa na druhé, i o stupeň níže. Zkušenosti svědčí o tom, že taková metoda rozehry bojové činnosti nejlépe napomáhá utváření nezbytných praktických návyků velitelů a důstojníků štábů při udržování pevného, nepřetržitého a utajeného velení vojskům (silám) v nejsložitějších podmínkách situace.

Důležité místo při zdokonalování metodického mistrovství důstojnických kádrů má kromě cvičení **velitelská příprava**, jejímž cílem je nejen rozšiřovat a prohlubovat teoretické znalosti a praktické návyky generálů a důstojníků v oblasti vojenského umění, ale i důkladně zvládnout efektivní formy a metody výcviku a výchovy vojáků, jednotek, útvarů, svazků a jejich orgánů velení.

V systému zaměstnání s důstojníky musí mít významné místo metodická shromáždění, instrukčně metodická a ukázková zaměstnání (cvičení). Podstatnou úlohu v systému metodické přípravy mají i metodické konference a porady, semináře k zobecnění a rozšíření pokrokových zkušeností z výcviku a výchovy vojáků, dále i politicko-výchovná opatření, která řeší zkušenosti velitelů a politických pracovníků.

Praxe u vojsk svědčí o tom, že s využitím dovedného použití a spojování různých forem, metod a zásad vyučování se daří dosáhnout rychlého růstu metodického mistrovství generálů a důstojníků.

Mladí důstojníci jsou nejpočetnější skupinou vojenských kádrů. Mají významnou úlohu při výcviku a výchově vojáků, poddůstojníků a praporečků, při zvyšování bojové pohotovosti jednotek a útvarů, při všestranném upevňování armády. Tyto, svým obsahem složité, významné a odpovědné úkoly úspěšně řeší mladí důstojníci tam,

kde rychleji probíhá jejich usťanovení do funkcí velitelů, vojenských pedagogů a vychovatelů.

Efektivním prostředkem zvyšování metodických znalostí jsou i u mnoha jednotek a útvarů vytvářené metodické třídy (kabinety), kde jsou k dispozici výuková literatura a vzory různých metodických dokumentů a materiálů: vzorový obsah rozvrhu zaměstnání, metodické rozpracování úkolů bojové a politické přípravy na různá témata a předměty, plány provedení takticko-pořadových zaměstnání, nácviků, bojových střelb, cvičení různého rozsahu atd. U takových útvarů se obvykle rychleji zjišťují schopnosti mladých důstojníků, kteří směleji řeší otázky každodenní služby, v co nejkratší době zvládnou umění velet jednotkám a praxi výcviku a výchovy vojáků.

Velký význam pro zdokonalování metodického mistrovství důstojníků má rozpracování a vydání metodických příruček a pomůcek k organizaci a provedení jak jednotlivých zaměstnání, tak i předmětů vyučování vcelku.

Zdokonalování metodického mistrovství napomáhá i pravidelně organizované **socialistické soutěžení**. Je prakticky věcí všech vojáků armády a směřuje k dalšímu zvyšování kvality a efektivnosti procesu výcviku a výchovy vojáků, k jejich mobilizaci k úspěšnému plnění stanovených úkolů. Vedoucí úloha při jeho organizování patří velitelům, politickým orgánům a štábům, protože zejména oni řídí bojovou a politickou přípravu jednotek a útvarů, hodnotí jejich výsledky a určují (upřesňují) úkoly ke splnění mimořádných opatření. Přitom jde o formování a rozvíjení umění důstojníků hluboce analyzovat průběh učebního procesu a výsledky socialistického soutěžení, dosažené výsledky a stav vojenské kázně vojáků. Je to nejdůležitější součást metodického mistrovství. Objektivní prověrka a zhodnocení znalostí a návyků podřízených, stavu výcviku a sladění osádky, jednotky a útvaru, jejich bojové pohotovosti, schopnosti plnit složité úkoly — to je velmi zodpovědné období v učebně výchovné práci. Přitom je nezbytný vědecký přístup, přísná objektivita a náročnost.

Ke zvýšení aktivity při soutěžení je důležité dovedně využívat různých opatření morální a materiální stimulace: vybudování galerií nejlepších metodiků útvarů (svazků), jejich vyznamenáním cenami a čestnými uznáními, popularizací o výsledcích jejich mistrovství při výcviku v tisku atd. Organizované soutěžení v souladu s leninskými principy publikování, srovnatelnosti výsledků a širokého využívání po-

krokových zkušeností nejlepších metodiků mobilizuje ostatní velitele ke kvalitnějšímu výcviku svých podřízených.

Důležitým směrem při zdokonalování metodického mistrovství vojenských kádří je úplné a efektivní využívání **výcvikové materiálně technické základny**.

Vědeckotechnický pokrok měl za následek zásadní změny nejen v organizaci a výzbroji vojsk, ale i v rozvoji výcvikové základny. Úspěch nejlepších metodiků zpravidla spočívá v hluboké znalosti a dovedném využívání všech technických prostředků výuky v procesu bojové a politické přípravy. Proto jedním z nejdůležitějších úkolů velitelů všech stupňů musí být snaha o jejich neustálé zdokonalování na základě tendencí rozvoje zbraní a bojové techniky a změn způsobů vedení bojové činnosti.

U vojsk jsou k dispozici výcvikové střediska, cvičiště, střelecká cvičiště a učebny, vybavené různými modelovacími a elektrifikovanými zařízeními, laboratoř a elektronické cvičné komplety, které zabezpečují kvalitní přípravu na zaměstnání a cvičení, včetně s bojovou střelbou, odpálením raket a bombardováním. Zájem další intenzifikace učebního procesu, zvyšování efektivnosti a kvality bojové přípravy vojsk ovšem vyžadují, aby prostředky výcviku v plné míře odpovídaly organickým zbraním a bojové technice a způsobům jejich bojového použití. To se vztahuje zejména na ty svazky a útvary, kde ještě nejsou dostatečně vysoce efektivní trenažéry, imitační technika, televizní aparatury a další soudobé výcvikové komplety.

V tomto směru je nutné, současně se zaváděním prostředků průmyslové výroby do učebního procesu, usměrňovat úsilí armádních zlepšovatelů a vynálezců k vybudování nových a ke zdokonalení existujících objektů výcvikové materiálně technické základny, které zvýší efektivnost a poučnost praktických zaměstnání, nácviků a cvičení, kromě toho i možnost upevnění

návyků bojového použití zbraní a způsobů ochrany proti úderům nepřítele. To rozšiřuje možnosti bojové, morálně politické a psychologické přípravy. Takový způsob, jak ukazuje praxe, umožňuje s poměrně malými ekonomickými a materiálními výdaji velmi efektivně řešit tento důležitý problém.

Využívání ničivých prostředků ozbrojeného zápasu v soudobém boji a operaci a vysoká intenzita bojové činnosti mají za následek potíže, které budou mít velmi silný vliv nejen na fyzický stav vojsk, ale i na psychiku, vědomí a vůli. Tato okolnost vyžaduje, aby generálové a důstojníci zvládli **efektivní metody formování vysokých morálně bojových a psychologických kvalit vojáků**. Musí se naučit efektivně ovlivňovat psychiku vojáků, podněcovat je k nezbytné činnosti a určité činnosti v boji. Na prvořadém významu přitom nabývá zvládnutí hlubokých znalostí psychologie a umění využívat jich důstojnickými kádři v praxi.

Dosažení těchto cílů je rovněž zabezpečováno maximálním přiblížením výcviku podmínkám reálného boje, který je naplněn prvky nebezpečí a rizika. Takové podmínky jsou zejména vytvářeny na cvičeních s bojovou střelbou, bombardováním a odpálením raket. Ve složité situaci, v reálných podmínkách terénu a času vojáci prakticky působí jako ve skutečném boji: úplně budují postavení, vedou palbu ostrými náboji, minami, granáty a raketami, v souladu s odpovídající situací útočí v bojových sestavách, překonávají vodní překážky atd.

Úspěch plnění úkolů při zdokonalování metodického mistrovství důstojnických kádří v mnoha směrech závisí na organizaci a provádění ideologické práce u vojsk, na zabezpečení jejího těsnějšího spojení s praktickými úkoly, které plní svazky a útvary.

V článku jsou rozebrány jen některé stránky složitého a mnohostranného problému zdokonalování metodického mistrovství důstojnických kádří. Komplexní a všestranná jeho analýza, rozpracování praktických doporučení k dalšímu zvýšení efektivnosti a kvality bojového výcviku vojsk jsou nezbytným úkolem vojenských kádří.

Ke skupinovým operačním letučkám

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálporučíka tankových vojsk N. F. Gračeva, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 5/1983.

V sovětských ozbrojených silách se velmi intenzivně pracuje na zdokonalování školení a výchovy důstojnických kádří, vytrvale se hledají dokonalejší formy a metody jejich přípravy.

Školení generálů a důstojníků operačních orgánů jsou organizována jednak v průběhu všech opatření při přípravě armády, jednak na speciálně organizovaných zaměstnáních velitelské přípravy s použitím nejrůznějších forem. Základní jsou operačně taktická cvičení s vojsky a manévry, velitelsko-štábní cvičení, velitelsko-štábní a štábní společné a samostatné nácviky, válečné hry, operační letučky atd. Přitom z praxe vyplývá, že neefektivnějších výsledků při školení se dosahuje s rozsáhlým použitím jeho aktivních forem: nácviků k praktickému procvičení funkčních povinností s rozpracováním nejdůležitějších dokumentů a přípravou operačních výpočtů; prací na spojovacích prostředcích; skupinových letuček atd.

Jednou z efektivních forem školení důstojnického sboru jsou letučky. Tento druh zaměstnání může být s úspěchem využíván nejen v rámci individuální, ale také kolektivní přípravy. Bylo by však vhodnější tuto letučku nenazývat komplexní, ale skupinovou. Tento název se vžil u vojsk a ve vel-

ké míře odráží podstatu a obsah tohoto pojmu.

Skupinové operační letučky mohou být využívány ke zdokonalování praktických návyků generálů a důstojníků štábů při plnění funkčních povinností (včetně vzájemné zastupitelnosti), slaďování práce oddělení, správ a štábů. Jejich příprava a uskutečnění s důstojnickým sborem do značné míry napomáhají zvládnutí aktuálních a nových otázek operačního umění, upevnění znalostí, získaných v průběhu jiných opatření operační přípravy, umožňují zdokonalovat návyky cvičících při využívání soudobých prostředků mechanizace a automatizace v procesu velení vojskům (silám) a zvyšují jejich štábní kulturu. Kromě toho umožňují tyto letučky určovat úroveň operační přípravy generálů, důstojníků a orgánů velení v celku.

Jednou z nejdůležitějších zvláštností skupinových letuček je to, že umožňují, současně se zdokonalováním individuálního mistrovství cvičících, zvyšovat i úroveň slaďování práce celého kolektivu. Zejména v tom se plně projevuje princip individuální přípravy v kolektivu. Podstata skupinové operační letučky tkví v tom, že cvičící na základě stejné operační situace za řízení velitele nebo náčelníka samostatně

(na rozdíl od obyčejné letučky, které se zúčastní skupina, oddělení, správa nebo štáb) v průběhu poměrně krátké doby plní určitou práci podle námětu v souladu se svými funkčními povinnostmi.

Je důležité zdůraznit, že poměrně krátká doba, která je vyčleněna pro letučku, značné množství a různorodé složení skupiny cvičících, nerovnoměrnost jejich přípravy, značný a často zásadní rozdíl ve funkčních povinnostech, zvláště ve velkých operačních štábech, neumožňují zařadit na skupinovou operační letučku více než 2 až 3 otázky najednou. Je pochopitelné, že jejím cílem nemůže být současně všestranná příprava orgánů velení. Nemohou rovněž zaměnit takové objemné formy operační přípravy, jako jsou štábní návčiky, velitelsko-štábní a operační cvičení. Současně však umožňují při správné organizaci zdokonařovat mistrovství nebo prověřovat stupeň připravenosti generálů a důstojníků na důležitá opatření v operační přípravě.

Vojska již zřídka určité zkušenosti z organizace skupinových operačních letuček. Zpravidla jsou organizovány na základě jednotného plánu, rozpracovaného na celý výcvikový rok a jejich cílem je udržovat vysokou úroveň operační přípravy generálů, důstojníků a štábů. Kromě toho se v praxi uskutečňují také neplánované letučky při výjezdech velitelů svazů a jiných náčelníků k podřízeným štábům a vojskům k prověření a poskytnutí pomoci.

Tematika a doba uskutečnění plánovaných skupinových operačních letuček se určují zpravidla včas při plánování operační přípravy, sčítají a koordinují se s jinými opatřeními a většinou předcházejí nejdůležitějším zaměstnáním. Témata neplánovaných letuček jsou určována v souladu s potřebou prověřit stupeň odstranění nedostatků, zjištěných na cvičeních, nebo osvojení dříve procvičovaných otázek.

Při určování tematu a metody provedení letučky vychází řídící především z jejího cíle, který v mnoha směrech závisí na složení a stupni připravenosti cvičících. Jedna věc je organizovat letučku na správě svazu jako její přípravu na velitelsko-štáb-

ní cvičení a jiné je organizovat ji na některé správě (oddělení, skupině nebo podřízeném štábu) k odstranění nedostatků při rozpracovávání dokumentů nebo zvýšení návyků důstojníků štábů při plnění některého důležitého úkolu.

Skupinové operační letučky, v závislosti na jejich rozsahu a složení cvičících, mohou být dílčí nebo společné.

Dílčí skupinové letučky se organizují s odděleními, správami nebo se speciálně vytvořenými skupinami; jsou většinou stejnorodé a cvičící vykonávají svým charakterem přibližně stejnou práci. Tyto letučky nejčastěji bezprostředně řídí náčelníci druhů vojsk, správ, oddělení, služeb nebo skupin. V jednotlivých případech, zvláště před velkými cvičeními, letučky s podřízenými orgány velení řídí nadřízený náčelník nebo štáb.

Společných skupinových letuček se zúčastní současně velká část nebo celá hlavní část velení svazu a zpravidla je řídí velitel.

Při přípravě letučky se včas předpokládá plně a podle možnosti rovnoměrné zatížení každého z účastníků (skupiny, oddělení, správy či štábu). Kromě toho se počítá nejen s různorodostí skupin, ale i s nerovnoměrností přípravy cvičících a s dalšími objektivními a subjektivními faktory, které ovlivňují kvalitu provedení zaměstnání. To vytváří určité potíže také při přípravě řídicího letučky. Proto musí podrobně studovat celkový způsob práce skupiny každého jednotlivce, jejich silné a slabé stránky a na základě toho určovat všechny výchozí podmínky.

Pro organizaci společné skupinové operační letučky uskutečňované s velením svazu, je účelné na základě zkušeností z praxe, nejpozději 1,5 měsíce před jejím zahájením, vytvořit zpracovatelskou skupinu v počtu 10–15 osob. V čele této skupiny může být zástupce náčelníka štábu.

Skupinová operační letučka se rozpracovává a připravuje na základě pokynů jejího řídícího, který stanoví téma, cíl, učební otázky, operační situaci, dobu a způsob provedení, lhůty rozpracování dokumentů,

složení cvičících štábů, správ, oddělení, skupin nebo důstojníků.

Obsahuje-li letuška více než dvě učební otázky, nejdříve (jako hlavní otázka) se zpravidla procvičí přijetí rozhodnutí a pak určování bojových úkolů, rozpracování bojových dokumentů nebo příprava výpočtů, tj. všechno to, co vyžaduje vytvoření nové operační situace.

Za hlavní dokument letučky se považuje plán, který se většinou zpracovává na mapě s legendou. Může obsahovat:

- výchozí podklady (téma, učební cíle a otázky, složení cvičících, dobu uskutečnění a materiální zabezpečení letučky),
- operačně taktický zámysl,
- výchozí situaci a uskupení vojsk stran při zahájení zaměstnání,
- úkoly nadřazených svazů, svazků a rovněž jejich rozhodnutí,
- bojový úkol svazu, v jehož úloze jsou cvičící.

Je-li to nutné, mohou být v plánu uvedeny hlavní operačně taktické ukazatele zámyslu, opatření, která v průběhu letučky uskutečňuje řídící, zprávy o situaci, které budou předávány cvičícím ústně atd., v příloze mohou být další informační materiály.

Kromě toho se zpracovává a předává cvičícím operačně taktický námět se situací na mapě k určitému operačnímu času. Námět obsahuje všeobecnou a zvláštní situaci k příslušnému operačnímu času, doplňkové údaje potřebné pro práci cvičících a pokyny řídícího (kdo z cvičících, k jakému času a co splnit v průběhu letučky). Na mapě je účelné uvést situaci vojsk nepřítelů a podrobně situaci vlastních vojsk a úkoly, které v dané době plní nadřazené velitelství.

Takový obsah operačně taktického námětu a mapy s výchozí situací zabezpečuje jejich rychlé prostudování cvičícími, podrobnou analýzu a přípravu doplňujících výpočtů, umožňuje přijímat různá rozhodnutí (jedno z nich však bude nejúčelnější). K tomu se vytváří dynamická a složitá operačně taktická situace, která vyžaduje od gene-

rálů a důstojníků maximální tvůrčí činnost a iniciativu, rozhodnost, samostatnost a rychlost.

V průběhu přípravy plánovacích dokumentů řídící zpravidla upřesňuje a je-li to nutné, zapracuje příslušné změny a doplňky. Přitom grafické dokumenty se nejdříve zpracují obyčejnou tužkou a teprve po předložení, zhodnocení a podrobném rozboru dá řídící souhlas k jejich konečnému zpracování. To umožňuje zkrátit dobu, potřebnou na tuto práci.

Při přípravě dílčí skupinové operační letučky jsou zpracovávány stejné dokumenty jako pro společnou letušku. Bere se přitom ovšem v úvahu charakter práce cvičící skupiny, její složení a další zvláštnosti. Avšak v operačně taktickém námětu je rozsah informací, potřebný pro cvičící, značně menší a zprávy jsou podrobněji zakresleny na mapě. To umožňuje snížit počet těchto dokumentů. Kromě toho na mapě se zakresluje rozhodnutí vševojskového velitele, přijaté v dané situaci. Bez něho by nemohli cvičící plnit uložené úkoly.

Jako pomocníky řídícího skupinové letučky je účelné určit skupinu 3—5 nebo 2—3 důstojníků z počtu skupiny zpracovatelů. Pro dílčí letušku se pomocníci řídícího zpravidla neurčují.

Dobu potřebnou na uskutečnění letučky stanoví řídící v každém konkrétním případě s přihlédnutím k řadě faktorů. Mezi tyto faktory mohou patřit: cíl letučky, rozsah procvičovaných otázek, složení cvičících, jejich připravenost atd. Přitom je nutné věnovat pozornost zkušenostem z předcházejících opatření operační přípravy, v jejichž průběhu se procvičovaly podobné otázky a zaznamenala se doba potřebná na jejich řešení. Kromě toho při určování doby potřebné na letučky je možné využít norem pro zpracování jednotlivých operačních otázek, které jsou stanoveny v grafikonech (metodikách) práce štábů.

Skupinové operační letučky mohou probíhat jak na učebnách, tak i na místech velení. Využívá se také prostředků (nebo jejich částí) předurčených k velení vojskům v polních podmínkách. To umožňuje

poněkud přiblížit práci generálů a důstojníků k reálné situaci.

Před provedením letučky (většinou v předvečer) vysvětlí řídící cvičícím, kterým otázkám je nutné věnovat zvláštní pozornost, jaké použít pomůcky, jaké dokumenty připravit do zahájení zaměstnání a vyhlásí dobu jejího začátku.

Praxe potvrzuje, že skupinová operační letučka většinou začíná po předání operačně taktického námětu a mapy s výchozí situací cvičícím. Avšak v jednotlivých případech, kdy je nutné předběžné prostudování situace, předává se námět předem. V tomto případě se v operačně taktickém námětu uvádí jen část podkladů, na jejichž základě nemohou cvičící přijmout konkrétní rozhodnutí, mají možnost připravit mapy, prostudovat všeobecnou situaci a v případě potřeby předběžné výpočty.

Po předání operačně taktického námětu a mapy s výchozí situací cvičícím poskytnou se jim určitá data na jejich zhodnocení, přijetí rozhodnutí a splnění dalších úkolů. Přitom řídící studuje metody organizace práce ve skupinách, rozhodnutí generálů a důstojníků nebo náčelníků skupin, zjišťuje nedostatky a v průběhu zaměstnání je ukazuje cvičícím a domáhá se sladění v jejich činnosti.

Při analýze práce náčelníků a rovněž různých skupin, oddělení a správ, při vyslechnutí odpovědi jednotlivých generálů a důstojníků na otázky, které zajímaly řídícího, při hodnocení stupně zdůvodnění přijatých rozhodnutí, při studiu obsahu rozpracovávaných dokumentů a kvality jejich vyhotovení řídící letučky může vždy ovlivnit její průběh a je-li to nutné, nařídit změnu charakteru činnosti cvičících, přepracování nebo dopracování neúplných a nepřesně zpracovaných dokumentů atd. Řídící musí mít zplánovanou svou práci tak, aby v průběhu zaměstnání mohl být na těch správách, odděleních a skupinách, které plní nejdůležitější úkoly. Další správy, oddělení a skupiny mohou pracovat za řízení jeho zástupců (pomocníků) nebo svých přímých náčelníků.

V průběhu letučky není správné odvádět cvičící od práce, protože jejich čas je beztak omezen. Splní-li cvičící určené úkoly dříve než ve stanovené době, řídící letučky nebo jeho pomocníci mohou jim stanovit doplňující úkoly, určit jim jinou práci nebo individuálně rozebrat způsob plnění úkolu.

Po skončení skupinové operační letučky se praktikuje její rozbor s cvičícími. V rozboru se uvádějí témata, učební cíle a otázky zaměstnání, obsah operačně taktického замыслу. V dalším se krátce analyzuje nejcharakterističtější rozhodnutí a činnost cvičících, podrobně se ukazují kladné a záporné momenty v jejich činnosti a určují se úkoly k dalšímu zdokonalování přípravy cvičících a k odstranění nedostatků. Na závěr se uvádějí: stupeň zvládnutí daného tématu cvičícími a dosažení učebních cílů, otázky, které musí ještě zpracovávat samostatně a způsob přípravy na další zaměstnání v případě, že na dané téma se jich uskutečňuje několik.

Při analýze kladných a záporných stránek skupinových a individuálních letuček je nutné poznamenat, že je mezi nimi principiální rozdíl. Na skupinových letučkách se připravují k plnění úkolů v rámci svých funkčních povinností současně všichni cvičící. Individuální letučky se používají při přípravě skupiny generálů a důstojníků, většinou stejnorodého složení, kde všichni cvičící vystupují v jedné funkci a řeší svým charakterem stejný úkol. Tato forma je podle svých možností, obsahu, metod přípravy a uskutečnění mnohem jednodušší než skupinová letučka. V souvislosti s tím vzniká problém výběru skupiny cvičících. Vytvořit ji na školách nedělá potíže, u vojsk je to složitější a ne vždy účelné. Proto v posledních letech při přípravě důstojníků a generálů u vojsk byly častěji organizovány skupinové a ne individuální letučky.

Získané zkušenosti z organizace skupinových operačních letuček potvrzují, že v řadě případů mohou být uskutečňovány na komplexní téma a zahrnovat značné množství otázek.

V souladu s takovým tématem se rozpracovává celkový plán provedení několika skupinových operačních letuček podle jednoho zámyslu, který předpokládá určitý způsob procvičení otázek na každém zaměstnání. To umožňuje snížit počet připravovaných dokumentů na tři: celkový plán provedení, celková mapa situace a jeden operačně taktický námět, ve kterém v části „Splnit“ se v průběhu stanoví, které letučky, kdo a jaké otázky procvičí. K přednostem této metody patří to, že se zkracuje doba potřebná na studium všeobecné situace a že cvičící mohou věnovat více pozornosti procvičení otázek určených na letučku.

Jak potvrzují zkušenosti, u vojsk je složitě uskutečnit skupinovou operační letučku za účasti velkého množství skupin. V tomto případě, je-li taková letučka připravena, je možné ji uskutečnit odděleně po skupinách ve výhodnějších termínech.

Při předávání zkušeností z organizace

skupinových operačních letuček je nutné předem upozornit a vyvarovat se šablono-vité činnosti, protože uskutečnění několika zaměstnání podle jednoho schématu, přestože bylo vzorem, dříve nebo později se negativně projeví na kvalitě cvičících. Ke každému cvičení v každém konkrétním případě je nutné přistupovat tvůrčím způsobem a tak, aby poskytovalo vždy něco nového, zabezpečovalo plnění nenadále vzniklých úkolů, se kterými se cvičící dříve nesetkali. Takové usměrnění cvičení napomáhá rozvíjení iniciativy, pružnosti v myšlení, vysokých organizátorských schopností, vůle, aktivity, rozhodnosti a dalších kvalit důstojníků, které jsou nezbytné pro soudobého vedoucího pracovníka operačního štábu. Jsme daleko od myšlenky, že popisovaná a používaná metodika přípravy a provedení skupinových operačních letuček je úplně dokonalá. Je bezesporu nutné další rozvíjení této velmi efektivní formy výcviku.

Z kapitalistických armád

VÁLEČNĚ EKONOMICKÉ PŘÍPRAVY USA

Problematika válečně ekonomických příprav nabyla dnes na mimofádně aktuálnosti. V zemích Severoatlantického paktu se v současné době prosadily síly, které podněcují zvyšování napětí mezi socialistickými a kapitalistickými státy. Koncepce a konkrétní řešení opatření v této oblasti vychází z pokynů vojenskostrategického myšlení USA. Toto výsadní postavení při určování opatření v oblasti válečně ekonomických příprav zemí NATO je dáno jejich bezkonkurenčním ekonomickým potenciálem mezi kapitalistickými zeměmi.

Dnes převládající koncepce zdůrazňuje nezbytnost řešení ekonomického zabezpečování války, a to jak v období příprav k jejímu vedení, tak i po uskutečněním jaderném úderu. Aby ekonomika mohla dostát požadavkům na ni kladeným, je věnována velká pozornost vytváření zásob strategických materiálů a surovin. Tyto zásoby se používají i v době míru pro zabezpečení zbrojní výroby. Tato koncepce ovšem nezapomíná a nevylučuje ze středu své pozornosti i dlouhodobou válku, o čemž svědčí hospodářskomobilizační plány. Přijímají se opatření ke zvýšení mobility a pružnosti ekonomiky a zabezpečuje se převod těch odvětví výroby, která mohou zabezpečit produkci pro agresi v případě ozbrojeného konfliktu.

Válečně ekonomickým přípravám pro zdlouhavou válku se dostalo oficiální pozornosti ve zprávě o vojenské situaci USA v roce 1978. Zpráva vytváří představu o požadavcích na průmyslovou mobilizaci. Podle ní je zapotřebí zpracovat souhrnný odhad celkové schopnosti americké průmyslové základny a její svázanost s celkovou ekonomikou vyžaduje, aby jakýkoli racionální odhad zahrnoval:

- současnou schopnost zabezpečit mobilizaci,
- požadavky na vytvoření zásob, vývoz surovin, finálních výrobků a válečného materiálu,
- doby náběhu zbrojní výroby,
- doporučení metod pro zlepšení reakční schopnosti průmyslu,
- požadavky na pracovní síly.

Charakteristické je, že v sedmdesátých letech ve struktuře válečně ekonomických příprav kapitalistických států zaujímá nej-

důležitější místo systém vytváření zásob strategických materiálů, polotovarů a surovin, včetně kritických komponentů pro zbrojní výrobu (takové složky materiálů, kterých je přechodný nedostatek).

Nová naléhavost vytváření dostatečných strategických zásob USA je především spojována se surovinovou a energetickou krizí kapitalistického světa v letech 1973 až 1975 a dynamickým rozvojem zbrojní výroby v letech 1978–1981.

Krise ukázala, že i nemalé zásoby surovin ve Spojených státech amerických se mohou v podmínkách vojenského napětí a ozbrojeného konfliktu ukázat jako nedostatečné v důsledku velké závislosti na dovozu. K tomu přistupuje nutně i nová technologie zbrojní výroby, která vyžaduje nové druhy materiálů a surovin. V důsledku velké závislosti na surovinách, které bylo nutné dovážet, přistoupilo se ve Spojených státech amerických k omezení těžby vlastních surovin s cílem vytvořit určité nástupiště pro geostrategické plány v dalším období z vlastních zdrojů. Bylo rozhodnuto omezit těžbu vlastních zdrojů, kterých se do první poloviny sedmdesátých let používalo k odstranění úzkých profilů v bilanci energetických a jiných materiálů a surovin; označované jako strategické a kriticky nedostatečné. Nejrozsáhlejší je forma příplatku při omezené exploataci vnitřních zdrojů strategických surovin a nahrazení omezené produkce dovozem. V roce 1978 rozhodl „Úřad pro plánování mimořádných opatření“ vyplácet příplatek ve výši 5 dolarů dovozním společnostem k dovezenému barelu ropy nad množství roku 1977. Přes toto opatření a některá další jsou Spojené státy stále více závislé na dovozu surovin. V **tabulce 1** je přehled dovozu základních surovin do USA.

Značná část surovin jde na potřeby vojenského průmyslu — je to asi 40 % titanu, více než 30 % germania, stejné množství thoria, 20 % kobaltu apod.

Program vytváření zásob surovin není nový, ale má historické kořeny již v poválečné době. Vytváření zásob strategických surovin bylo zahájeno v roce 1946 podle „Zákona o vytváření zásob strategických a deficitních materiálů“. Na jeho základě byl vypracován seznam strategických materiálů o 52 položkách. V tomto seznamu byly takové suroviny, které se netěžily na území USA anebo na vnitřním trhu byly dražší než na zahraničním. Zásoby byly vytvořeny na vedení pětileté války konvenčními zbraněmi. V roce 1958 byly již zásoby vedeny pro trvání tříleté války a jejich hodnota se snížila o 40 %.

V roce 1973 nejen v souvislosti se začínající surovinovou krizí, ale hlavně ve spojitosti s vnitřními ekonomickými problémy (a to 1970 — 2,9 mld. dolarů, 1971 — 23,0, 1972 — 23,4, 1973 — 14,0) byly sníženy na jeden rok. V roce 1976 bylo rozhodnuto zvýšit zásoby mobilizačních a strategických surovin a materiálů na tři roky.

V současné době, na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let, do strategických zásob patří 93 druhů surovin, z toho je 80 minerálů a 13 zemědělských produktů. Z celkového počtu položek se 68 plně nebo částečně importuje. Celková výše zásob v hodnotovém vyjádření byla v sedmdesátých letech podle některých pramenů 8 až 9 miliard dolarů nebo 8,1 miliardy dolarů. Různá výše těchto zásob je pravděpodobně dána rozdílným posuzováním zásob. Zpravidla se uvádějí tzv. „čisté zásoby“, to jsou suroviny bez provozních nákladů na jejich obměnu. Vytváření zásob v osmdesátých letech je bezkonkurenční oproti minulému období a uvádí se, že zásoby činí 15 miliard dolarů.

Strategické zásoby řídí a spravuje Federální agentura pro řízení nouzových potřeb (The Federal Emergency Management — FEMA) a Správa všeobecných služeb (General Services Administration — GSA). FEMA dohlíží na vedení rezervních zásob a GSA nakupuje, prodává a skladuje zásoby. Připočteme-li k hodnotě roční provozní náklady, můžeme dojít k rozdílným údajům. V roce 1978 bylo rozhodnuto uvolnit na doplnění zásob starategických materiálů a surovin 8 miliard dolarů a dalších 30 miliard na výstavbu nových skladovacích kapacit a zkvalitnění a racionalizaci provozu.

V sedmdesátých letech došlo k redukci seznamu strategických materiálů. Na počátku sedmdesátých let bylo těchto položek 115 (1971), poté 98 (1975) a nyní 93 (1981). Celkové množství surovin činí 36,6 miliónu tun.

V **tabulce 2** je přehled o vývoji stavu zásob v šedesátých a sedmdesátých letech. Z tabulky vyplývá, kterých kovů a materiálů se dotýkají největší změny.

Neustále se měnící výše zásob vyvolává dodatečné náklady na jejich likvidaci i jejich obnovu. Např. při dílčím prodeji 31 druhů strategických zásob surovin za období od roku 1950 do roku 1959 činily ztráty při prodeji 72 miliónů dolarů a výdaje na uskladnění byly ve výši 55 miliónů. Při tehdejší hodnotě zásob 2,1 miliardy dolarů činila celková ztráta jen u těchto 31 druhů strategických surovin 127 miliónů dolarů. Dodatečné náklady na vytvoře-

Tabulka 1

Surovina		Procento dovozu					Hlavní zahraniční zdroje
		0%	25%	50%	75%	100%	
Kolumbium	100						Brazílie, Thajsko
Slída	100						Indie, Brazílie
(v listech)							
Stroncium	100						Mexiko, Španělsko
Mangan	99						Brazílie, Gabun
Kobalt	98						Zaire, Belgie
Tantal	95						Thajsko, Kanada
Chróom	91						J. Afrika, SSSR
Azbest	86						Kanada, J. Afrika
Hliník	85						Jamajka, Surinam
Vismut	80						Peru, Japonsko
Platina	80						J. Afrika, V. Británie
Titan	78						Austrálie, Indie
Cín	75						Malajsie, Bolívie
Rtuť	73						Kanada, Alžír
Nikl	71						Kanada, Norsko
Zinek	64						Kanada, Mexiko
Telur	59						Peru, Kanada
Selen	58						Kanada, Japonsko
Antimon	56						J. Afrika, ČLR
Wolfram	54						Kanada, Bolívie
Kadmium	50						Mexiko, Kanada
Draslík	49						Kanada
Zlato	45						Kanada, Švýcarsko

Tabulka 2

	1960	1976	Rozdíl
Bauxit [tisíce tun]	1 728	9 001	+ 7 273
Kobalt [tisíce tun]	480	18 500	+ 18 020
Manganová ruda [tisíce tun]	940,8	3 363	+ 2 422,2
Olovo [tisíce tun]	160	545,4	+ 385,4
Chromová ruda [tisíce tun]	873,8	1 757	+ 883,2
Platina [tuny]	1,3	14,1	+ 12,8
Tantal [tuny]	2,8	25,3	+ 22,5
Iridium [kilogramy]	30,5	528,5	+ 498,0

ní strategických zásob ve výši potřeby tří let v sedmdesátých letech jsou asi 8,5 miliardy dolarů.

Strategické zásoby zemědělských produktů představují asi 30 % roční spotřeby.

Další neméně významnou složkou válečně ekonomických příprav je i materiální zabezpečení zbrojní výroby zásobami. Hodnota strategických surovin na celkových zásobách klesá. V šedesátých letech oproti

padesátým letům klesly o 23 %. Rostou hodnotově operační zásoby a jsou v současné době asi rovny 46 % ceny výzbroje a výstroje u vojsk.

Doposud jsme posuzovali zásoby z hlediska globálního pojetí. Podíváme-li se blíže na problematiku zásob ve zbrojní výrobě, vidíme, že roste zásoba polotovárů, hotových výrobků a kritických komponentů. V tabulce 3 je vývoj množství uložených

Tabulka 3

	1975	1977	1979
Hliníkový koncentrát	12-16	18-26	68-73
Ložiska	16-20	20-26	46-55
Odlitky z litiny, velké	30-32	38-40	46-62
Kobalt, tyče	12-18	24-30	44-50
Elektrické spojovací komponenty	16-24	20-28	47
Spojky, výkovky velké hliníkové, ocelové	48-50	34-40	78-89
Titan	50-55	40-46	99-105
Hydraulické komponenty	36-38	32-34	80-84
Titanové desky a tabule	12-18	14-20	76-77

výrobků. Délka uložení je uvedena v týdnech předpokládaného použití ve zbrojní výrobě.

Růst strategických zásob slouží k zabezpečování požadavků zbrojní výroby již v době míru. Např. v listopadu roku 1979 bývalý americký prezident Carter uvolnil 907 tun vysoce kvalitního chryzotilového azbestu na výrobu řízených střel.

Strategické zásoby nepředstavují pouze zásoby surovin a polotovarů. Jsou to také hotové výrobky, které jsou skladovány v podobě průmyslového rezervního fondu. Jeho hodnota v roce 1972 činila 8900 milionů dolarů a v následujících letech se zvýšila na 9550 milionů dolarů. Ke konci sedmdesátých let s cílem zabezpečit rozvoj zbrojní výroby v případě agrese bylo připraveno americkým zbrojním podnikům a těm podnikům, které by v době válečného konfliktu zabezpečovaly zbrojní výrobu, 35 000 kompletů s nástroji pro mobilizované průmyslové kapacity. Větší část byla přidělena leteckému a lodnímu průmyslu. Tento rezervní fond sehrál velmi důležitou roli při zvyšování zbrojní výroby v roce 1977 a v následujících letech. Není možné opomenout ani tu skutečnost, že maximální nasazení vojenské techniky povede k velkým ztrátám a poruchám vojenské techniky. Aby se některé výrobně náročné náhradní díly nemusely vyrábět, předpokládá se i využití vyřazených vojenských letadel i ostatní vojenské techniky. Tyto sklady jsou ve státě Arizona, Kalifornie a Connecticut.

Od roku 1979 se na vytváření zásob podílí „Federální agentura pro řízení nouzových potřeb“. Dále se využívá co nejvíce organických aparátů ministerstev. Ministerstvo vnitra je obecně zodpovědné za doly, výroby koncentrátů (polotovarů kovů ve 100% podobě nebo práškové substance) a rafinérie, a co je podstatné, za

materiály v nich zpracované. Ministerstvo zemědělství je zodpovědné za zdroje potravin a námořní sklady. Ministerstvo obchodu je zodpovědné za zařízení a materiály, které dále pokračují v procesu zpracování. Na základě rozhodnutí amerického kongresu bylo pro tyto výkonné orgány uvolněno z hlediska obhospodařování strategických materiálů 186 milionů dolarů v roce 1977, což pravděpodobně souviselo s pracemi na zvyšování strategických zásob na tři léta.

Zásoby strategických materiálů se především přidělují závodům, na které se vztahuje klauzule národní bezpečnosti. Ta dovoluje ministerstvu obrany jejich převedení na válečnou výrobu na dobu, která nepřevyšuje 120 dní. Dále se materiál dodává do takových závodů a zařízení, které v době míru neplní válečnou ani mírovou výrobu. Výrobní zařízení je udržováno v pohotovosti pro případ zahájení výroby v co nejkratším čase. Průměrné roční náklady na údržbu jsou nízké a zpravidla nižší než 1 % pořizovací ceny nového výrobního zařízení.

Možnost raketových jaderných úderů si vynucuje úschovu důležitých zásob a rezerv v takových oblastech, které ochraňují tyto zásoby v maximální možné míře. Byly např. vybudovány podzemní nádrže, jejichž schopnost je pojmut 7 milionů m³ rop. Zásoby jsou rozmístěny na 220 různých místech USA.

Změny v zásobách strategických surovin je možné v dalším období očekávat. Ukazuje se, že např. prognózy o kovech budoucnosti — hliník, hořčík, titan, berylium — a tomu i odpovídající růst strategických zásob se úplně nepotvrdily. Současnost ukázala, že opodstatněné prognózy byly jen u hliníku, ale o výhledu do budoucnosti je možné říci, že zásoby porostou hodnotově v důsledku zařazování

ušlechtilých materiálů a dále i absolutně s dynamikou rozvoje zbrojní výroby a válečně ekonomickými přípravami.

Významným prvkem při vytváření zásob bude v USA i ta skutečnost, že dochází v celosvětovém měřítku ke krizi v zásobení světového trhu určitými komoditami, což je dáno jednak umělými zásahy (mórátoria na export tzv. strategických surovin), jednak faktory přirozenými (vyčerpání hlavních zdrojů daných kovů v přírodě). Vytváření strategických zásob je stále v této imperialistické zemi více závislé na dovozu. Např. závislost na importu se zvýšila v průběhu let 1950—1977 u hliníku z 55 % na 91 %, u zlata z 25 % na 60 %, u platiny a platinových kovů (iridium, rhodium aj.) ze 74 % na 92 %, u železných rud z 11 % na 33 % atd.

Nedostatek surovin povede k:

— tendenci růstu zásob kritických kom-

ponentů pro zbrojní výrobu jako prostředku zabezpečení imperialistické agrese,

— intenzivnějšímu vědeckotechnickému pokroku a hledání nových materiálů.

Celé poválečné období je charakterizováno ve Spojených státech amerických změnami ve vytváření strategických zásob. Sedmdesátá léta potvrzují válečný kurs představitelů USA. Rostou zásoby strategických materiálů, zvětšil se průmyslový fond a rostou zásoby ve zbrojní výrobě v podobě polotovarů a hotových výrobků. Aby se naplnily jednotlivé oblasti při zabezpečení surovinami, vede to představitele vojenskoprůmyslového komplexu ke snaze použít vojenských prostředků k zabezpečení výše uvedených oblastí. Projevem ve vojenské oblasti je pak vytváření sil rychlého nasazení s cílem především zabezpečit zdroje surovin, které ohrožují válečnickou politiku USA.

SMĚRNICE O CIVILNÍ OBRANĚ ČSSR

Generálmajor Ing. Pavel Fíguš

Dnem 1. ledna 1983 vstoupily v platnost nové „Směrnice o Civilní obraně ČSSR“. Pro další zdokonalování Civilní obrany ČSSR (dále jen CO ČSSR) je to důležitý dokument, protože předešlé „Směrnice o CO ČSR“ již v mnohých ustanoveních zastaraly. Od roku 1958 se velmi mnoho změnilo jak ve vnitropolitické situaci, státoprávním uspořádání ČSSR, tak i v rozvoji samotné Civilní obrany ČSSR, jakož i civilních obran států socialistického společenství. I když základní principy „Směrnic“ zůstaly v platnosti, nové vztahové otázky, nové úkoly CO a změna v řízení CO vyžadovaly, abychom podstatně doplnili a upravili zásady řízení CO, které by měly odpovídat současným podmínkám a potřebám další perspektivy.

Tomu odpovídají nové „Směrnice“, které vycházejí ze základního principu vedoucí úlohy KSČ, jednoty budování a obrany socialismu, jednoty lidu a ozbrojených sil ČSSR i z potřeb centralismu a internacionálního charakteru obrany.

Při formulování zásad řízení CO ČSSR jsme vycházeli ze všeobecných principů řízení státu, základních zákonných ustanovení o obraně, jakož i z dlouhodobých zkušeností při řízení a organizování CO v SSSR a v ostatních členských státech Varšavské smlouvy.

Posláním CO, jako součásti obrany Československé socialistické republiky, je zabezpečení ochrany a obrany obyvatelstva před následky napadení nepřítele, vytvoření podmínek pro plynulý chod hospodářského života při napadení nepřítele a odstraňování následků tohoto napadení.

Proto „Směrnice“ stanoví, že plnění opatření CO patří do náplně činnosti všech orgánů státní správy hospodářských orgánů a organizací, jakož i společenských organizací Národní fronty ČSSR. Současně stanoví, že příprava Civilní obrany k plnění úkolů za branné pohotovosti státu se realizuje již v míru a za účasti všeho obyvatelstva.

Na základě tohoto poslání jsou ve „Směrnicích“ stanoveny úkoly, které se v CO plní jednak v době míru a jednak v době branné pohotovosti státu. Toto rozdělení úkolů umožňuje cílevědomě řídit činnost všech orgánů i samotnou přípravu obyvatelstva.

Opatření CO realizovaná v době míru jsou zaměřena hlavně na přípravu a seznamování obyvatelstva se způsoby ochrany před soudobými prostředky napadení nepřítele, na zabezpečení včasného varování a vyzkoušení obyvatelstva o nebezpečí napadení nepřítele a jeho možných následcích, na přípravu ukrytí oby-

vatelstva a na přípravu evakuace, na realizaci opatření ke zvýšení odolnosti národního hospodářství k zabezpečení jeho činnosti za branné pohotovosti státu, na vytvoření a přípravu sil civilní obrany a na organizování vzájemné spolupráce a pomoci obyvatelstvu v pohraničních oblastech sousedních států socialistického společenství při napadení nepříteli.

Hlavními úkoly za branné pohotovosti státu jsou zejména záchranné práce a provádění likvidační práce (ZPLP), poskytování pomoci obyvatelstvu postiženému napadením nepříteli, včetně příslušného materiálního a technického zabezpečení, jakož i poskytování pomoci vojsku v prostorech napadení nepříteli v součinnosti s územními vojenskými orgány.

Realizace těchto základních úkolů vyžaduje nové přístupy k jejich řešení a nové obsahové zaměření součinnosti orgánů ČSLA a ministerstva vnitra s orgány civilní obrany.

Nekladu si za cíl v tomto pojednání rozebrat tyto „nové“ problémy, ale chci na ně jen krátce poukázat.

Při plnění úkolů přípravy obyvatelstva, včasného varování a vyzoomnění, jakož i jeho ukrytí, budování ochranných staveb a evakuaci vzniká potřeba daleko užší součinnosti s místními vojenskými správami a s orgány MNO, které obhospodařují výrobní, opravárenské a jiné zařízení na teritoriu ČSSR v krajích a okresech.

Zvyšování odolnosti národního hospodářství k zabezpečení jeho činnosti za branné pohotovosti státu vyžaduje nový přístup k hodnocení potřeby nejen z hlediska příslušných centrálních státních orgánů, ale i příslušných orgánů MNO a MV, včetně některých vědeckých pracovišť ČSLA (VAAZ, VPA aj.).

Podobně i příprava sil CO a jejich nasazení k záchranným a prvořadým likvidačním pracím ve prospěch obyvatelstva a ve prospěch vojsk na teritoriu vyžaduje nové přístupy jak od orgánů CO, tak i od vojenských teritoriálních orgánů.

Tyto myšlenky potvrzují, že je třeba, aby nové „Směrnice o CO“, které stanovují úkoly v souladu s posláním CO, se staly vodítkem činnosti „všech orgánů státní správy, hospodářských orgánů a organizací“ tak, jak je uvádí článek 2 nových „Směrnic“.

V souladu s posláním a úkoly CO stanovují „Směrnice“ i rozsah a povahu opatření CO. Podstata je v tom, že opatření civilní obrany probíhají na celém území ČSSR, především v městech, městech a na objektech národního hospo-

dářství, které mají význam pro obranu ČSSR a v prostorech pod vodními díly.

Další částí nové „Směrnice“ konkretizují zásady řízení Civilní obrany, které odpovídají zákonným ustanovením, jež zůstávají v současné době v platnosti.

Především se jednoznačně stanoví, že „řízení přípravy obyvatelstva a národního hospodářství k civilní obraně probíhá pod přímým vedením KSČ“. V souladu s tím „Směrnice“ vymezují místo a úlohu při řízení CO radám obrany všech stupňů, federálním a republikovým ústředním orgánům státní správy a národním výborům.

Centralizované řízení Civilní obrany zabezpečují nové „Směrnice“ svým ustanovením v článku 14, který uvádí, že Civilní obranu řídí ve výlučné působnosti federální orgány. V souvislosti s tím článek 17 vymezuje místo MNO jako federálního ústředního orgánu státní správy pro řízení Civilní obrany. V návaznosti na to článek 18 uvádí, že „Řízení Civilní obrany ČSSR přísluší ministrovi národní obrany ČSSR“ a článek 19 uvádí, že „Bezprostřední odborně metodické řízení a přípravu v Civilní obraně na celém území uskutečňuje zástupce ministra národní obrany — náčelník CO ČSSR...“. Další část kapitoly uvádí, že řízení Civilní obrany v ČR a SSR přísluší náčelníkům CO ČR a SSR — místopředsedům vlád ČR a SSR.

Směrnice také uvádějí, že ministři, vedoucí ústředních orgánů, ředitelé (vedoucí) jim podřízených organizací jsou náčelníky Civilní obrany v rozsahu své působnosti. V rozsahu působnosti národních výborů jsou náčelníky CO jejich předsedové. Obdobně v podnicích, družstvech, úřadech, školách a jiných zařízeních jsou ředitelé, vedoucí nebo předsedové současně náčelníky CO a odpovídají za civilní obranu objektu, podniku, školy, závodu apod. K plnění úkolů organizují na objektech štáby CO, jednotky a zařízení CO z řad pracovníků organizace podle vzorových tabulek schválených štábem CO ČSSR.

Tímto způsobem „Směrnice“ jednoznačně určily orgány odpovědné za řízení CO na všech stupních.

Zvláštní kapitolu věnují „Směrnice“ vojenským štábům CO. Určují jejich místo i úlohu a vzájemné vztahy. Článek 29 uvádí, že „Štáby CO ČSSR, ČR, SSR, krajů, hlavních měst, okresů, určených míst a obvodů (v hlavních městech) jsou vojenskými orgány“, a článek 30 uvádí, že „Štáby CO uskutečňují řízení podle pokynů a v mezích pravomoci příslušného náčelníka CO a podle směrnic a nařízení štábů CO vyššího stupně. Přitom náčel-

níci štábů CO jsou rovněž podřízeni náčelníkům štábů vyššího stupně a náčelníci štábů CO republik zástupci ministra národní obrany ČSSR — náčelníkovi Civilní obrany ČSSR“.

Tyto dva články mají velký význam pro ujasnění a sjednocení řízení CO v ČSSR. Je tedy jasné, že vojenské štáby CO nejsou štáby národních výborů, jak se to někdy mylně vysvětluje, ale jsou to územní vojenské štáby (okresní, krajské) a nepodléhají národním výborům jako orgány státní správy, ale jsou orgány pro řízení příprav k Civilní obraně v příslušných územních obvodech národních výborů. Např.: štáb CO Jihomoravského kraje a ne štáb CO Jihomoravského národního výboru.

Nové „Směrnice“ dále upřesňují způsob tvorby jednotek a služeb CO, jejich organizaci, přípravu a předurčení. Současně určují, který hospodářský nebo státní orgán jaké jednotky služeb CO organizuje a připravuje.

V Civilní obraně organizujeme zejména tyto služby: zdravotnickou, zemědělskou, zásobovací, vodotechnickou, ochrany veřejného pořádku a bezpečnosti, stavebně technickou, požární, komunální, energetickou a plynárenskou.

Hlavní předurčení jednotek služeb CO spočívá v tom, aby byly připraveny k vykonání speciálních záchranných a provádkových likvidačních prací a k vytvoření podmínek pro činnost národního hospodářství za branné pohotovosti státu.

V době míru mohou být jednotky služeb CO podle rozhodnutí náčelníků civilní obrany nasazeny i k likvidaci následků živelních pohrom, přírodních katastrof, velkých lesních požárů, velkých provozních havárií apod.

Vedle všeobecných zásad řízení CO ČSSR, nové „Směrnice“ ve své zvláštní části uvádějí hlavní úkoly rozhodujícím orgánům a funkcionářům. Svoje povinnosti a hlavní úkoly tu mají — zástupce ministra národní obrany — náčelník Civilní obrany ČSSR, náčelníci CO republik, velitelé vojenských okruhů, územní náčelníci CO a diferencovaně i ústřední orgány státní správy federace a republik.

V závěrečné části nové „Směrnice“ upřesňují materiální, technické a finanční zabezpečení CO v souladu s novými podmínkami po převodu CO ČSSR do působnosti ministerstva národní obrany ČSSR.

INFORMACE O VOJENSKOVĚDECKÉ KONFERENCI VAAZ

Ve dnech 14. a 15. června 1983 proběhla ve VAAZ v Brně vojenskovoědecká konference na téma: „Obrana motostřelecké divize v horském a zalesněném terénu.“ [na základě rozkazu ministra národní obrany pro výcvikový rok 1982 až 1983].

Bezprostředním důvodem k uspořádání konference byly nedostatky, které se projevíly v organizaci, plánování a vedení obrany v horském, zalesněném terénu u některých velitelů a štábů na taktickém i operačním stupni při cvičení Dukla-82. Byly to zejména tyto nedostatky:

- obrana v operačním i taktickém měřítku byla organizována bez výrazného soustředění sil a prostředků na pravděpodobných směrech úderu nepřítel, Šašlonovic a l'neárně,

- na tankodostupných směrech a v průchodných úsecích terénu nebyla vytvořena dostatečná hloubka obrany,

- druhé sledy a zálohy na těchto směrech byly slabé a nemohly ovlivňovat průběh bojové činnosti.

Příčinou těchto i některých dalších nedostatků bylo, že velitelé a štáby nevěnovali potřebnou pozornost hodnocení horského zalesněného terénu a nedoceňili jeho určující vlivy jak na způsoby vedení nepřátelského útoku, tak na organizaci a vedení obrany na široké frontě a na jednotlivých, navzájem často izolovaných směrech.

Cílem konference bylo:

1. Na základě poznatků ze cvičení Dukla-82 rozpracovat a objasnit zvláštnosti organizace a vedení obranného boje a operace v horském zalesněném terénu.

2. Teoretické závěry k rozhodujícím otázkám konference aplikovat a prověřit na praktickém příkladu řešení obrany motostřelecké divize v horském zalesněném terénu.

3. Širokým posouzením a aktivním obohacením připravených podkladových materiálů ujednotit názory na rozhodující otázky tématu konference a tím přispět praxi vojsk a štábů i zkvalitnění obsahu výchovně vzdělávacího procesu na vysokých vojenských školách.

Konferenci předcházela dlouhodobá, obsahově i metodicky promyšlená příprava podkladových materiálů. Na jejich zpracování se podíleli osobně náčelníci operačně taktických kateder a vybraní příslušníci vědeckopedagogického sboru. Jejich práci řídil náčelník vojenské akademie Antonína Zápotockého a jeho zástupce pro vědeckou činnost.

K teoretické části konference byly zpracovány nejdříve téze a pak úplná teo-

Plukovník Ing. Jan Štefka, CSc.

retická studie. Osnova obou materiálů byla předem posuzována. Obdobně se staly předmětem jednání i jednotlivé kapitoly (části) též i teoretické studie, která v konečném znění obsahovala 198 stran textu a 15 příloh.

Konference v prvním dnu se zabývala teoretickými problémy obsaženými v teoretické studii. Po zahájení konference náčelníkem VAAZ vystoupil s hlavním referátem vedoucí delegace MNO generálporučík Ing. Juraj Lalo. Po jeho obsažném vystoupení přednesli náčelníci operačně taktických kateder hlavní závěry jednotlivých částí teoretické studie. Po nich vystoupili v diskusi další členové delegace MNO a hosté.

Zvláštní pozornost upoutalo vystoupení generálporučíka Ing. Miroslava Pelouška, který se kromě otázek bojového použití RVD zabýval otázkami spojenými s použitím průzkumných palebných kompletů nepřítel (Assault Breaker a Sotas) a možnostmi jejich ničení vlastními prostředky podle poznatků ze cvičení „Sofuz-83“. Generálmajor Ing. Jiří Brychta rozvedl význam pečlivého hodnocení terénu při přípravě rozhodnutí a nutnost respektování jeho specifických rysů pro její budování obrany. Ocenil velmi kladně citlivý přístup autorů praktického příkladu k využití terénu při uspořádání obrany v operačním i taktickém měřítku.

Vystoupení dalších členů delegace MNO a hostů jednak potvrzovala názory a závěry uvedené v teoretické studii, jednak je rozšiřovala o další nové poznatky.

Účastníci konference měli možnost seznámit se i s nově připravovanými soupravami reliéfních (plastických) map velkého měřítka (1:50 000 a 1:25 000) vybraných prostorů, které vydá topografické oddělení GŠ/OS. Tyto mapy jistě přispějí ke zkvalitnění hodnocení terénu a organizace součinnosti na taktickém i operačním stupni.

V závěru prvního dne objasnil generálmajor Ing. Václav Roučka výchozí operačně taktickou situaci a zámýsl stran (s využitím mapy průchodnosti terénu). Tím byli účastníci konference orientováni na řešení praktických otázek organizace a vedení obranného boje motostřeleckou divizí v horském zalesněném terénu.

Praktický příklad organizace obrany mší v horském zalesněném terénu vycházel z operační situace vojsk 5. armády, jak ji znají účastníci loňského cvičení „Dukla-82“. Pro obranu mší vybrali autoři praktického příkladu prostor po-

hoří Jesenky, které odpovídají terénním podmínkám naší státní hranice s NSR.

Cvičící mšd se bránila v prvním sledu (v hlavním pásmu obrany za státní hranicí) armády, v pravé části jejího obranného pásma vymezeného rozhraním s pravým sousedem: Strzelce Opolskie, Biala, Kralický Sněžník, Pardubice, a s levým sousedem Hlavnice (11 km z. Opava), trig. 890,2 Slunečná, trig. 660,0 Vys. Roudná, mimo Litovel. Přední okraj byl podle terénu zvolen ve vzdálenosti od dvou, čtyř a v některých případech až šesti kilometrů od státní hranice, kterou v obranném pásmu divize střežilo devět rot Pohraniční s. ráže, jejichž opěrné body vytvářely předsunuté postavení. Přední okraj probíhal na čáře M. Vrbno, Branná, Loučná n. Dsnou, Sobotín, Rudoltice, Mladonov, Mirošín, Ruda, Karlov, Chabíčov (3 km s. Sternberk).

Úkolem mšd s posilovými prostředky a přidělenými rotami PS bylo zaujmout, vybudovat a s využitím stálých obranných objektů polní obrany bránit hlavní pásmo obrany Kladské sedlo, Písečná (7 km sv. Jeseník), Hlavnice, trig. 660,0 Vys. Roudná o třech postaveních, s předním okrajem na uvedené čáře.

Hlavní úsilí obrany soustředit do prostoru Mladšov, Bruntál, Leskovec nad Moravicí, Huzová a zabránit proniknutí hlavních sil 7. as (A) na směru Mohelnice, Hor. Benešov. Části sil zabránit proniknutí nepřítel na směru Hanušovice, Jeseník a na směru Šumperk, Jeseník.

Ke zničení vklínivšího se nepřítel připravit protizteč druhým sledem divize na směru Dol. Moravice, Huzová a na směru trig. 579,3 Červený vrch, Stříbrné Hory.

Výčlenit potřebné zálohy a prostředky PVO ke zničení nepřátelských výsadků, aeromobilních jednotek a diverzní průzkumných skupin s důrazem na prostory Ramzovské a Červenohorské sedlo, Žďárský potok, s. Rudná, sz. Bruntál a Leskovec nad Moravicí.

Zabránit dalšímu pronikání nepřítel do hloubky a do stran a udržení čáry St. Ves, M. Šňáhle, Valšov n. Moravicí vytvořit podmínky k vedení protitúderu 14. td na směru Bruntál, Olomouc.

To jsou hlavní údaje o úkolu cvičící divize, jak je formuloval v bojovém nařízení velitel 5. armády.

Obranné pásmo cvičící divize bylo 55 km široké. Jeho hloubka na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítel byla 30 km a na dalších směrech do 20–25 km. Šířka vyslovené horského a zalesněného terénu v severní a střední části obranného pásma divize byla 41 km a zahr-

novala nejméně průchodné a pro obranu výhodné části Hrubého Jeseníku. Zbývající 14 km šířky obranného pásma byl terén rovněž méně vhodný pro hromadné použití tanků a bojových vozidel (OT).

MsD bránila tři směry, z toho jeden hlavní. Podle vyhodnocení terénu a předpokládaného zámýslu nepřítele byla uspořádána i bojová sestava. Do prvního sledu byly vyčleněny tři pluky bez jednoho motostřeleckého praporu a části tankového praporu. Do druhého sledu byl vyčleněn tankový pluk a kromě toho i silná vševojsková záloha.

K obraně na směru hlavního úderu nepřítele byl tedy k dispozici provsedlový pluk vyzbrojený bojovými vozidly pěchoty (šířka obranného úseku 14 km) a druhosledový tankový pluk a vševojsková záloha velitele divize. Tankovému pluku a vševojskové záloze byly dány i úkoly k ničení nepřátelských výsadek.

Zbývající dva ze tří uvedených směrů možného útoku nepřítele bránil jeden motostřelecký pluk (šířka obranného úseku 23 km), přičemž na obraně směru Šumperk, Jeseník se podílel další msp (o šířce obranného úseku 18 km, z něhož byl jeden msp a část trp vyčleněna do vševojskové zálohy velitele divize).

Kromě jaderného a komplexního palebného ničení byla v praktickém příkladu věnována pozornost boji s nepřátelskými výsadek, obcházecími odřady, zajištění mezer, boků a styků jednotek a útvarů.

Hlavní teoretická poučka, zásady a nové poznatky byly účastníkem konference demonstrovány na praktickém příkladu v procesu přijetí rozhodnutí velitele msd. Určení příslušníci VAAZ (náčelníci kateder) vystupovali v roli příslušných funkcionářů velitelství a štábu divize. Ve svých návrzích zdůrazňovali podstatné obsahové otázky o způsobech použití sil a prostředků při obraně divize v horském zalesněném terénu.

K přiblížení představy o terénu v prostoru praktického příkladu byla ve spolupráci s topografickým oddělením GŠ a s vojenským topografickým ústavem v Dobrušce připravena řada názorných pomůcek, jako např. panoramatické snímky terénu na cvičné státní hranici, letecké diafilmy a stereosnímky vybraných prostorů obrany, fotoschémata velkého měřítko (1:10 000 a 1:20 000), na nichž bylo ukázáno členění obrany v obranných úsecích pluků a v typických obranných rájonech a opěrných bodech (včetně rozmištění jednotlivých palebných prostředků a jejich palebných sektorů).

Po vystoupení každého funkcionáře následovala k obsahu i metodě jeho vy-

stoupení bohatá diskuse. Zejména se diskutovalo o významu a roli ujasnění úkolu v procesu přijetí rozhodnutí, o komplexním palebném ničení nepřítele v horách, o vlivech horského terénu na účinky palby, o ničivých faktorech jaderných a chemických zbraní v horách, o boji s nepřátelskými vrtulníky, o použití frontového a vojskového letectva, o problémech technického, výzbrojního, materiálního a týlového zabezpečení vojsk v horách a dalších otázkách.

Široká diskuse proběhla k použití tankového pluku v obraně (tanků vůbec). Diskutující poukazovali na to, že tanky (zejména moderní) s vysoce účinnými a přesnými zbraněmi jsou jedním z nejdůležitějších protitankových prostředků. Byla ukázána možnost použití tankového pluku v prvním sledu divize na směru hlavního úderu nepřítele i v méně příznivých terénních podmínkách. Někteří poukazovali na to, že poučku o použití tanků v prvním sledu v obraně můžeme aplikovat v odpovídajících podmínkách situace. Bude tomu zpravidla při přechodu divize do obrany v průběhu útoku, při spěšném zaujetí obrany v dotyku s nepřítelem a v terénu, který umožňuje hromadné použití tanků apod.

K boji s nepřátelskými výsadek. Horský a zalesněný terén, v němž mezi jednotlivými obrannými rájony a opěrnými body mohou být i značné mezery, dovozuje skrytý průlet nepřátelských vrtulníkových výsadek. Proto bude vhodné rozmístit část prostředků PVO pluků a divize na směry možného průletu nepřátelských vrtulníků, popř. v blízkosti pravděpodobných prostorů vysazení. Analogické požadavky vyplývají i na organizaci radiotechnického průzkumu a pozorování, na vyčlenění motostřeleckých jednotek k obraně v prostorech nejpravděpodobnějšího vysazení nepřítele. V této souvislosti vyplynul i požadavek vysoké manévrovací schopnosti a pohyblivosti našich záloh, zejména pomocí vrtulníků.

Z průběhu konference můžeme shrnout tyto hlavní závěry:

Nepřátelské napadení na začátku války můžeme odrazit různými formami, v závislosti na poměru sil. Mohou to být vstřícné údery na nepřítele při rovném nebo výhodnějším poměru sil, ale také úporná obrana na připravených čarách většinou sil armády s následujícími mohutnými protiúderů vojsk přísunutých z hloubky.

Do obrany k odrazení protiúderů silných nepřátelských záloh v průběhu útočné operace může rovněž přejít vševojsková armáda částí sil nebo všemi silami.

V závislosti na prostoru a době vedení takového protiúderu, mohou do obrany v horském a zalesněném terénu přecházet jen některé vševojskové svazky a jejich útvary. Nepřátelské napadení nebo protiúder bude nutné odrazet úpornou, aktivní a hluboce členěnou obranou, schopnou ničit i ve složitých terénních podmínkách všechny zbraně a prostředky nepřítel. Zvláštní pozornost musíme věnovat maskování vozidel a bojové techniky v prostorech rozmístění proti vzdušnému radiolokačnímu průzkumu systémů Assault Breaker a Sotas a aktivnímu ničení průzkumných palebných prvků těchto kompletů.

V horském zalesněném terénu obranu organizujeme na široké frontě, po jednotlivých směrech a do odpovídající hloubky. Základ obrany tvoří samostatné uzly obrany a opěrné body, které jsou ve vzájemném palebném styku. Obrana v horách se vyznačuje decentralizací sil a prostředků, nesmí být šablonovitá a liniární. To klade vysoké nároky na velení vojskům, jejich vzájemnou součinnost, samostatnost, aktivitu a iniciativu. Divize bude bránit zpravidla dva až tři směry, z nichž jeden bude hlavní. Pluk bude bránit obvykle jeden až dva směry.

Hlavní úsilí soustředíme k obraně tankodostupných směrů, širokých údolí, náhorních planin, průsmyků, soutěsek, dominantních výšin, komunikačních uzlů a dalších důležitých objektů. Na tankodostupných směrech zřizujeme samostatné opěrné body rot a čet. Mezery mezi nimi se zabezpečují pozorováním, hlídkováním, zátarasy, palbou a údery letectva a vrtulníků. V širokém měřítku se bude používat léček všeho druhu (tankových, bojových vozidel, vrtulníků), zátarasů, hlídkování a pozorování, zvláště v mezerách a na bocích a styku jednotek a útvarů. Jejich zajištění musíme v horách věnovat hlavní a mimořádnou pozornost.

Na každém tankodostupném směru se organizují protitankové zálohy a pohyblivé odřady zátarasovací. Protizteče a protiúder se připravují podél komunikací, údolními, podél potoků a řek, často i malými silami a s překvapením.

Pro organizaci obrany útvarů a svazků v horském zalesněném terénu má mimořádný význam hodnocení terénu. K optimálnímu využití jeho přirozených a ochranných vlastností, pro manévr a k zabránění manévru nepříteli je výhodné využít i místního obyvatelstva a průvodců. Síla obrany zde spočívá v tom, do jaké míry velitelé a štáby dovedou vyhodnotit vliv terénu ke správné organizaci obrany a vojska využít jeho předností a eli-

minovat případné nevýhody. Správné vyhodnocení rozhodujícím způsobem ovlivňuje volbu bojové sestavy i organizaci palebného systému.

Palby (zejména protitankové, ale i z ručních zbraní a nepřímá střelba) musíme organizovat tak, aby všude tam, kde může nepřítel útočit i pěšky, nebylo hluchých prostorů. Proto je nutné palebný systém organizovat na přístupech, před předním okrajem obrany i v její hloubce komplexně, palbou zabezpečit boky a styky jednotek a palebné prostředky rozmísťovat jak na přivrácených, tak i na odvrácených svazích.

V horách je výhodné a snadnější organizovat palebné pytle a vytvářet několikokavrtvové, boční, křížové a zákeřné palby. Jaderné údery je vhodné vést na nepřítel z přivrácených svazích a na jeho proudy v údolích a v soutěskách. V horách má zvláštní význam manévr palbou i zátarasy, včetně minování na dálku.

K palebným úderům na nepřítel na přivrácených svazích, do údolí, soutěsek a do mezer mezi opěrnými body je zvlášť výhodné použít houfnic, minometů a bojových vrtulníků. V hloubce obrany je nutné, kromě jiného, připravit palby do prostorů, kde může nepřítel vysadit výsadky, a na směry, kde se mohou objevit obcházezí odřady.

Pro uskupení dělostřelectva je charakteristická decentralizace. Můžeme organizovat i divizní dělostřeleckou skupinu. Do obranného pásma divize může působit i ADS (ARMS).

Zvláštní pozornost věnujeme boji s nepřátelskými vrtulníky, vzdušnými výsadky a se vzdušným nepřitelem vůbec. Po linii PVO musíme zvlášť pečlivě přehodnocovat možnosti vzdušného nepřítel a zvláště terénu pro použití prostředků PVO k obraně objektů.

V bojovém použití letectva je nezbytné plně využít především vysoké mobility jeho úderné síly k rychlé reakci na činnost nepřítel a přepravních možností vrtulníků v podmínkách omezené komunikační sítě. Mimořádnou pozornost musíme věnovat organizaci těsné součinnosti letectva s vojsky divize, včetně prostředků PVO. Jednotlivé otázky součinnosti budeme na jednotlivých směrech řešit i na stupni pluk (prapor).

Při organizaci bojové činnosti letectva musíme brát v úvahu, že v horském zalesněném terénu je řídkší letištní síť a proměnlivé počasí.

Ucelený soubor poznatků z konference VAAZ je uveden ve Sborníku VAAZ, který vyšel v roce 1983.

OBSAH ROČNÍKU 1983

	VM číslo	Strana
Generálporučík Ing. Jozef Hrebík		
K hlavním úkolům řídicí a organizační práce velitelů a štábů	1	3
Plukovník Ing. František Knotek		
Problémy stálého zvyšování kvality výcviku a výchovy vojsk	5	3
Podplukovník PhDr. Stanislav Hančil		
Vedoucí úloha strany — základní princip výstavby soudobé ČSLA	8	3
Plukovník Ing. Miroslav Nedvěd, CSc.		
Realizace závěrů XVI. sjezdu KSC ve Výzkumném ústavu GŠ ČSLA	3	8
Kapitán Vratislav Eliáš		
Za důslednou realizaci III. sjezdu SSM	6	3
Plukovník doc. PhDr. Vladislav Rybecký, CSc.		
plukovník doc. PhDr. Oldřich Mahler, CSc.		
Mírová alternativa jaderné katastrofě	3	3
Plukovník doc. PhDr. Vladislav Rybecký, CSc.		
Československo-sovětské spojení a přátelství	9	9
Generálmajor doc. Ing. Jaromír Jašek, CSc.		
K některým otázkám socialistické vojenské strategie	4	11
Generálmajor doc. Ing. Jaromír Jašek, CSc.		
K některým otázkám vojenské doktriny	1	9
Podplukovník PhDr. Antonín Stojan, CSc.		
Vojenská činnost a její předpokládané proměny	5	8
Plukovník PhDr. Václav Voříšek, CSc.		
plukovník PhDr. Jiří Zajíček, CSc.		
Socialistický internacionalismus jako faktor obranné síly členských států Varšavské smlouvy	4	3
Plukovník PhDr. Vladimír Svíták, CSc.		
Vlastenectví a internacionalismus v procesu výchovy obrátce socialistické vlasti	7	3
Plukovník doc. PhDr. Bohumil Hnízdo		
Mravní výchova vojáků spojených ozbrojených sil	10	3
Podplukovník PhDr. Jan Kovaříček, CSc.		
K některým teoreticko-metodologickým otázkám marxisticko-leninského pojetí základního zákona války	6	9
Plukovník doc. PhDr. Bohumil Hnízdo, CSc.		
Marxisticko-leninské pojetí objektu a subjektu ozbrojeného zápasu	4	17
Plukovník doc. PhDr. Bohumil Hnízdo, CSc.		
Úloha objektivních podmínek a subjektivního činitele ve válce, v ozbrojeném zápase	5	17
Plukovník RSDr. Jan Poláček, CSc.		
Dialektika obecného a jedinečného ve vojenství	8	7
Plukovník RSDr. Jan Poláček, CSc.		
Filozoficko-vojenský odkaz Karla Marxe	2	3
Plukovník doc. PhDr. Adolf Grätzer, CSc.		
Místo sociologické analýzy v poznávací činnosti strany	5	13

	VM číslo	Strana
Plukovník doc. PhDr. Adolf Grätzer, CSc.		
K některým metodologickým otázkám získávání vědeckých poznatků prognostického charakteru	10	15
Major RSDr. Ján Buzalka, CSc.		
Kolektiv důstojníků pluku a niektoré pedagogicko-psychologické otázky jeho smerovania	6	18
Major PhDr. František Knobloch		
Družné úsilí velitele a stranické organizace při upevňování kázně	6	13
Podplukovník PhDr. Luděk Kazda		
Požadavky na psychologickou odolnost operátorů — vojáků z povolání	10	10
Aktuální úkoly vojskovědecké práce	9	3
Doc. Ing. Emil Labuda, CSc.		
plukovník Ing. Mikuláš Rybář, CSc.		
Kvalita a efektivnost — velmi aktuální požadavka na vědeckovyskumnou činnost	10	19
Plukovník Ing. Jan Svoboda		
Integrované využívání vědních oborů — krok k vyšší kvalitě ve vojenství	7	9
Plukovník Ing. Ladislav Klíma, CSc.		
Metody zvyšování kvalifikace a ověřování tvůrčí způsobilosti vědeckých pracovníků v ČSLA	4	23
Kapitán PhDr. Oldřich Čechák		
K teoretickým východiskům vojenskoeconomického prognózování	8	14
Plukovník PhDr. Emil Barkol, CSc.		
Vedeckotechnický rozvoj a SPP v ČSLA	1	16
Plukovník Ing. Miloslav Buzek		
Úloha SPP při zabezpečování bojové pohotovosti ČSLA	7	15
Generálmajor PhDr. Stanislav Weinlich, CSc.		
Stranickopolitická práce ve střetném sražení	2	9
Plukovník PhDr. Emil Barkol, CSc.		
SPP při organizování a vedení obrany v horskom a zalesnenom teréne	3	13

VOJENSKÉ UMĚNÍ

Generálporučík Ing. Vasil Pavlič		
K úkolům výcvikového roku 1983—1984	10	23
Generálmajor doc. Ing. Jaromír Jašek, CSc.		
Strategická operace na kontinentálním válčišti	5	21
Generálmajor Ing. Václav Roučka		
Zvláštnosti útočné operace vedené vojsky spojeneckého složení	6	23
Major Ing. Štefan Hamarčák		
K tendencím rozvoje bojové a operační činnosti	8	27
Plukovník Ing. Jan Štefka, CSc.		
K novým pohledům na organizaci a vedení boje	1	21
Major Ing. František Valach		
Manévr palbou a pohybem v operaci	1	27
Plukovník Ing. Miroslav Škop		
K hodnocení bojeschopnosti svazků a útvarů	6	44
Generálmajor doc. Ing. Jaromír Jašek, CSc.		
Střetné sražení	2	13
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
K bojové sestavě divize ve střetném boji	2	23
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Hron, CSc.		
Vzdušné výsadky ve střetném sražení	2	30
Plukovník Ing. Josef Višnička		
Pronásledování nepřítele silami msd	7	26
Plukovník Ing. Vladimír Tesař		
Násilný přechod vodní překážky z chodu	7	21

Plukovník doc. Ing. Lubomír Freyburg, CSc. podplukovník Ing. Zdeněk Rezáč		
K přesunům armády na velké vzdálenosti Generálmajor Ing. Zdeněk Jašek	5	31
Poznanky z přesunů na velké vzdálenosti Podplukovník Ing. Anton Výboň	5	38
Možné způsoby vedení bojové činnosti OMS Major Ing. Petr Němec	8	19
Tanková divize jako OMS armády Podplukovník Ing. Anton Výboň	1	34
K použití přepadových odřadů Plukovník doc. Ing. Přemek Vorlíček, CSc.	7	31
Obrana vševojskové armády v horském zalesněném terénu Generálmajor Ing. Ján Martinský	3	17
Obrana v pohraničnom pásme na začiatku vojny Plukovník doc. Ing. Jiří Křížek, CSc.	3	26
Obrana divize zaujímaná mimo dotyk s nepřítelem Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.	3	29
Organizace obranného boje divize v horách Generálporučík Ing. Vasil Pavlič	3	35
Velení vojskům v soudobých operacích Generálmajor Ing. Václav Roučka	9	15
Vliv automatizovaného systému velení na práci štábů Plukovník Ing. Michal Lokvenec, CSc.	10	30
K racionalizaci bojových dokumentů pro velení vojskům Major Ing. Josef Jedlička major Ing. Jiří Riesz	9	20
K automatizovanému hodnocení kontrolní činnosti Generálmajor doc. Ing. Jaromír Jašek, CSc.	7	41
K přípravě generálů a důstojníků Generálmajor Ing. Ján Martinský	6	28
K niektorým otázkam práce veliteľov a štábov v súčasných operáciach Plukovník Ing. Miloslav Kuchta a kolektiv	10	26
K řízení operačních cvičení Podplukovník Ing. František Kořístek, CSc.	4	34
Místo a úloha zámyslu v metodice práce velitele a štábu divize Podplukovník Ing. Pavel Pejřimovský	6	39
Zkušenosti ze společných vševojskových cvičení Major Ing. František Valach major Ing. Miroslav Viktorčík	7	37
Ještě k přípravě cvičení ve zkrácené lhůtě Kapitán Ing. Emanuel Přibáň	8	41
K součinnosti mezi pozemním vojskem a letectvem Plukovník Ing. Michal Lokvenec, CSc.	8	33
K ochraně vojsk proti jaderným zbraním Podplukovník Ing. Stanislav Potužník, CSc.	1	39
Ochrana svazků před neutronovými zbraněmi Plukovník Ing. Josef Makovec, CSc.	4	27
K odstranění následků napadení neutronovými zbraněmi na místa velení Plukovník Ing. Josef Makovec, CSc.	8	36
K použití OON při napadení VS neutronovými zbraněmi Plukovník doc. Ing. Miloš Štěpánek, CSc.	10	36
Zpravodajské zabezpečení operací Plukovník Ing. Miloslav Laštůvka	5	43
Potřeby vojskového průzkumu Plukovník Ing. Jiří Diviš	4	42
K řízení průzkumu	6	49

	VM číslo	Strana
Plukovník Ing. Josef Plevka		
Ochrana míst velení před nepřátelským průzkumem	9	26
Generálmajor Ing. Javel Fíguš		
Zvyšování úrovně připravenosti CO ČSSR	4	45
Plukovník Ing. Emil Sovák		
K bojové činnosti RVD za útoku v horském terénu	1	45
Plukovník doc. Ing. Jaromír Lank, CSc.		
Bojová činnost RVD ve střetném sražení	2	36
Podplukovník doc. Ing. František Bárta, CSc.		
Dělostřelecký průzkum ve střetném sražení	2	36
Plukovník doc. Ing. Milan Novotný, CSc.		
RVD armády v protipřípravě	8	45
Plukovník doc. Ing. Milan Novotný, CSc.		
RVD při násilném přechodu vodní překážky	7	47
Plukovník Ing. Emil Sovák		
RVD v obranné operaci v horském zalesněném terénu	3	42
Podplukovník Ing. Ivo Blažek		
K velení RVD	9	31
Podplukovník Ing. Karel Zatečka		
podplukovník Ing. Josef Michálek		
Racionalizace velení štábu RVD	10	41
Podplukovník doc. Ing. František Bárta, CSc.		
K řízení dělostřeleckého průzkumu	9	35
Generálmajor Ing. Otakar Vlach, CSs.		
Bojová činnost letectva ve střetném sražení	2	49
Plukovník Ing. František Flasar		
Bojová účinnost letectva v obranné operaci v horském zalesněném terénu	3	46
Plukovník Ing. František Suchý		
Letecká podpora operační manévrující skupiny	4	48
Plukovník Ing. Jozef Roth, CSc.		
Stíhací letectvo proti řízeným střelám s plochou dráhou letu	1	56
Plukovník Ing. Pavel Záhořík, CSc.		
Předpověď ztrát letectva a vojska PVO	7	50
Plukovník Ing. Evžen Holas, CSc.		
plukovník Ing. Ivan Šprunk		
Velení ze společných VS letectva a vojska PVO	9	40
Plukovník gšt. Ing. Andrej Sabol		
Níčení řízených střel s plochou dráhou letu prostředky PVO	1	50
Plukovník doc. Ing. Václav Lhotský, CSc.		
Řízené střely s plochou dráhou letu a balónové přehrady	1	62
Podplukovník Ing. Bohumil Hanuš		
Způsoby vedení boje SL PVOS	8	51
Plukovník Ing. Oldřich Janata		
K boji s nepřátelským technickým průzkumem v PVOS	4	53
Generálmajor Ing. Josef Střecha		
Velení silám a prostředkům protivzdušné obrany	10	45
Generálmajor Ing. Josef Střecha		
Vojenskovodecká konference PVOS	6	51
Generálmajor Ing. Ladislav Tomeček		
Níčení nepřátelských prostředků vzdušného napadení vojskem PVO frontu	6	58
Plukovník Ing. Vladimír Horák		
Protivzdušná obrana střetného sražení	2	54
Podplukovník Ing. Jiří Miškovský		
PVO vševojskových svazků	8	56
Podplukovník doc. Ing. Josef Popelka, CSc.		
PVO operačních záloh a druhých sledů frontu za přesunu	10	51

Podplukovník doc. Ing. Josef Popelka, CSc.		
PVO v obranné operaci v horském zalesněném terénu	3	52
Generálporučík Ing. Karol Seneší		
Plukovník Ing. Miroslav Křehout		
Velení vojsku PVO pozemního vojska	9	44
Plukovník Ing. Jiří Červenka		
Zenijní zabezpečení střetného sražení	2	59
Podplukovník Ing. Václav Výborný		
Zenijní zabezpečení přesunů	5	46
Plukovník Ing. Jan Batík, CSc.		
Plukovník Ing. Jaromír Kopeček, CSc.		
Zenijní zabezpečení přesunu armády na velké vzdálenosti	10	57
Plukovník Ing. Karel Liebl		
Zenijní zabezpečení obranné operace v horském zalesněném terénu	3	55
Plukovník doc. Ing. Josef Jebavý, CSc.		
Plukovník Ing. Jaromír Kopeček, CSc.		
K plánu zenijního zabezpečení operace	7	58
Plukovník doc. Ing. Josef Zalkovský, CSc.		
K pořadí prací v zenijním zabezpečení boje a operace	6	63
Plukovník Ing. Josef Němec, CSc.		
Zenijní zabezpečení míst velení	9	49
Plukovník doc. Ing. Miroslav Lakomý		
Chemické zabezpečení střetného sražení	2	63
Plukovník Ing. Milan Dorčák		
Chemické zabezpečení přesunů na velké vzdálenosti	5	52
Plukovník doc. Ing. Miloš Zeman, CSc.		
Chemické zabezpečení obranné operace v horském zalesněném terénu	3	61
Plukovník doc. Ing. Miroslav Lakomý		
Plukovník doc. Ing. Miloš Zeman, CSc.		
Chemické zabezpečení obrany msd v horském zalesněném terénu	6	66
Plukovník doc. Ing. Miloš Zeman, CSc.		
K plánování OPZH u svazku	7	63
Podplukovník Ing. Dušan Koníček, CSc.		
K radiačnímu a chemickému průzkumu v útočné operaci	10	63
Plukovník Ing. Ladislav Mašita		
K automatizaci velení chemickému vojsku	9	62
Podplukovník doc. Ing. Václav Daněk, CSc.		
Organizace spojení ve střetném sražení	2	68
Podplukovník doc. Ing. Václav Daněk, CSc.		
Spojení v obranné operaci v horském zalesněném terénu	3	67
Plukovník Ing. Zdeněk Lokajíček		
K rozvoji vnitřního spojení na místech velení	9	65
Plukovník Ing. Bedřich Ackermann		
Tankové a automobilní technické zabezpečení střetného sražení	2	71
Plukovník gšt. Ing. Michal Gondek		
Technické zabezpečení obranné operace v horském zalesněném terénu	3	70
Plukovník Ing. Jiří Říchl, CSc.		
K racionalizaci rozhodovacího procesu zástupce velitele pro výzbroj	9	68
Plukovník doc. Ing. Gustav Šafr, CSc.		
K modelování činnosti oprav tankové techniky	4	60
Plukovník Ing. Jiří Říha		
K týlovému zabezpečení vojsk	4	64
Plukovník Ing. Jaroslav Vykydal		
Týlové zabezpečení vojsk ve střetném sražení	2	75
Plukovník gšt. Ing. Jan Hevera, CSc.		
Týlové zabezpečení zasazení druhého sledu armády	5	57
Plukovník Ing. Miroslav Hladík		
Poriadková služba pri presunoch vojsk na veľké vzdialenosti	5	60

	VM číslo	Strana
Plukovník MUDr. Bohumil Bočkář		
Zdravotnické zabezpečení přesunů na velké vzdálenosti	5	64
Plukovník Ing. Otakar Dzurilla		
Proviantské zabezpečení přesunů na velké vzdálenosti	5	67
Plukovník doc. Ing. Emil Kočí, CSc.		
Týlové zabezpečení obranné operace v horském zalesněném terénu	3	57
Plukovník gšt. Ing. Jan Musil, CSc.		
K velení týlu	9	72
Plukovník Ing. Jaroslav Douda, CSc.		
nadporučík Ing. Jiří Foldyna		
Racionalizace štábních prací na TVS	10	67
Plukovník Ing. Zdeněk Topolánek		
plukovník Ing. Jaroslav Vykydal		
Ke cvičení „Dukla-82“	1	67
Plukovník Ing. Vladimír Marek, CSc.		
Ke zvyšování tempa obnovy železnic	8	62
Plukovník Ing. Jaroslav Kvapil		
Ke správné výživě vojáků	7	70

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Tendence ve vývoji útočného boje	4	73
Příprava dalších útočných operací	1	73
Příprava a vedení boje v noci	8	67
Základní tendence ve vývoji teorie a praxe útoku v horách	7	73
Útok na záměrně odcházejícího nepřítele	8	72
Manévr v útočných operacích	2	79
Manévr ve vševojskovém boji	2	84
Preskupení vojsk a úkoly jejich přípravy k přesunům	5	69
Zkušenosti z přepravné činnosti frontových a armádních rychlých skupin	6	72
Strategická obrana	3	81
Obnovení strategické fronty obrany	3	88
Manévr dělostřelectvem	6	78
Boj s nepřátelským dělostřelectvem	1	80
Některé otázky obchvatu nepřítele ze vzduchu	6	75
Zdokonalování odborné přípravy důstojnických kádří	4	80
Zdokonalování odborné přípravy důstojníků štábů	5	75
Ke zdokonalování metodického mistrovství sovětských důstojnických kádří	10	69
Metodika plánování a provedení rozehry bojové činnosti na cvičeních	7	79
Ke skupinovému operačnímu letu	10	74
Rízení tankového technického zabezpečení v operacích	9	75
Rízení procesu morálně politické a psychologické přípravy vojsk	9	81

INFORMACE

Podplukovník PhDr. Oldřich Nekula		
Zahraniční politika ČLR	8	83
Generálmajor Ing. Pavel Fíguš		
Směrnice o Civilní obraně ČSSR	10	84
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Hron, CSc.		
Bojové použití vrtulníkového výsadku (Vševojsk-51-28)	8	88
Plukovník Ing. Jan Štefka, CSc.		
Informace o vojenskovevdecké konferenci VAAZ	10	87
Major PhDr. Miroslav Krč		
podplukovník RSDr. Jiří Jurák		
NSR — páteř západoevropského militarismu	4	87

	VM číslo	Strana
Podplukovník Ing. Josef Dobrovolský		
Výpočet bojových možností mechanizované brigády bundeswehru	7	85
Podplukovník Ing. Stanislav Spiššák		
Automatizované systémy velení pozemního vojska armády USA	9	85
Plukovník PhDr. Ing. Miloš Hanel, CSc.		
podplukovník Ing. Miloš Veselka		
Současná vojenská politika a strategie Francie	1	87
Podplukovník Ing. Ján Ondrejko		
REB v bojové činnosti letectva	8	77
Major PhDr. Miroslav Krč		
Válečné ekonomické přípravy USA	10	79
Kapitán doc. PhDr. Jan Sešlovský, CSc.		
podplukovník Ing. Jaroslav Adamík, CSc.		
Válečné ekonomická teorie — součást globální strategie imperialismu	5	81
Major PhDr. Jiří Staníček, CSc.		
K matematizaci buržoazních válečných ekonomických teorií	9	84

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Богумил Гниздо, кандидат философских наук, доцент	
Нравственное воспитание солдат Объединенных Вооруженных Сил	3

Автор разбирает актуальные задачи нравственного воспитания армий государств – участников Варшавского Договора, исходящие из съездовых документов коммунистических и рабочих партий стран социалистического общества.

Подполковник Лудек Казда	
Требования возлагаемые на психологическую выносливость операторов	10

Автор рассматривает качественно новые явления, связанные с потребностью воспитания и подготовки человека – военнослужащего в среде автоматизированных систем. Он подчеркивает требования к высокой профессиональной и психологической нагрузке, а также к морально-политическим качествам.

Полковник Адольф Грецер, кандидат философских наук, доцент	
К некоторым методологическим вопросам изыскания научных сведений прогностического характера	15

Автор объясняет значение новых научных сведений в процессе решения перспективных целей строительства развитого социалистического общества и в условиях нашей армии. При этом он опирается о задачи, которые вытекают из руководящей роли партии, а также итогов бесармейского актива, направленного на разработку и реализацию ХУ съезда КПЧ.

Эмил Лабуда, кандидат военных наук, доцент полковник Микулаш Рыбар, кандидат военных наук	
Качество и эффективность – актуальные требования в военно-научной деятельности	19

Авторы, исходя из итогов восьмого пленума КПЧ, разбирают некоторые факторы, влияющие на качество и эффективность исследовательской работы. Они подчеркивают значение дальнейшего улучшения руководящей и организаторской работы, настойчивого и продуманного выполнения всех задач, связанных с повышением качества и эффективности исследовательской деятельности в пользу повышения боевой готовности и подготовленности ЧНА.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-лейтенант Васил Павлич	
К задачам учебного года 1983–1984	23

Автор статьи, исходя из итогов достигнутых войсками ЧНА в прошлом учебном году и военно-политической обстановки, разбирает некоторые из важнейших задач нового учебного года, особенно в области повышения боевой готовности, подготовки и ведения современных операций, комплексного огневого поражения противника, а также дальнейшее усовершенствование управления войсками.

Генерал-майор Ян Мартински	
К некоторым вопросам работы командующих и штабов в современных операциях	26

Автор статьи разбирает некоторые вопросы подготовки военных кадров, особенно работников штабов. Он обращает внимание на подготовку офицеров штабов к работе связанной с подготовкой операций (боя), принятием решения, доведением задач до исполнителей, а также с режимом работы в ходе операции.

Генерал-майор Вацлав Роучка	
Влияние автоматизированной системы управления на работу оперативных	

штабов 30

Автор статьи разбирает значение внедрения автоматизированных средств в управление войсками и их влияние на формы, способы и методику работы командующих и штабов, содержание и количество разрабатываемых документов, организационную структуру, систему пунктов управления, а также на организацию подготовки командующих (командиров) и штабов.

Полковник Йосеф Маковец

К применению СОЛП после нападения КП нейтронным оружием 36

Автор статьи разбирает некоторые специфические вопросы применения СОЛП после нападения противником КП нейтронным оружием. Он обращает внимание на создание указанного отряда, его структуру, задачи, а также деятельность в районе КП.

Подполковник Карел Жатека
подполковник Йосеф Михалец, кандидат военных наук

Рационализация управления штаба РВА 41

Авторы статьи разбирают вопросы связанные с внедрением средств автоматизации управления войсками и их влияние на рационализацию управления. Они обращают внимание на способы использования электронно-вычислительной техники, влияние этих средств на методику работы штаба, а также на некоторые ее особенности в работе штаба РВА коалиционного состава.

Генерал-майор Йосеф Стржеха

Управление силами и средствами ПВО 45

Автор статьи, исходя из применения средств воздушного нападения противника, разбирает требования предъявляемые к управлению силами и средствами ПВО, а также его организацию в противовоздушной операции.

Подполковник Йосеф Попелка, кандидат военных наук, доцент

ПВО оперативных резервов и вторых эшелонов фронта на марше 51

Автор статьи, исходя из характеристических черт авиации противника, разбирает вопросы: разведки воздушного неприятеля, оповещение наземных войск, зенитной ракетной и зенитной артиллерийской обороны, а также организацию управления и взаимодействия.

Полковник Ян Батик, кандидат военных наук
полковник Яромір Копечек, кандидат военных наук

Инженерное обеспечение передвижения войск армии маршем 57

Авторы статьи разбирают цель инженерного обеспечения, вопросы его планирования, задачи инженерной разведки, ремонт и содержание дорог, обеспечение переправы войск через водные преграды, а также защиту войск и боевой техники.

Подполковник Душан Коничек, кандидат военных наук

К радиационной и химической разведке в наступательной операции 63

Автор статьи, исходя из форм и способов вероятного противника в применении ОМП, разбирает содержание, задачи и возможности химического войска в ведении радиационной и химической разведки в армейской наступательной операции.

Полковник Ярослав Доуда, кандидат военных наук
старший лейтенант Йиржи Фолдына

Рационализация штабной работы на ТПУ 67

Авторы рассматривают деятельность, формы и способы работы на ТПУ в связи с внедрением ЭВМ.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

К совершенствованию методического мастерства советских офицерских кадров	69
К вопросу о групповых оперативных летучках	74

ИНФОРМАЦИИ

Майор Мирослав Крч

Военно-экономическая подготовка США	79
--	----

Автор статьи разбирает место экономики в военно-экономической подготовке к войне, необходимость накопления запасов стратегических материалов и сырья и в конце статьи делает вывод, как указанные материалы использовать в военной области.

Генерал-майор Павел Фигуш

К директиве о Гражданской обороне	84
--	----

Автор статьи рассматривает значение и особенность новой директивы о Гражданской обороне ЧССР, особенно с точки зрения изменений во внутривойсковых и внешних условиях, отношений руководящих органов, а также содержания и выполнения задач.

Полковник Ян Штефка, кандидат военных наук

Военно-научная конференция в Военной академии им. А. Запотоцкого	87
---	----

Статья информирует читателей о военно-научной конференции к обороне мед в горно-лесистой местности. Автор сначала говорит о подготовке и проведении конференции, а потом рассматривает некоторые теоретическо-практические выводы.

Указатель статей, помещенных в журнале „Воевска мысл“ за 1983 год	91
--	----